

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΪΛΟΥ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ
ΚΑΙ Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟ
ΤΟ ΔΛΠ 38 ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΝΟΜΟ:
ΜΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ**

ΛΑΚΜΕΤΑ ΓΚΑΝΕΤΣΙΟΥ ΧΑΪΔΩ Α.Μ.: Μ22/02

**ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΜΠΑΡΑΛΕΞΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ**

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2007

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
2	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΩΝ ΑΪΛΩΝ ΠΟΡΩΝ	6
2.1	Εισαγωγικά.....	6
2.2	Η σπουδαιότητα των άυλων πόρων	7
2.3	Επιπτώσεις από την ελλιπή πληροφόρηση για άυλους πόρους	12
2.4	Παράγοντες που εμποδίζουν την καταγραφή των άυλων πόρων ως ενεργητικού	14
2.5	Μέθοδοι αποτίμησης του άυλου ενεργητικού	17
2.6	Τα πολιτικά παιχνίδια των άυλων πόρων.....	21
3	Η ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΑΪΛΟΥ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ ΚΑΤΑ ΤΑ ΔΛΠ ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΝΟΜΟ	24
3.1	Το άυλο ενεργητικό κατά το ΔΛΠ 38.....	24
3.1.1	Ορισμός	24
3.1.2	Καταχώρηση και Αποτίμηση.....	26
	Μεμονωμένη απόκτηση.....	27
	Απόκτηση ως μέρος μιας Ενοποίησης Επιχειρήσεων	27
	Απόκτηση μέσω μιας Κρατικής Επιχορήγησης	29
	Ανταλλαγές περιουσιακών στοιχείων	29
	Εσωτερικώς Δημιουργούμενη Υπεραξία	30
	Εσωτερικώς Δημιουργούμενα Άυλα Περιουσιακά Στοιχεία	30
3.1.3	Καταχώρηση μιας Δαπάνης.....	33
3.1.4	Αποτίμηση μετά την καταχώρηση.....	33
	Μοντέλο Κόστους	34
	Μοντέλο Επανεκτίμησης.....	34
3.1.5	Ωφέλιμη Ζωή	35
3.1.6	Άυλα Περιουσιακά Στοιχεία με Πεπερασμένες Ωφέλιμες Ζωές.....	37
	Περίοδος και Μέθοδος Απόσβεσης.....	37
	Υπολειμματική Αξία.....	37
	Αναθεώρηση της Περιόδου και Μεθόδου Απόσβεσης	38

3.1.7	Άυλα Περιουσιακά Στοιχεία με Αόριστες Ωφέλιμες Ζωές	38
	Αναθεώρηση της Αποτίμησης της Ωφέλιμης Ζωής	38
3.1.8	Ανακτησιμότητα της Λογιστικής Αξίας – Αποσύρσεις και Διαθέσεις ...	39
3.1.9	Γνωστοποιήσεις	39
	Γενικά	39
	Άυλα Περιουσιακά Στοιχεία Αποτιμημένα με το Μοντέλο Επανεκτίμησης	41
	Δαπάνες Έρευνας και Ανάπτυξης	41
	Άλλες Πληροφορίες.....	41
3.2	Το άυλο ενεργητικό κατά τον ελληνικό νόμο	41
3.2.1	Ορισμοί.....	41
3.2.2	Ανάπτυξη του λογαριασμού 16 «Ασώματες Ακινήτοποιήσεις και Έξοδα Πολυετούς Απόσβεσης» του ΓΛΣ.....	43
3.2.3	Αποσβέσεις.....	46
3.2.4	Μεταβολές στα στοιχεία πάγιου ενεργητικού	47
3.2.5	Κανόνες αποτίμησης.....	48
3.2.6	Γνωστοποιήσεις	49
4	ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΩΝ ΑΪΛΩΝ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΔΛΠ 38 ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΝΟΜΟ	51
4.1	Ορισμός – Κριτήρια Αναγνώρισης	51
4.2	Καταχώρηση – Αποτίμηση – Υπεραξία.....	53
4.3	Ωφέλιμη Ζωή – Απόσβεση- Υπολειμματική Αξία	55
4.4	Αποσύρσεις – διαγραφές – Γνωστοποιήσεις.....	56
4.5	Απομείωση.....	57
5	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	59
5.1	Επιπτώσεις από την εφαρμογή των ΔΠΧΠ.....	59
5.2	Προτάσεις	62
6	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	67

1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα μέσα δράσης μιας επιχείρησης διακρίνονται σε φυσικούς, χρηματικούς και άυλους πόρους (π.χ. επωνυμία, σήματα, ευρεσιτεχνίες, φήμη και πελατεία). Απ' αυτά τα δύο πρώτα θεωρούνταν (και θεωρούνται ακόμη) ως οι κύριοι δημιουργοί αξίας για την επιχείρηση, παρόλο που υπήρξαν αρκετές φωνές, όπως αυτή του H. Ford, που θεωρούσαν ότι οι άυλοι πόροι, και ιδιαίτερα το ανθρώπινο δυναμικό, συνιστούν το πιο σημαντικό ενεργητικό στοιχείο μιας επιχείρησης. Ως εκ τούτου, το συμβατικό λογιστικό σύστημα παρακολουθεί κυρίως τις μεταβολές των φυσικών και χρηματικών πόρων.

Από τη δεκαετία όμως του 1980, και ιδιαίτερα εκείνη του 1990, η σπουδαιότητα των άυλων πόρων ως δημιουργών αξίας για την επιχείρηση, και ως κυρίου μέσου ανάπτυξης και μακροβιωσιμότητας της αυξάνει σχεδόν κατά γεωμετρική πρόοδο εις βάρος των λοιπών πόρων. Γιατί τότε η ανθρωπότητα δρασκελίζει το κατώφλι της «κοινωνίας της γνώσης» (ή της «νέας οικονομίας») και του internet;

Πλέον δεν είναι οι οικονομίες κλίμακας (που επιτυγχάνονται μέσω της καθετοποίησης των βιομηχανικών δραστηριοτήτων μιας επιχείρησης) εκείνες που οδηγούν σε υψηλότερα των κανονικών κέρδη και στη μακροβιωσιμότητα της επιχείρησης, αλλά η καινοτομία προϊόντων και υπηρεσιών που επιτυγχάνεται μέσω επενδύσεων σε άυλους πόρους, κυρίως σε επενδύσεις σε «δημιουργικό» ανθρώπινο δυναμικό (professional creative workers) και σε νέες τεχνολογίες (δες π.χ. Lev, 2001).

Εντούτοις, παρά την αυξανόμενη (εις βάρος των φυσικών και χρηματικών πόρων) σπουδαιότητα των άυλων πόρων (ο Daum, 2001 σημειώνει πως από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 έως το τέλος της δεκαετίας του 1990 η συνεισφορά των άυλων περιουσιακών στοιχείων μιας επιχείρησης στην αγοραία αξία αυτής αυξήθηκε από 40% στο 80%), οι δαπάνες για άυλους πόρους δεν καταγράφονται, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων, ως ενεργητικό στοιχείο της επιχείρησης από το συμβατικό λογιστικό σύστημα, αλλά εξοδοποιούνται. Έτσι, δεν παρακολουθούνται η διαχείριση των άυλων πόρων και οι όποιες μεταβολές από περίοδο σε περίοδο. Οπότε είναι και πολύ δύσκολο να αποδοθούν ευθύνες για τυχόν κατασπατάληση των άυλων πόρων

από τη διοίκηση προκειμένου αυτή να επιτύχει βραχυχρόνια οικονομικά οφέλη (π.χ. αύξηση των κερδών μέσω της απόλυσης εργατικού δυναμικού ή μέσω περικοπής δαπανών για έρευνα και ανάπτυξη ή για απόκτηση νέων τεχνολογιών). Γι' αυτό όλο και πληθαίνουν οι φωνές εκείνων που διατείνονται ότι το υπάρχον λογιστικό σύστημα είναι ανίκανο να αντεπεξέλθει στις νέες ραγδαίες αλλαγές / προκλήσεις που χαρακτηρίζουν τον κόσμο των επιχειρήσεων και ζητούν δραστικές αλλαγές στο σύστημα αυτό.

Σαν αποτέλεσμα των πιέσεων για καταγραφή των άυλων πόρων ως ενεργητικών στοιχείων, το 1998 εκδόθηκε το ΔΛΠ (Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο) Νο 38 «άυλα περιουσιακά στοιχεία» το οποίο προσπαθεί να δώσει λύση σε πολλές πτυχές του τόσου ακανθώδους αυτού λογιστικού ζητήματος. Λύσεις δίνει και η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) μέσω της 4^{ης} και 7^{ης} Οδηγιών και τελικά ο ελληνικός νόμος (κυρίως ο Ν. 2190/1920), ο οποίος εφαρμόζεται κατά την κατάρτιση των λογιστικών καταστάσεων και ο οποίος έχει εναρμονιστεί με τις Οδηγίες 4 και 7 της Ε.Ε.

Επειδή γενικώς υπάρχουν διαφορές μεταξύ του ΔΛΠ 38 (που από το 2005 εφαρμόζεται από τις εισηγμένες επιχειρήσεις) και τον Ν.2190/1920 (που εφαρμόζεται από όλες τις άλλες ελληνικές επιχειρήσεις) ως προς τη λογιστική αντιμετώπιση των άυλων πόρων και επειδή αρκετά σημεία των δοθισμών (από το ΔΛΠ 38 και το Ν. 2190/1920) λύσεων βρίσκουν αντίθετη τη σχετική βιβλιογραφία, σκοπός της παρούσας μελέτης είναι διττός. Αφενός μεν να αναδείξει τη σπουδαιότητα των άυλων πόρων μιας επιχείρησης και τελικά την αναγκαιότητα κοινοποίησης προς τους χρήστες των λογιστικών καταστάσεων πληροφοριών σχετικών με το μέγεθος και τις μεταβολές των άυλων πόρων μιας επιχείρησης. Αφετέρου να διερευνήσει κριτικά τις θέσεις που παίρνουν το ΔΛΠ 38, από το ένα μέρος, και ο Ν. 2190/1920, από το άλλο μέρος, και στη συνέχεια η υποβολή προτάσεων που στοχεύουν στην παρουσίαση των άυλων πόρων στις λογιστικές καταστάσεις κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να παρέχεται στους χρήστες μια ακριβοδίκαιη εικόνα της επιχείρησης κατά επιτυχέστερο τρόπο.

Προς υλοποίηση του διττού αυτού σκοπού γίνεται επισκόπηση της σχετικής με τους άυλους πόρους βιβλιογραφίας με απώτερο σκοπό να αναδειχθούν (α) η σπουδαιότητα των άυλων περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης, (β) η αναγκαιότητα καταγραφής τους και παρακολούθησης των μεταβολών τους, (γ) οι δυσκολίες μιας τέτοιας καταγραφής και (δ) οι τρόποι που προτείνονται, ώστε να

ξεπερασθούν οι δυσκολίες και κυρίως η αντικειμενική μέτρηση – αποτίμησή τους. Στη συνέχεια παρατίθεται και συγκρίνεται το ΔΛΠ 38 με τον ελληνικό νόμο, ώστε με τη βοήθεια και της σχετικής βιβλιογραφίας να αναδειχθούν τα δυνατά και αδύνατα σημεία αυτών. Τέλος, γίνεται μια παρουσίαση των επιπτώσεων και των προβλημάτων εφαρμογής των ΔΠΧΠ, και γίνονται προτάσεις που θα συμβάλουν σε μια πιο ακριβοδίκαιη απεικόνιση των άυλων πόρων στις λογιστικές καταστάσεις των επιχειρήσεων.

Ο παραπάνω σκοπός της έρευνας καταδεικνύει και τη σημαντικότητά της. Και τούτο γιατί επιχειρείται μια σε βάθος (θεωρητική) κριτική διερεύνηση και φωτισμός του ακανθώδους ζητήματος της πληροφόρησης των χρηστών γύρω από τους άυλους πόρους μιας επιχείρησης. Επιπλέον, κατατίθενται προτάσεις που αποβλέπουν στην επιτυχέστερη παρουσίαση των πόρων αυτών στις λογιστικές καταστάσεις και που, όπως ευελπιστώ, θα αποτελέσουν το εφαλτήριο για μια γόνιμη συζήτηση και εμπειρική διερεύνηση του ζητήματος που αφορά στον τρόπο πληροφόρησης των χρηστών γύρω από τους άυλους πόρους μιας επιχείρησης.

Σύμφωνα με τον παραπάνω σκοπό η οργάνωση της μελέτης έχει ως εξής: στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μια επισκόπηση της βιβλιογραφίας των άυλων περιουσιακών στοιχείων (σπουδαιότητά τους, επιπτώσεις από τη μη καταγραφή τους ως ενεργητικών στοιχείων, δυσκολίες καταγραφής, τρόποι αποτίμησης τους). Στο τρίτο κεφάλαιο παρατίθεται λογιστικός χειρισμός των άυλων πόρων από το ΔΛΠ 38 και τον ελληνικό νόμο, ενώ στο τέταρτο κεφάλαιο συγκρίνεται ο λογιστικός χειρισμός των άυλων πόρων από το ΔΛΠ 38 και τον ελληνικό νόμο. Τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι συνέπειες και τα προβλήματα εφαρμογής των ΔΠΧΠ και εξάγονται τα τελικά συμπεράσματα και κατατίθενται οι προτάσεις που αποβλέπουν στην πιο ακριβοδίκαιη παρουσίαση των άυλων πόρων στις λογιστικές καταστάσεις, αφού ληφθεί υπόψη το περιβάλλον μέσα στο οποίο δρουν οι ελληνικές επιχειρήσεις.

2 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΩΝ ΑΪΛΩΝ ΠΟΡΩΝ

2.1 Εισαγωγικά

Το συμβατικό λογιστικό σύστημα σκοπό έχει να βοηθήσει, κυρίως μέσω των δύο λογιστικών καταστάσεων (του ισολογισμού και των αποτελεσμάτων χρήσεως), στη λήψη ορθών οικονομικών αποφάσεων τους εντός και εκτός επιχείρησης ευρισκομένους και ενδιαφερόμενους για την χρηματοοικονομική θέση, την πορεία εργασιών και τη βιωσιμότητα μιας επιχείρησης. Εν τούτοις το σύστημα αυτό έχει πολλές αδυναμίες. Αδυναμίες που με την πάροδο του χρόνου γίνονται εντονότερες και το καθιστούν όλο και λιγότερο χρήσιμο για τη λήψη αποφάσεων (δες π.χ. Lev και Zarowin, 1999, King et al., 1997, Harris et al., 1994, Beaver et al., 1987).

Μια κύρια αδυναμία του είναι η έλλειψη πληροφόρησης γύρω από τη μέτρηση / αποτίμηση και διαχείριση των άυλων πόρων των επιχειρήσεων (π.χ. ευρεσιτεχνίες, εμπορική επωνυμία, σήματα, know how, δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας, software), η σπουδαιότητα των οποίων καθίσταται όλο και μεγαλύτερη σε σχέση με τους υλικούς πόρους σε όλο και μεγαλύτερη γκάμα επιχειρήσεων (Lev, 2001, σελ.101). Μια άλλη αδυναμία του αφορά στη λογιστική μεταχείριση των πόρων αυτών, καθώς, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων (βλέπε, π.χ. Lev, 2001, σελ. 135-154) οι δαπάνες για την απόκτηση ή ανάπτυξη άυλων στοιχείων θεωρούνται έξοδα της περιόδου, αντί να εμφανίζονται στον ισολογισμό ως ενεργητικά στοιχεία, παρόλο που πολλές απ' αυτές παρέχουν μελλοντικά οικονομικά οφέλη στην επιχείρηση¹.

Το πρόβλημα της επαρκούς πληροφόρησης και λογιστικής αντιμετώπισης των άυλων πόρων είναι τόσο παλιό, όσο παλιά είναι και η παρουσία και ο ρόλος των άυλων πόρων σε μια επιχείρηση που η επισήμανσή του ανάγεται τουλάχιστον στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Όμως στις δεκαετίες 1980 και 1990 το πρόβλημα αυτό απέκτησε μεγάλη οξύτητα (δες π.χ. Lev, 2001, σελ. 1 και σελ. 7-15). Και τούτο γιατί η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και ο έντονος ανταγωνισμός που την ακολούθησε έκανε φανερό στις επιχειρήσεις, όσο ποτέ πριν, ότι η κερδοφορία και μακροβιότητά

¹ Οι Lev και Zarowin (1999) υποστηρίζουν πως η μη εμφάνιση των άυλων πόρων στον ισολογισμό είναι ένας από τους ενόχους για τη φθίνουσα χρησιμότητα των λογιστικών καταστάσεων.

τους εξαρτάται κυρίως από το πόσο καινοτόμες είναι και η καινοτομία επιτυγχάνεται πρωταρχικά με επενδύσεις σε άυλους πόρους (Lev 2001, σελ. 16, Baum et al. 2000).

Έτσι πολλοί είναι εκείνοι οι οποίοι διατείνονται ότι οι άυλοι πόροι πρέπει να καταγράφονται ως άυλο ενεργητικό στους ισολογισμούς των επιχειρήσεων, γιατί αφενός μεν η απόκτηση και ανάπτυξή τους συνεπάγεται ένα μεγάλο κόστος για την επιχείρηση, αφετέρου δε, της παρέχουν σημαντικά οικονομικά οφέλη. Μάλιστα η σπουδαιότητα τους για την κερδοφορία και μακροβιότητα μιας επιχείρησης ξεπερνά σε πολλές περιπτώσεις την σπουδαιότητα των φυσικών και χρηματικών πόρων. Για αυτή τη σπουδαιότητα γίνεται λόγος στην επόμενη ενότητα.

2.2 Η σπουδαιότητα των άυλων πόρων

Ο εικοστός αιώνας είναι ο αιώνας της βιομηχανικής επανάστασης. Οι φυσικοί και χρηματικοί πόροι παίζουν καθοριστικό ρόλο στην κερδοφορία και ανάπτυξη της επιχείρησης. Έτσι δαπανώνται μεγάλα ποσά σε υλικά πάγια στοιχεία (π.χ. κτήρια, μηχανήματα), ώστε μέσα από την καθετοποίηση της βιομηχανικής δραστηριότητας και των οικονομιών κλίμακας που επιτυγχάνονται να πραγματοποιηθούν υψηλά κέρδη. Κατά συνέπεια το συμβατικό λογιστικό σύστημα δικαίως μετρά και παρακολουθεί τις μεταβολές των αναφερθέντων πόρων, ενώ αγνοεί τους άυλους πόρους το μέγεθος των οποίων δεν είναι μεγάλο σε σχέση με αυτό των φυσικών και χρηματικών πόρων, εκτός εάν αυτοί έχουν αποκτηθεί από τρίτους, οπότε τους θεωρεί ως έξοδα και όχι ως ενεργητικά στοιχεία.

Στη δύση όμως, του 20^ο αιώνα και την ανατολή του 21^{ου} αιώνα η αναφερθείσα παγκοσμιοποίηση και ο οξύς ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων που αναπτύσσεται μέσα σε μια «νέα οικονομία» ή την «κοινωνία της γνώσης» οδηγεί τις επιχειρήσεις στην καινοτομία προκειμένου να επιτύχουν υψηλότερα των κανονικών κέρδη και μακροβιότητα. Οι επιχειρήσεις τώρα επενδύουν σε άυλους μάλλον παρά υλικούς πόρους και κυρίως στη γνώση μέσω της ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού, νέων τεχνολογιών και της έρευνας γενικότερα. Γιατί, όπως βρήκαν και οι Nesta και Saviotti (2003), ο βαθμός αποθεματοποίησης της γνώσης και η ικανότητα εκμετάλλευσης αυτής καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό την καινοτομία και απόδοση των επιχειρήσεων.

Οι όλο και μεγαλύτερες επενδύσεις σε άυλους πόρους, πρωτίστως δε σε

«δημιουργικό εργατικό δυναμικό» (professional creative workers)² και νέες τεχνολογίες, έχουν ως αποτέλεσμα τη διεύρυνση της διαφοράς μεταξύ της λογιστικής αξίας (book value) μιας επιχείρησης και της αγοραίας αξίας (market value) αυτής. Για παράδειγμα η διαφορά³ μεταξύ λογιστικής ή εσωτερικής αξίας και αγοραίας αξίας της Coca Cola ενώ τον Ιούνιο του 2000 η λογιστική αξία της Microsoft ήταν λιγότερη από το 10% της αγοραίας αξίας της (Lev, 2001, σελ. 24).

Το ότι η ύπαρξη άυλων πόρων σε μια επιχείρηση δημιουργεί αξία γι' αυτήν με αποτέλεσμα οι επενδυτές να προσδίδουν αξία στην επιχείρηση πολύ μεγαλύτερη απ' αυτήν που εμφανίζεται στον ισολογισμό υποστηρίζεται και από σχετικές μελέτες. Πριν, όμως, γίνει λόγος για τις έρευνες αυτές θεωρώ σκόπιμο να ορίσω τους άυλους πόρους.

Καθώς η συστηματική ενασχόληση με τους άυλους πόρους μιας επιχείρησης άρχισε στη δεκαετία του 1980 και ιδίως του 1990, επόμενο είναι να μην υπάρχει συμφωνία του τι ακριβώς συνιστά άυλο πόρο. Διαφορετικοί μελετητές και θεσμοθετούντες διαφορετικό περιεχόμενο δίνουν στα άυλα στοιχεία⁴. Για αυτό και διαφορετικές είναι τόσο οι ονομασίες (π.χ. άυλο ενεργητικό, κεφάλαιο της γνώσης, πνευματικό κεφάλαιο), όσο και οι ορισμοί (π.χ. Hall, 1999; Brynjolfsson et al. 2001; Gu and Lev, 2001)

Η πλέον συνήθης διάκριση του άυλου ενεργητικού ή κεφαλαίου της γνώσης που γίνεται από την βιβλιογραφία είναι η εξής: Ανθρώπινο κεφάλαιο (human capital), οργανωσιακό κεφάλαιο (customer capital) ή κεφάλαιο των σχέσεων (relational capital).

Ως ανθρώπινο κεφάλαιο μπορεί να ορισθεί το σύνολο των ιδιοτήτων και ικανοτήτων των εργαζομένων και της διοίκησης μιας επιχείρησης που προσδίδουν

² Στις Η.Π.Α. το δημιουργικό εργατικό δυναμικό μεταξύ 1990-1999 αυξήθηκε κατά 214 εκατομμύρια, ενώ στα τελευταία τριάντα χρόνια αυξήθηκε κατά 5 εκατομμύρια (Lev, 2001, σελ. 15)

³ Η διαφορά αυτή καλείται "missing value" και από αρκετούς συγγραφείς αποδίδεται αποκλειστικά στους άυλους πόρους οι οποίοι δεν αναγράφονται στον ισολογισμό της επιχείρησης. Δηλαδή, Αξία άυλων πόρων = Αγοραία αξία επιχείρησης – Λογιστική αξία αυτής. Αυτό, όμως, δεν είναι απολύτως ορθό. Γιατί δεν λαμβάνεται υπόψη αφενός η μεταβολή των τιμών και αφετέρου το γεγονός ότι η αγοραία (χρηματιστηριακή) αξία μιας επιχείρησης μπορεί να είναι υπερτιμημένη λόγω παραπλάνησης των επενδυτών (βλέπε π.χ. την αγοραία αξία της Enron πριν και μετά την αποκάλυψη του σκανδάλου).

⁴ Π.χ. για κάποιους τα έξοδα ερευνών και ανάπτυξης συνιστούν άυλο ενεργητικό που μάλιστα χρησιμοποιείται ως ένα σημαντικό μέσο μέτρησης των άυλων πόρων ή άυλου ενεργητικού (π.χ. Hall, 1999; Lev, 2001), ενώ για άλλους (π.χ. Επιτροπή Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (IASB), FASB) τα έξοδα αυτά δεν δημιουργούν αξία για την επιχείρηση και άρα δεν συνιστούν άυλο ενεργητικό.

πραγματική αξία σ' αυτήν. Ως οργανωσιακό κεφάλαιο ορίζεται το σύνολο των εσωτερικών δομών, διαδικασιών, κουλτούρας και συμπεριφορών που μέσα από τον αρμονικό συνδυασμό τους προσδίδουν αξία στην επιχείρηση (Black and Lynch, 2002), ενώ τέλος ως πελατειακό κεφάλαιο μπορεί να οριστεί η αξία την οποία δυνητικά μπορούν να προσδώσουν σε μια επιχείρηση οι σχέσεις που αυτή αναπτύσσει με τους πελάτες της, τους προμηθευτές, πιθανούς χρηματοδότες, ως και η αναγνωρισιμότητα και φήμη του ονόματός της.

Ανεξάρτητα του πώς ορίζει κανείς τους άυλους πόρους γεγονός αναμφισβήτητο είναι πως οι επενδύσεις σε άυλους πόρους, ιδιαίτερα σε εκείνους που προσφέρουν τη δυνατότητα της καινοτομίας, δίνουν αποδόσεις σημαντικά υψηλότερες του κόστους κεφαλαίου και των επενδύσεων σε πάγια, ακόμα και σε παραδοσιακές βιομηχανίες, όπως η χημική (Abbody και Lev, 2001). Είναι δημιουργοί αξίας (ή πλούτου) για τους μετόχους (βλέπε εμπειρικές μελέτες των Kallapur and Kwan, 2004; Gu and Lev, 2002; Brynjolfsson et al., 2001; Barth et al., 1998 και Holthausen and Watts, 2001, οι οποίοι στην σελίδα 21 και στον πίνακα 1 παρουσιάζουν 8 μελέτες που δείχνουν πως οι άυλοι πόροι είναι δημιουργοί αξίας για την επιχείρηση).

Βέβαια ο βαθμός σπουδαιότητας των άυλων πόρων ως δημιουργών αξίας, πλούτου και μακροβιότητας ποικίλει από κλάδο σε κλάδο. Έτσι οι Gu and Lev (2001) βρήκαν ότι, για ευνόητους λόγους, ο υψηλότερος βαθμός απαντά στην ασφάλεια, τα φάρμακα και τις τηλεπικοινωνίες, ενώ ο χαμηλότερος στις μεταφορές και το χονδρεμπόριο.

Όσον αφορά στην σπουδαιότητα των επιμέρους άυλων πόρων ως δημιουργών αξίας, σημαντικός αριθμός ερευνών αφορά στη συσχέτιση μεταξύ ύψους δαπανών ερευνών και ανάπτυξης και κερδοφορίας, όπου βρέθηκε σημαντική συσχέτιση. Ειδικότερα οι Abbody και Lev (2001) που εξέτασαν ένα δείγμα 83 εισηγμένων χημικών επιχειρήσεων για την περίοδο 1980-99 βρήκαν πως ένα δολάριο επενδεδημένο σε έρευνα και ανάπτυξη αύξησε κατά 2 δολάρια κατά μέσο τα τρέχοντα και μελλοντικά κέρδη των επιχειρήσεων αυτών, ενώ η ετήσια αποδοτικότητα επενδεδημένου κεφαλαίου (ROI) πριν και μετά τους φόρους ήταν 27% και 17% αντίστοιχα, ενώ το κόστος κεφαλαίου για τις πλείστες των χημικών εταιρειών ήταν 8%-10%. Τα ευρήματα αυτά καθίστανται σημαντικότερα, εάν ληφθεί υπόψη ότι από την δεκαετία του 1980 και μετά η χημική βιομηχανία επενδύει μέτρια

ποσά σε έρευνα και ανάπτυξη σε σχέση με άλλους κλάδους⁵.

Άλλες σχετικές εμπειρικές έρευνες έδειξαν ότι η αποδοτικότητα των εξόδων ερευνών και αναπτύξεως είναι υψηλή (20% - 35% ετησίως – βλέπε Hall, 1993.) Μάλιστα δε δείχθηκε ότι η συνεισφορά των δαπανών σε βασική έρευνα στην παραγωγικότητα και ανάπτυξη των επιχειρήσεων είναι σημαντικά μεγαλύτερη από άλλες μορφές έρευνας και ανάπτυξης, όπως, π.χ. η ανάπτυξη προϊόντων και διαφόρων επιχειρηματικών διαδικασιών (Griliches, 1995). Για αυτό, ίσως, και οι επενδυτές δείχνουν μια θετική αντίδραση (αύξηση των τιμών των μετοχών) στις εξαγγελίες των επιχειρήσεων για νέες επενδύσεις σε έρευνα και ανάπτυξη, ειδικότερα δε αν οι εξαγγελίες αυτές προέρχονται από επιχειρήσεις υψηλής τεχνολογίας (Lev, 2001, σελ. 57-58).

Ένα από τα «προϊόντα» δαπανών για έρευνα και ανάπτυξη είναι οι ευρεσιτεχνίες (patents). Οι ευρεσιτεχνίες είναι από τους πλέον εμπορεύσιμους άυλους πόρους, όπως και τα δικαιώματα ευρεσιτεχνίας, η εμπορική επωνυμία και τα σήματα, πράγμα που αποδεικνύει τα οικονομικά οφέλη που αυτά προσπορίζουν στον κάτοχό τους. Ειδικότερα για τις ευρεσιτεχνίες αρκετές εμπειρικές έρευνες (δες Lev, 2001, σελ. 59-61) έχουν δείξει την θετική συσχέτιση μεταξύ αυτών και των τιμών των μετοχών, ως και των διαφορών μεταξύ λογιστικής και αγοραίας αξίας των εισηγμένων εταιρειών, ενώ για τα σήματα, που η εμπειρική έρευνα είναι ελάχιστη, μια μελέτη (Seethamraju, 2000) που αφορά σε ένα δείγμα επιχειρήσεων που απόκτησαν σήματα άλλων επιχειρήσεων, βρήκε θετική και στατιστικά σημαντική αντίδραση των επενδυτών στην σχετική αναγγελία απόκτησης. Μάλιστα ο μόλις αναφερθείς Seethamraju (2000) ανέπτυξε και μια μεθοδολογία αποτίμησης της αξίας των εσωτερικώς αναπτυσσομένων σημάτων ως προς την συνεισφορά τους στις μελλοντικές πωλήσεις των επιχειρήσεων του δείγματός του. Βρήκε δε ότι η αξία αυτή ήταν κατά μέσο όρο \$580.

Ως προς το οργανωσιακό κεφάλαιο των επιχειρήσεων, αν και δεν υπάρχουν αξιόπιστα στοιχεία τόσο ως προς το ύψος των επενδύσεων σ' αυτό, όσο και ως προς τα οφέλη, φαίνεται λογικό να υποστηριχθεί ότι το μέγεθος αυτών των επενδύσεων και η συνεισφορά τους στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων ήταν σημαντική στην

⁵ Για παράδειγμα ο δείκτης δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης προς πωλήσεις το 1999 ήταν 4,7% για τον χημικό κλάδο, 12,1% για τον φαρμακευτικό και 11,1% για τις εταιρείες πληροφορικής (Abbody and Lev, 2001).

εικοσαετία 1980-2000. Ο δείκτης S and P 500 των Η.Π.Α., ο οποίος αντανακλά την αγοραία αξία των μεγαλύτερων επιχειρήσεων των Η.Π.Α. ανέβηκε από τις 35,76 μονάδες, που ήταν στο τέλος του 1980, στις 1320,28 μονάδες την 1/01/2001 (δες Lev, 2001, σελ. 83). Επιπλέον, εκτιμάται ότι ένα δολάριο επενδεδυμένο σε φυσικό κεφάλαιο (π.χ. κτήρια, μηχανήματα) αποτιμάται από την αγορά περίπου στο ένα δολάριο, ενώ ένα δολάριο επενδεδυμένο στους Η/Υ αποτιμάται (ή δημιουργεί) στα δέκα δολάρια (Lev, 2001, σελ. 63). Αυτό βασικά υπονοεί ότι το οργανωσιακό κεφάλαιο (μέρος του οποίου είναι τα προϊόντα υψηλής τεχνολογίας όπως software κλπ) δημιουργεί σημαντική αξία για την επιχείρηση.

Για το λεγόμενο πελατειακό κεφάλαιο, και ειδικότερα για το κόστος κτήσεως πελατών μέσω εξαγορών επιχειρήσεων, ή μέσω του internet, ή τέλος μέσω των προμηθειών που δίνονται σε ενδιάμεσες επιχειρήσεις, η λίγη εμπειρική έρευνα που υπάρχει δείχνει ότι είναι δημιουργοί αξίας για την επιχείρηση (δες Lev, 2001, σελ. 67-69). Εκείνο, όμως που δεν έχει ακόμαδειχθεί εμπειρικά είναι η συνεισφορά του ανθρώπινου δυναμικού στη δημιουργία αξίας για την επιχείρηση, παρά την πεποίθηση των περισσότερων ακαδημαϊκών και την συχνά επαναλαμβανόμενη από τις διοικήσεις των επιχειρήσεων ρήση ότι «οι εργαζόμενοί μας αποτελούν το πολυτιμότερο ενεργητικό μας» και παρά το αναμφισβήτητο γεγονός ότι το ανθρώπινο κεφάλαιο συνεισφέρει τα μέγιστα στην δημιουργία των δύο άλλων συστατικών του άυλου ενεργητικού (ή άυλων πόρων), δηλαδή του οργανωσιακού και του πελατειακού κεφαλαίου.

Το παραπάνω «παράδοξο» οφείλεται βασικά στο ότι οι επιχειρήσεις δεν τηρούν ή τηρούν αλλά δεν αποκαλύπτουν στοιχεία ως προς τα κονδύλια που δαπανώνται για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού τους (π.χ. την τεχνική και λοιπή εκπαίδευσή του, την έκτακτη αποζημίωσή του, τις χρησιμοποιούμενες μεθόδους αποτίμησης της αξίας του ή τα προσποριθέντα οικονομικά οφέλη από τα κόστη εξοικείωσης και ανάπτυξης του ή του ειδικού τρόπου αποζημίωσής του, προκειμένου να αυξήσει την παραγωγικότητά του).

Η δειχθείσα συσχέτιση μεταξύ των περισσότερων, τουλάχιστον, δαπανών για άυλους πόρους και μελλοντικών οφελών για την επιχείρηση είναι καταλυτική για την θεώρησή τους ως ενεργητικών στοιχείων. Και η μη καταγραφή τους στις λογιστικές καταστάσεις και γενικότερα η ελλιπής πληροφόρηση γύρω από τη μέτρηση και

διαχείριση των πόρων αυτών (π.χ. ποσά που δαπανήθηκαν σε βασική και άλλες ειδικότερες μορφές έρευνας και ποια τα προσδοκώμενα οφέλη) μπορεί να έχουν σοβαρές επιπτώσεις στους χρήστες των λογιστικών πληροφοριών, όπως δείχνεται στην επόμενη ενότητα.

2.3 Επιπτώσεις από την ελλιπή πληροφόρηση για άυλους πόρους

Η ελλιπής πληροφόρηση για την αποτίμηση και διαχείριση των άυλων πόρων μπορεί να έχει σοβαρές ατομικές και κοινωνικές επιπτώσεις. Οι επιπτώσεις αυτές είναι με λίγα λόγια οι παρακάτω (για περισσότερα δες Lev, 2001, κυρίως σελ. 93-102):

↑ Υπερβολικά κέρδη για τους πληροφορημένους επενδυτές, π.χ. η διοίκηση μιας επιχείρησης που γνωρίζει την επιτυχή έκβαση των δοκιμαστικών tests ενός φαρμάκου υπό παρασκευή, αγοράζει μετοχές πολύ πριν το φάρμακο αυτό φθάσει στην αγορά, όταν οι τιμές τους είναι χαμηλές, και πωλεί όταν με την επιτυχή είσοδο του φαρμάκου στην αγορά οι τιμές ανέβουν πολύ (insider trading). Τα υπερβολικά κέρδη για τους πληροφορημένους επενδυτές σημαίνουν υψηλές ζημίες για τους λοιπούς επενδυτές με αποτέλεσμα τον κλονισμό της εμπιστοσύνης τους στην ακεραιότητα της κεφαλαιαγοράς με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Φαίνεται δε πως όσο πιο εντάσεως άυλων πόρων είναι οι επιχειρήσεις όπου γίνεται inside trading, τόσο πιο υπερβολικά είναι τα αναφερθέντα κέρδη (όπως έδειξε η εμπειρική μελέτη των Aboody and Lev (2001) τα κέρδη στους έχοντες εσωτερική πληροφόρηση (insiders) σε επιχειρήσεις με σημαντικές δαπάνες σε έρευνα και ανάπτυξη ήταν 3 με 4 φορές υψηλότερα από ό,τι σε επιχειρήσεις που δεν είχαν τέτοιες δαπάνες).

↑ Διαφοροποίηση των τιμών των μετοχών / χρεογράφων (μεγάλη διαφορά μεταξύ τιμή αγοράς και τιμή πώλησης των μετοχών στην ίδια χρονική περίοδο) που οφείλεται στην ασύμμετρη πληροφόρηση (κάποιοι έχουν πολύ περισσότερη πληροφόρηση από τους λοιπούς επενδυτές). Ως αποτέλεσμα ο όγκος των συναλλαγών μειώνεται, ενώ υπάρχουν περιπτώσεις όπου η αγορά μπορεί να κλείσει (Glosten and Milgrom, 1985). Αυτό οδηγεί στο υπερβολικό κόστος κεφαλαίου, ιδιαίτερα για τις επιχειρήσεις εκείνες που επειγόντως

χρειάζονται χρηματοδότηση, όπως οι επιχειρήσεις υψηλής τεχνολογίας ή οι επιχειρήσεις που μόλις «βγάζουν» στην αγορά ένα προϊόν.

- ↑ Παρεμπόδιση της ανάπτυξης και δημιουργίας αξίας λόγω του υψηλού κόστους κεφαλαίου.
- ↑ Συστηματική υποτίμηση (εκ μέρους των επενδυτών) των μετοχών των επιχειρήσεων εντάσεως άυλων πόρων, ιδιαίτερα εκείνων που δεν δείχνουν ακόμη σημαντική κερδοφορία, λόγω της επικινδυνότητας των άυλων πόρων / άυλου ενεργητικού αφενός και της ελλιπούς πληροφόρησης ως προς τα προσδοκώμενα οφέλη των πόρων αυτών.
- ↑ Χαμηλή αποζημίωση / αμοιβή εργαζομένων στην περίπτωση που αυτοί έχουν την λεγόμενη stock option.
- ↑ Συνεχής επιδείνωση της χρησιμότητας των λογιστικών καταστάσεων (οι επενδυτές παίρνουν από άλλες πηγές τις πληροφορίες που χρειάζονται για τους άυλους πόρους).

Ίσως, όμως, η πλέον σοβαρή επίπτωση όσον αφορά στην μακροχρόνια κερδοφορία και βιωσιμότητα μιας επιχείρησης να προέρχεται από τη φιλοσοφία της εξοδοποίησης των δαπανών για άυλους πόρους αντί της κεφαλαιοποίησης τους (θεώρησης τους ως ενεργητικών στοιχείων). Και τούτο γιατί στον κόσμο των επιχειρήσεων ό,τι είναι έξοδο πρέπει να περικοπεί, να μειωθεί, ώστε να αυξηθεί η κερδοφορία της επιχείρησης, ενώ αντίθετα ό,τι είναι ενεργητικό στοιχείο θα πρέπει να διαχειρισθεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, αφού συνιστά περιουσία της επιχείρησης. Έτσι, οι διοικήσεις πολλών επιχειρήσεων, όταν αντιμετωπίζουν προβλήματα κερδοφορίας, η πρώτη στρατηγική κίνηση που κάνουν είναι να περικόψουν τέτοια σημαντικά έξοδα, όπως έξοδα ερευνών και ανάπτυξης, ως και τις δαπάνες εκπαίδευσης και ανάπτυξης του προσωπικού, που δεν έχουν άμεσες επιπτώσεις στη βραχυχρόνια κερδοφορία της επιχείρησης, αγνοώντας ότι οι μακροχρόνιες επιπτώσεις μπορεί να είναι πολύ σοβαρές

Μια περικοπή των εξόδων αυτών όχι μόνο αυξάνει τη βραχυχρόνια κερδοφορία της επιχείρησης, αλλά εκλαμβάνεται από πολλούς επενδυτές και ως ένδειξη ορθής πολιτικής, οπότε και αντιδρούν θετικά. Έτσι, τη δεκαετία του 1980 κυρίως, καθώς στις Η.Π.Α. σημειώνονταν σημαντική αναδόμηση των επιχειρήσεων, οι επιχειρήσεις

που ανακοίνωναν μαζικές απολύσεις εργαζομένων απολάμβαναν δραματικές αυξήσεις στις τιμές των μετοχών τους. Αυτό, μερικώς τουλάχιστον, οφείλονταν στην αντίληψη πως γινόταν «αφαίρεση λίπους». Άλλες δε επιχειρήσεις, προκειμένου να αυξήσουν τα τριμηνιαία κέρδη τους περιέκοπταν πολλά υποσχόμενες δαπάνες ερευνών και ανάπτυξης (Chan et al., 1992). Όμως εμπειρικές έρευνες έδειξαν πως μετά από λίγα χρόνια οι τιμές των μετοχών των περισσότερων από τις επιχειρήσεις αυτές μειώθηκαν σε επίπεδα κατώτερα εκείνων που ίσχυαν πριν τις απολύσεις. Γιατί στην ουσία δεν επρόκειτο για μείωση εξόδων, αλλά για κατασπατάληση / κακοδιοίκηση του ανθρώπινου κεφαλαίου, όπως έγινε αργότερα κατανοητό από τους επενδυτές.

Τότε, λοιπόν, γεννάται το ερώτημα: Αφού οι επιπτώσεις μπορεί να είναι τόσο σοβαρές, γιατί οι επιχειρήσεις, αλλά και τα λογιστικά πρότυπα, ευνοούν την εξοδοποίηση μάλλον των δαπανών για άυλους πόρους παρά την κεφαλαιοποίηση τους; Η επόμενη ενότητα επιχειρεί να δώσει απάντηση στο ερώτημα αυτό.

2.4 Παράγοντες που εμποδίζουν την καταγραφή των άυλων πόρων ως ενεργητικού

Σύμφωνα με την οικονομική θεωρία, και συγκεκριμένα σύμφωνα με την αρχή της πλήρους αποκάλυψης (the full-revelation principle), όταν υπάρχει ζήτηση για ορισμένες πληροφορίες στην κεφαλαιαγορά μετοχών, τότε θα υπάρχουν κίνητρα, τουλάχιστον για κάποιες επιχειρήσεις να προμηθεύσουν τις πληροφορίες αυτές. Γιατί θεωρητικά η πλήρης έλλειψη πληροφόρησης γύρω από τις εισηγμένες επιχειρήσεις οδηγεί σε ομοιόμορφη αξιολόγηση των τιμών των μετοχών τους, οπότε κάποια ή κάποιες από τις επιχειρήσεις που πιστεύουν ότι η εσωτερική αξία της μετοχής τους είναι μεγαλύτερη της αγοραίας αξίας της θα νιώσουν την ανάγκη να πληροφορήσουν τον επενδυτή για την πραγματική αξία των μετοχών τους.

Εν τούτοις, μια μελέτη του Financial Accounting Standard Board (FASB) των Η.Π.Α. το 2000 έδειξε ότι οι εισηγμένες επιχειρήσεις ενώ δημοσιοποιούν οικειοθελώς πολύ σημαντικό αριθμό πληροφοριών για τους υλικούς πόρους τους και τις δραστηριότητες τους, ουδόλως παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες γύρω από τους άυλους πόρους τους. Αυτό έρχεται σε πλήρη αντίθεση με την αναφερθείσα

οικονομική αρχή της πλήρους αποκαλύψεως. Οφείλεται δε σε παράγοντες οι οποίοι εκπηγάζουν, κυρίως, από την ίδια τη φύση των άυλων πόρων.

Για να γίνουν κατανοητοί οι παράγοντες που εμποδίζουν την καταγραφή των άυλων πόρων ως ενεργητικού, θα πρέπει πρώτα να ορισθεί τι καλείται ενεργητικό. Κατά τον Concepts Statement 6, Elements of Financial Statements του FASB (παράγραφος 25) «ενεργητικό συνιστούν τα πιθανά οικονομικά οφέλη που αποκτώνται ή ελέγχονται από την οικονομική μονάδα σαν αποτέλεσμα παρελθουσών συναλλαγών ή γεγονότων». Παρόμοιος είναι και ο ορισμός που δίνεται από την Διεθνή Επιτροπή Λογιστικών Προτύπων (IASB) κατά την οποία «ενεργητικό καλείται ένα πόρος που ελέγχεται από την επιχείρηση σαν αποτέλεσμα παρελθουσών γεγονότων και από τον οποίο (πόρο) μελλοντικά οικονομικά οφέλη προσδοκούνται να εισρέουν στην επιχείρηση».

Σύμφωνα με τους ορισμούς αυτούς τρία είναι τα βασικά γνωρίσματα που κατατάσσουν ένα πόρο ως ενεργητικό στοιχείο: (α) τα προσδοκώμενα οικονομικά οφέλη, (β) ο έλεγχος επί του πόρου από την επιχείρηση και (γ) οι παρελθούσες οικονομικές συναλλαγές ή γεγονότα.

Ως προς τον προσδιορισμό των (προσδοκώμενων) μελλοντικών οφελών των άυλων πόρων, εδώ φαίνεται να καταγράφονται οι περισσότερες ενστάσεις. Γιατί, αν η καταγραφή αρκετών ενεργητικών στοιχείων από το συμβατικό λογιστικό σύστημα βασίζεται στην υποκειμενική εκτίμηση για μελλοντικά γεγονότα (π.χ. καταγραφή των εξόδων απόσβεσης ή των ζημιών από επισφαλείς πελάτες, προσδιορισμός αποζημιώσεως λόγω εξόδου από την υπηρεσία) κατανοεί κανείς πόσο πολύ περισσότερο ισχύει αυτό για τους άυλους πόρους και πόσο πιο δύσκολο είναι (σε σχέση με τους υλικούς πόρους) η εκτίμηση των μελλοντικών οφελών τους. Όπως αναφέρεται κατά κόρο στη λογιστική βιβλιογραφία (π.χ. Choi et al., 2000, σελ.30) υπάρχει πολύ μεγαλύτερη (συγκριτικά με τους φυσικούς πόρους) αβεβαιότητα ως προς τα ποια και πόσα οφέλη θα αποφέρουν στο μέλλον τέτοιοι άυλοι πόροι, όπως οι δαπάνες για έρευνα, για ανάπτυξη ευρεσιτεχνιών και νέων τεχνολογιών. Πολλά από τα κονδύλια που δαπανώνται για έρευνα και ανάπτυξη νέων φαρμάκων και νέων τεχνολογιών ουδόλως αποφέρουν τους αναμενόμενους καρπούς και πολλές νέες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στο χώρο του internet κατέληξαν στη χρεοκοπία. Επίσης, αρκετά μεγαλεπήβολα projects κατέληξαν σε μεγάλη αποτυχία

(βλέπε π.χ. το iridium project της Motorola και των συνεταιίρων της που αφορά στη δορυφορική τηλεπικοινωνία και που απορρόφησε \$5 δις). Το ίδιο ισχύει για πολλές από τις εξαγορές επιχειρήσεων που έγιναν με σκοπό, κυρίως, την εκμετάλλευση των άυλων πόρων αυτών (οργανωσιακό ή / και πελατειακό κεφάλαιο) στις δεκαετίες του 1980 και 1990.

Ο έλεγχος των πόρων συνιστά για αρκετούς τον σοβαρότερο λόγο που οι άυλοι πόροι δεν κατατάσσονται ως ενεργητικό. Γιατί, ενώ ο έλεγχος των φυσικών και χρηματικών πόρων είναι δεδομένος και ξεκάθαρος, ο έλεγχος πολλών άυλων πόρων δεν είναι καθόλου εύκολος. Π.χ. η επιχειρηματική κατασκοπεία και η απομίμηση προϊόντων συντελούν ώστε μια επιχείρηση να μην έχει ουσιαστικά τον έλεγχο της πλήρους εκμετάλλευσης των μελλοντικών οφελών των ευρεσιτεχνιών και άλλων καινοτομιών της παρά για σύντομο μάλλον χρονικό διάστημα. Επιπλέον, ποιος θα εμποδίσει το προσωπικό, για την ειδική εκπαίδευση του οποίου δαπανήθηκαν σημαντικά ποσά από την επιχείρηση, να προσφέρει τελικά τις υπηρεσίες του σε έναν άλλο οργανισμό; Το ίδιο ισχύει και για το πελατειακό κεφάλαιο της επιχείρησης. Ακόμη και στις περιπτώσεις των κατοχυρωμένων νομικά ευρεσιτεχνιών, εμπορικών επωνυμιών και σημάτων ο έλεγχος δεν είναι ξεκάθαρος, αφού σε αρκετές χώρες οι νόμοι που προστατεύουν τέτοια δικαιώματα είναι χαλαροί και ασαφείς, πράγμα που εμποδίζει την διεθνή εμπορευσιμότητα των πόρων αυτών.

Το ότι ένας πόρος πρέπει να είναι αποτέλεσμα παρελθουσών οικονομικών συναλλαγών ή γεγονότων συνιστά, ίσως το πιο κοινό προαπαιτούμενο για την αναγνώριση ενός στοιχείου ως ενεργητικού. Όταν λέμε δε παρελθούσα οικονομική συναλλαγή εννοούμε την αγοροπωλησία αγαθών ή υπηρεσιών. Έτσι, η φήμη και πελατεία που αγοράστηκε από τρίτους συνιστά ενεργητικό, ενώ εκείνη που αποκτήθηκε εσωτερικά από την επιχείρηση όχι. Και τούτο γιατί στην τελευταία περίπτωση λείπει ο αντικειμενικός (και άρα αξιόπιστος) προσδιορισμός της αξίας με την οποία το στοιχείο θα εμφανιστεί στον ισολογισμό. Με άλλα λόγια, το τρίτο χαρακτηριστικό γνώρισμα ενός ενεργητικού στοιχείου έχει να κάνει στην ουσία με το πρόβλημα της αποτίμησης / μέτρησης. Το συμβατικό λογιστικό σύστημα αποτιμά, με κάποιες εξαιρέσεις, τους φυσικούς πόρους στο κόστος κτήσεως τους, αφού η τιμή του πόρου στην αγορά (π.χ. του μηχανήματος) αντανακλά κατά τρόπο αντικειμενικό την ικανότητά του να παράξει μελλοντικά οφέλη. Όμως, δεν συμβαίνει το ίδιο και με τους πόρους που έχουν αναπτυχθεί εσωτερικώς από την ίδια την επιχείρηση. Π.χ. το

κόστος ανάπτυξης δύο φαρμάκων ίσως είναι το ίδιο, αλλά τα οφέλη τους μπορεί να είναι πολύ διαφορετικά. Μάλιστα το FASB των Η.Π.Α. βρήκε πως η αποτίμηση είναι δύσκολη ακόμα και για εκείνους τους άυλους πόρους, οι οποίοι έχουν αγοραστεί από τρίτους (Lev, 2001, σελ. 199). Το πρόβλημα δε της αποτίμησης το καθιστά δυσκολότερο το ίδιο το λογιστικό σύστημα, το οποίο είναι έτσι δομημένο, ώστε να παρέχει πληροφορίες σχεδόν αποκλειστικά για το φυσικό και χρηματικό κεφάλαιο της επιχείρησης⁶. Προς επίλυση του σοβαρότερου, ίσως, αυτού προβλήματος έχουν προταθεί πολλές μέθοδοι αποτίμησης. Οι περισσότερες, ίσως, στοχεύουν στην αποτίμηση των άυλων πόρων συνολικά λαμβανόμενων (π.χ. Gu and Lev, 2003; Iversen and Kaloudis, 2002) ενώ άλλες επιχειρούν να αποτιμήσουν μέρη αυτού (π.χ. King and Henry, 1999; Seethamraju, 2000). Όμως, οι μέθοδοι αυτές, όντας νέες και με δεδομένο ότι οι επιχειρήσεις εξοδοποιούν τις δαπάνες για άυλους πόρους, δεν έχουν ελεγχθεί για την πρακτική εφαρμογή και αξία τους παρά μόνο από ένα μικρό αριθμό επιχειρήσεων

2.5 Μέθοδοι αποτίμησης του άυλου ενεργητικού

Παρά τα προβλήματα που παρουσιάζονται στην προσπάθεια καταγραφής των άυλων πόρων, η σπουδαιότητα τους ως παραγόντων δημιουργίας αξίας για την επιχείρηση είναι εκείνη που επιβάλλει την αποτίμηση – καταγραφή τους, ή έστω την απόπειρα αποτίμησης – καταγραφής. Υπάρχουν πολλές μέθοδοι αποτίμησης, όμως, όπως αναφέρεται παρακάτω, καμία σχεδόν από αυτές δεν έχει τύχει ευρείας αποδοχής και εφαρμογής. Οι μέθοδοι αποτίμησης βρίσκονται σε διαρκή εξέλιξη και αναθεώρηση / βελτίωση. Ως εκ τούτου στις παραγράφους που ακολουθούν δεν θα γίνει αναλυτική αλλά συνοπτική μάλλον παρουσίαση των προταθεισών μεθόδων αποτίμησης των άυλων πόρων.

Γενικώς, η αποτίμηση του άυλου ενεργητικού μπορεί να στηριχθεί στη χρήση τόσο χρηματοοικονομικών όσο και μη χρηματοοικονομικών δεικτών. Οι χρηματοοικονομικοί δείκτες διακρίνονται για την αντικειμενικότητά τους, καθώς βασίζονται σε αναμφισβήτητα στοιχεία της επιχείρησης και παράγονται βάσει κανόνων και προτύπων, ωστόσο αδυνατούν να απεικονίσουν μεγέθη που δεν

⁶ Κατά τον Lev (2001, σελ. 199) η δοξασία ότι η διοίκηση των επιχειρήσεων έχει προηγμένα εσωτερικά συστήματα μέτρησης των άυλων πόρων είναι ένας μύθος.

εκφράζονται σε χρηματικές μονάδες. Πώς θα μπορούσαν οι δείκτες αυτοί να περιγράψουν τη στρατηγική της επιχείρησης ή τη συμπεριφορά των εργαζομένων; Η ανάγκη απεικόνισης τέτοιων μεγεθών οδηγεί στην προσπάθεια ανάπτυξης νέων μοντέλων που χρησιμοποιούν μη χρηματοοικονομικούς δείκτες (Van Deventer, 2002). Παραδείγματα τέτοιων δεικτών είναι ο βαθμός πληρότητας των ξενοδοχείων, ο μέσος όρος βαθμολογίας των σχολείων, ο αριθμός των Ph.D. των πανεπιστημίων κλπ. Ασφαλώς η χρησιμοποίηση χρηματοοικονομικών δεικτών δεν εμποδίζει τη χρήση μη χρηματοοικονομικών. Στην πραγματικότητα υπάρχουν επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν και τις δύο κατηγορίες δεικτών ή συνδυασμό αυτών, επειδή είναι σημαντικοί και δίνουν χρήσιμες πληροφορίες (Sveiby, 1997).

Στη συνέχεια θα παρουσιαστούν η μέθοδος αποτίμησης που βασίζεται στο κόστος (cost-based valuation), η μέθοδος αποτίμησης με βάση τη χρηματιστηριακή αξία της επιχείρησης (market valuation) και η μέθοδος της συναλλακτικής αξίας των άυλων πόρων (market approach model) που ανήκουν στην κατηγορία των χρηματοοικονομικών δεικτών, καθώς και οι μέθοδοι Balanced Scorecard και Intangible Asset Monitor που περιλαμβάνονται στους μη χρηματοοικονομικούς δείκτες.

↑ Μέθοδος αποτίμησης άυλων πόρων που βασίζεται στο κόστος (Cost – Based valuation ή Cost Approach Model). Στη μέθοδο αυτή επιχειρείται η αξιολόγηση της πραγματικής αξίας των άυλων πόρων που μπορεί ή όχι να περιλαμβάνονται στις παραδοσιακές οικονομικές αναφορές. Η υλοποίηση της μεθόδου περιλαμβάνει την πραγματοποίηση δύο μετρήσεων, μια μέτρηση κόστους των άυλων πόρων στην έναρξη και μια μέτρηση της αξίας τους στη λήξη, και βασίζεται στη σχέση που συνδέει το κόστος ανάπτυξης ή απόκτησης των άυλων πόρων με την αξία αυτών. Η μέτρηση του κόστους των άυλων στοιχείων περιλαμβάνει τη μέτρηση του κόστους των υλικών, του εργατικού κόστους, των γενικών εξόδων, του κέρδους ανάπτυξης άυλων πόρων (η αναμενόμενη απόδοση της ανάπτυξης άυλων πόρων από το προσωπικό που αναλαμβάνει αυτό το έργο) και του κίνητρου επένδυσης (το οικονομικό κίνητρο για να εισέλθει ο επενδυτής στη διαδικασία ανάπτυξης άυλων πόρων). Η μέτρηση της αξίας αφορά στην αναγνώριση και ποσοτικοποίηση των μετρήσεων απαξίωσης (obsolescence measures). Η αξία των άυλων πόρων προσεγγίζεται αν από το κόστος ανάπτυξης

τους αφαιρεθεί η ποσοτικοποιημένη μέτρηση της λειτουργικής (functional), τεχνολογικής(technological) και οικονομικής (economic) απαξίωσής τους.. Η μέθοδος αποτίμησης με βάση το κόστος προϋποθέτει την ύπαρξη διαθέσιμων αναλυτικών στοιχείων για το κόστος δημιουργίας των άυλων πόρων (Iversen and Caloudis, 2002; King and Henry, 1999).

↑ Μέθοδος αποτίμησης με βάση τη χρηματιστηριακή αξία των επιχειρήσεων (Market Valuation Method ή Market Capitalization Model). Η μέθοδος αυτή βασίζεται στη σύγκριση της αξίας που αποδίδεται στην επιχείρηση από τη χρηματιστηριακή αγορά με τη αξία που εμφανίζεται στον ισολογισμό της επιχείρησης. Η διαφορά αυτών των τιμών αντανακλά την αξία των άυλων πόρων, που δεν απεικονίζονται στα παραδοσιακά λογιστικά συστήματα. Ωστόσο, η χρηματιστηριακή κεφαλαιοποίηση (market capitalization) της επιχείρησης μπορεί να είναι υπερτιμημένη, κατάσταση που μπορεί να οδηγήσει σε εξαπάτηση της κεφαλαιαγοράς (δες περίπτωση “Enron”) (Iversen and Kaloudis, 2002; Cummins, 2002; Van Buren, 1999, King and Henry, 1999).

↑ Μέθοδος της συναλλακτικής αξίας των άυλων πόρων (Market Approach model). Η αξία μιας συνιστώσας άυλων πόρων υπολογίζεται κατόπιν σύγκρισης με μια παρόμοια συνιστώσα που έχει πρόσφατα πωληθεί ή αποκτήσει σχετική άδεια. Η μέθοδος θεωρείται ως η πιο άμεση, αντικειμενική και συστηματική προσέγγιση στην αποτίμηση της αξίας των άυλων πόρων με δεδομένη την ύπαρξη παρόμοιων και αξιόπιστων συναλλαγών. Ωστόσο, η συλλογή και αξιοποίηση των δεδομένων των συναλλαγών παρουσιάζει δυσκολίες και προϋποθέτει ενδελεχή διερεύνηση και διακρίβωση για την αποφυγή παραμορφώσεων οφειλομένων στις συνθήκες των συναλλαγών. Η μέθοδος μπορεί να έχει ευρεία εφαρμογή στις περιπτώσεις αποτίμησης άυλων πόρων για σκοπούς συναλλαγών έκδοσης αδειών, αντιδικιών ή για συγκεκριμένους σκοπούς φορολογίας εισοδήματος και να αποδειχθεί εξαιρετικά χρήσιμη για άυλους πόρους όπως οι συμφωνίες franchise, η ιδιόκτητη τεχνολογία, τα εμπορικά σήματα και οι πατέντες (King and Henry, 1999).

↑ Balance Scorecard. Η μέθοδος αυτή στηρίζεται στην ανάπτυξη μιας σειράς δεικτών που συνοδεύουν την παραδοσιακή χρηματοοικονομική άποψη και στοχεύει στη μέτρηση των άυλων στοιχείων και την ενίσχυση της λήψης αποφάσεων μακροχρόνια. Η μέθοδος προσαρμόζεται σε κάθε επιχείρηση

ανάλογα σε ποιο σημείο του κύκλου ανάπτυξης βρίσκεται. Εφαρμόζεται, κυρίως, από μεγάλες εταιρείες που παράγουν νέα, καινοτόμα προϊόντα και επιθυμούν να καθορίσουν πόσο καλά λειτουργούν, να προβλέψουν το μέλλον και να προετοιμαστούν για νέες προκλήσεις (Kaplan and Norton, 1996). Παρόλα αυτά η έμφαση που δίνεται στην επιχειρηματική στρατηγική, αγνοώντας παράλληλα κάποια τρίτα ενδιαφερόμενα μέρη όπως είναι οι προμηθευτές, μπορεί να θεωρηθεί ως σοβαρό μειονέκτημα. Αυτό σε συνδυασμό με την έλλειψη συνδεδειμένου κρίκου ανάμεσα στα μη χρηματοοικονομικά μέτρα της μεθόδου και την αξία της μετοχής μπορεί να οδηγήσει την επιχείρηση σε λανθασμένη κατανομή των παραγωγικών συντελεστών και στον ορισμό λάθος στόχων (Jalbert and Laundry, 2003).

↑ Intangible Assets Monitor (IAM). Η μέθοδος αυτή μετράει και παρουσιάζει τα άυλα και υλικά περιουσιακά στοιχεία με κάποιους δείκτες – κριτήρια σε απλή μορφή. Η επιλογή των δεικτών βασίζεται στις στρατηγικές της κάθε επιχείρησης (Sveiby, 1997). Δυστυχώς, η μέθοδος πάσχει από την έμφαση που δίνεται στο ανθρώπινο δυναμικό ενώ ταυτόχρονα παραμελείται το οργανωσιακό κεφάλαιο της επιχείρησης. Στα μειονεκτήματα της μεθόδου έρχεται να προστεθεί και η αδυναμία σύνδεσης των δεικτών με την απόδοση και τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις στο τέλος κάθε χρήσης (Van Deventer, 2002).

Οι μέθοδοι που παρουσιάστηκαν παραπάνω σίγουρα δεν εξαντλούν το εύρος των εφαρμοζόμενων μεθόδων και είναι απλώς ενδεικτικές. Καμία από τις παραπάνω μεθόδους δεν μπορεί να υποστηριχθεί ως πλήρης, αντιθέτως η παρουσία σοβαρών ατελειών είναι εμφανής. Ωστόσο, κάποιες μέθοδοι είναι καταλληλότερες ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν σε κάθε επιχείρηση (Bontis, 1999). Αυτό που είναι βασικό για ένα σύστημα μέτρησης είναι η απλότητα και η δυνατότητα να μετράει ό,τι είναι στρατηγικά σημαντικό και δημιουργεί αξία (Stewart, 1997). Η επιλογή της κατάλληλης μεθόδου θα πρέπει να συνδυαστεί με την αναγνώριση της υπεροχής μιας από τις δύο σημαντικότερες αρχές, που πρέπει να διέπουν κάθε λογιστική πληροφορία, έναντι της άλλης. Πιο συγκεκριμένα, θα πρέπει να απαντηθεί το ερώτημα αν η σχετικότητα της πληροφορίας (relevance) είναι πιο σημαντική από την αξιοπιστία (reliability) αυτής στη μέθοδο αποτίμησης που θα χρησιμοποιηθεί.

Δηλαδή, πρόκειται για το μεγάλο δίλημμα της λογιστικής (Relevance Vs Reliability) το οποίο δεν έχει επιλυθεί μέχρι τώρα, και που γίνεται εντονότερο από ποτέ κατά την αποτίμηση του άυλου ενεργητικού.

Η μεγάλη δυσκολία αποτίμησης των άυλων πόρων και η συνακόλουθη έλλειψη κοινώς αποδεκτών μεθόδων αποτίμησης, συνιστά μια πολύ καλή δικαιολογία για εκείνους που παίζοντας πολιτικά παιχνίδια «μπλοκάρουν» συνειδητά την καταγραφή τους ως ενεργητικών στοιχείων, διότι έτσι εξυπηρετούνται καλύτερα τα συμφέροντά τους, όπως διατείνεται ο Lev (2001). Για το ποιοι και γιατί «μπλοκάρουν την αναφερθείσα καταγραφή γίνεται λόγος στην επόμενη ενότητα.

2.6 Τα πολιτικά παιχνίδια των άυλων πόρων

Η καταγραφή των άυλων πόρων ως ενεργητικού εμποδίζεται, ίσως περισσότερο, από τα πολιτικά παιχνίδια (the politics of intangibles, όπως τα αποκαλεί ο Lev, 2001, σελ. 87), τα οποία παίζουν εις βάρος του εξωτερικού χρήστη των λογιστικών πληροφοριών οι διοικήσεις των επιχειρήσεων, οι ελεγκτές και οι χρηματοοικονομικοί αναλυτές. Δηλαδή όλοι εκείνοι που είναι επιφορτισμένοι με την ενημέρωση του εξωτερικού χρήστη.

Συγκεκριμένα, και με δεδομένο ότι μια πληροφορία αποκαλύπτεται, εφόσον το όφελος της αποκάλυψης ξεπερνά το κόστος της αποκάλυψης, οι διοικήσεις δεν αποκαλύπτουν πληροφορίες για τους άυλους πόρους για τους παρακάτω βασικούς λόγους:

1. Ωραιοποίηση της κερδοφορίας για μια σειρά ετών με την προϋπόθεση ότι οι δαπάνες για την απόκτηση και / ή ανάπτυξη άυλων πόρων δεν είναι ομοιόμορφες από χρήση σε χρήση, η εξοδοποίηση αυτών συμπιέζει μεν σημαντικά τα κέρδη της χρήσης, αλλά εξασφαλίζει υψηλή κερδοφορία για τις επόμενες χρήσεις, οπότε θα πραγματοποιούνται και τα οφέλη των άυλων πόρων, τα οποία ας μην το ξεχνάμε, είναι μακροπρόθεσμα. Ως προς τη μεγάλη συμπίεση των κερδών κατά τη χρήση της εξοδοποίησης, αυτή γενικώς δεν έχει επιπτώσεις επί των τιμών των μετοχών, διότι οι επενδυτές το θεωρούν καλό σημάδι που οδηγεί μάλλον σε αύξηση των τιμών των μετοχών. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο Lev (2001, σελ. 89), όταν η IBM ανήγγειλε κατά το τρίτο τρίμηνο του 1995 μια ζημία \$38

εκατομμυρίων (18/10/95) λόγω εξαγοράς της Lotus αντί \$1,77 δις, από τα οποία \$1,36 δις αφορούσαν έξοδα ερευνών και ανάπτυξης της Lotus, η τιμή της μετοχής της αυξήθηκε από \$586,78 (17/10/95) σε \$590,65 μέσα σε δύο ημέρες!

2. Ωραιοποίηση της επίδοσης. Γιατί από τον παρανομαστή τέτοιων δεικτών όπως ROI και ROE (Return on equity) απουσιάζουν οι δαπάνες για άυλους πόρους (περιλαμβανομένων των δαπανών εξαγοράς άλλων εταιρειών ή άυλων στοιχείων) για μια σειρά ετών, οπότε οι δείκτες αυτοί εμφανίζουν υψηλότερη τιμή από εκείνη την οποία θα είχαν εάν οι δαπάνες για άυλους πόρους κεφαλαιοποιούνταν.
3. Απαλλαγή της διοίκησης από λανθασμένες αποφάσεις / κακοδιοίκησης άυλων πόρων. Τα προβλήματα που απορρέουν από την ίδια τη φύση των άυλων πόρων (αβεβαιότητα ως προς τα μελλοντικά οφέλη και ως προς τον έλεγχο τους), συνεπικουρούμενα από την ελλιπή παροχή χρήσιμων πληροφοριών για τους πόρους αυτούς από το συμβατικό σύστημα, κάνουν τη διαχείρισή τους πολύ δύσκολη. Οι άυλοι πόροι μπορεί να γίνουν σημαντικοί δημιουργοί αξίας για την επιχείρηση (η θετική πλευρά του υψηλού κινδύνου που εμπεριέχουν) αλλά και πρόξενοι σημαντικών ζημιών (value detractors – η αρνητική πλευρά του υψηλού κινδύνου). Καθώς δε μια αποτυχία προσελκύει περισσότερο την προσοχή από μια επιτυχία, η άμεση εξοδοποίηση τους (αντί της κεφαλαιοποίησής τους) και η μη παροχή πληροφοριών γύρω από την πρόοδο των υπό ανάπτυξη ευρισκομένων προϊόντων και διαδικασιών εξυπηρετεί τα μέγιστα τις διοικήσεις των επιχειρήσεων. Γιατί τις προφυλάσσει από τον έλεγχο και τη λογοδοσία με ότι αυτό συνεπάγεται (π.χ. διασφάλιση της θέσης τους και ακόμη λήψη bonuses επί κερδών αργότερα). Γιατί ποιος, στα αλήθεια, θυμάται πόσα χρήματα δαπανήθηκαν πριν από δύο – τρεις χρήσεις για την εκπαίδευση και τεχνική κατάρτιση προσωπικού που τώρα απολύεται χάριν της αύξησης των βραχυχρόνιων κερδών, ή για τις ευρεσιτεχνίες που μένουν ανενεργές, ώστε να κατηγορήσει, ή και να μηνύσει τη διοίκηση για ασυγχώρητη κακοδιοίκηση;

Φαίνεται, τελικά, πως τα όποια οφέλη προκύπτουν από τη βελτιωμένη αποκάλυψη πληροφοριών (π.χ. μειωμένο κόστος κεφαλαίου για τις επιχειρήσεις που παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες για τους άυλους πόρους τους) δεν αντισταθμίζουν τα μόλις αναφερθέντα οφέλη από την εξοδοποίηση και μη αποκάλυψη τέτοιων πληροφοριών. Ως προς τους ελεγκτές ο αποκλεισμός από τον ισολογισμό ενός τόσου

επικίνδυνου στοιχείου τους προφυλάσσει από πιθανές μηνύσεις μετόχων, ιδίως στην περίπτωση χρεοκοπίας. Οπότε δεν έχουν κανένα κίνητρο να πιάσουν για την κεφαλαιοποίηση των πόρων αυτών και για την παροχή εκ μέρους των επιχειρήσεων πληροφοριών γύρω από την πρόοδο των υπό ανάπτυξη ευρισκομένων άυλων πόρων, την αλήθεια των οποίων θα ήταν υποχρεωμένοι να ελέγξουν προσεκτικά. Τέλος, τους χρηματοοικονομικούς αναλυτές τους συμφέρει η υπάρχουσα κατάσταση, διότι τους κάνει πιο απαραίτητους στους πελάτες τους, αφού αυτοί μεν (ιδιαίτερα δε οι έχοντες ισχυρές διασυνδέσεις με την επιχείρηση) έχουν πρόσβαση σε τέτοιες μυστικές πληροφορίες, οι πελάτες όμως όχι (Lev, 2001, σελ. 85-91).

Για αυτούς τους παραπάνω λόγους οι επιχειρήσεις προτιμούν μάλλον να εξοδοποιούν τις δαπάνες για άυλους πόρους ακόμη και στις περιπτώσεις εκείνες όπου τα λογιστικά πρότυπα της χώρας στην οποία δραστηριοποιούνται επιτρέπουν την κεφαλαιοποίηση τους. Π.χ. η Microsoft, μια κατεξοχήν επιχείρηση εντάσεως άυλων πόρων, εξοδοποιεί τις δαπάνες ανάπτυξης για software. Πότε και υπό ποιες προϋποθέσεις το ΔΛΠ 38 και ο Ν. 2190/1920 επιτρέπουν την κεφαλαιοποίηση των δαπανών για άυλους πόρους εξετάζεται στο επόμενο κεφάλαιο.

3 Η ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΑΪΛΟΥ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ ΚΑΤΑ ΤΑ ΔΛΠ ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΝΟΜΟ

3.1 Το άυλο ενεργητικό κατά το ΔΛΠ 38

Το ΔΛΠ 38 εκδόθηκε το 1998 σε αντικατάσταση του ΔΛΠ 9 «Δαπάνες Έρευνας και Ανάπτυξης» ως αποτέλεσμα μιας ευρείας προσπάθειας που έχει αναληφθεί από τη Διεθνή Επιτροπή Λογιστικών Προτύπων (IASB – International Accounting Standards Committee) και στοχεύει στην επίτευξη ομοιομορφίας στις χρησιμοποιούμενες εθνικές λογιστικές πρακτικές, ενώ το 2004 αναθεωρήθηκε ώστε να ενσωματώσει τις αλλαγές που προέκυψαν από την έκδοση του IFRS (International Financial Reporting Standard – Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Παρουσίασης, ΔΠΧΠ) 3 Ενοποιήσεις Επιχειρήσεων (Business Combinations) και την αναθεώρηση του ΔΛΠ 36 Απομείωση Αξίας Στοιχείων Ενεργητικού.

Το πρότυπο αυτό υποδεικνύει το λογιστικό χειρισμό όλων των άυλων περιουσιακών στοιχείων, τον τρόπο καταχώρησης τους και τα κριτήρια που πρέπει να πληρούν. Καθορίζει τους κανόνες αποτίμησης της λογιστικής αξίας των άυλων πόρων καθώς και τους κανόνες γνωστοποίησης στις οικονομικές καταστάσεις που πρέπει να εφαρμόζονται από όλες τις επιχειρήσεις⁷.

3.1.1 Ορισμός

Ως άυλο ενεργητικό στοιχείο ορίζεται κατά το ΔΛΠ 38 ένα αναγνωρίσιμο μη νομισματικό περιουσιακό στοιχείο το οποίο δεν έχει φυσική υπόσταση⁸. Ένα στοιχείο για να αναγνωριστεί ως άυλο περιουσιακό στοιχείο θα πρέπει:

- (α) να είναι αναγνωρίσιμο,
- (β) η επιχείρηση να έχει τον έλεγχο του και
- (γ) να είναι πιθανό ότι θα αποφέρει στην επιχείρηση συγκεκριμένα οικονομικά

⁷ Εξαιρούνται οι περιπτώσεις των επιχειρήσεων που αναφέρονται στο ΔΛΠ 38, παράγραφοι 1-6.

⁸ Το ΔΛΠ 38 του 1998 όριζε ένα άυλο περιουσιακό στοιχείο ως ένα αναγνωρίσιμο μη νομισματικό περιουσιακό στοιχείο χωρίς φυσική υπόσταση που κατέχεται για χρήση στην παραγωγή ή προμήθεια αγαθών ή υπηρεσιών, για εκμίσθωση σε άλλους, ή για διοικητικούς σκοπούς.

οφέλη.

Η **αναγνωρισιμότητα** ενός στοιχείου είναι απαραίτητη για το διαχωρισμό του από την υπεραξία της οικονομικής μονάδας. Ένα περιουσιακό στοιχείο ικανοποιεί το κριτήριο της αναγνωρισιμότητας όταν:

(α) μπορεί να διαχωριστεί, μπορεί δηλαδή να αποχωριστεί από την επιχείρηση και να πωληθεί, μεταβιβαστεί, ενοικιαστεί ή ανταλλαχθεί είτε μεμονωμένα ή μαζί με το σχετικό συμβόλαιο, περιουσιακό στοιχείο ή υποχρέωση ή

(β) αυτό προκύπτει από συμβατικά ή άλλα νόμιμα δικαιώματα, ανεξάρτητα αν αυτά τα δικαιώματα μπορούν να μεταβιβασθούν ή να διαχωριστούν από την επιχειρηματική οντότητα ή από άλλα δικαιώματα ή υποχρεώσεις.

Ο **έλεγχος** ενός άυλου περιουσιακού στοιχείου από την επιχείρηση, δηλαδή η δυνατότητά της να κατέχει τα μελλοντικά οικονομικά οφέλη που θα δημιουργήσει αυτό καθώς και να αποτρέπει τους ανταγωνιστές της από τα οφέλη αυτά, επιτυγχάνεται μέσω των νομικών δικαιωμάτων που είναι εκτελεστά δικαστικώς. Ωστόσο η νόμιμη εκτελεστότητα ενός τέτοιου δικαιώματος δεν είναι αναγκαίος όρος για τον έλεγχο, καθώς η επιχείρηση ενδέχεται να είναι σε θέση να ελέγχει τα μελλοντικά οικονομικά οφέλη με κάποιο άλλο τρόπο. Σε αυτή την περίπτωση όμως η απόδειξη του ελέγχου επί του άυλου περιουσιακού στοιχείου θα είναι δυσκολότερη. Η τεχνική και η γνώση της αγοράς μπορούν να αποδώσουν οικονομικά οφέλη όταν προστατεύονται με νόμιμα δικαιώματα, όπως π.χ. συγγραφικά δικαιώματα, περιορισμοί εμπορικών συμφωνιών ή οτιδήποτε άλλο μπορεί να στηριχθεί νομικά. Η εκπαίδευση των εργαζομένων στην απόκτηση πρόσθετων εξειδικεύσεων όπως και η ύπαρξη ορισμένου διευθυντικού ή τεχνικού χαρίσματος είναι απίθανο να πληρούν τον ορισμό ενός άυλου περιουσιακού στοιχείου, καθώς μπορεί μεν μελλοντικές οικονομικές ωφέλειες να εισρέουν στην επιχείρηση από την ύπαρξή τους, ωστόσο η επιχείρηση έχει ανεπαρκή έλεγχο των στοιχείων αυτών⁹ Παρόμοια, τα χαρτοφυλάκια πελατών, τα μερίδια αγοράς, οι πελατειακές σχέσεις και η εμπιστοσύνη των πελατών δεν ελέγχονται αποτελεσματικά από την επιχείρηση και κατά συνέπεια δεν μπορούν να θεωρηθούν άυλα περιουσιακά στοιχεία, εκτός εάν υπάρχουν νόμιμα δικαιώματα για την προστασία ή τον έλεγχο τους.

⁹ Εκτός εάν προστατεύεται από νόμιμα δικαιώματα.

Τα **μελλοντικά οικονομικά οφέλη** που απορρέουν από ένα άυλο περιουσιακό στοιχείο μπορεί να περιλαμβάνουν έσοδα από την πώληση προϊόντων ή υπηρεσιών, εξοικονόμηση κόστους¹⁰ ή άλλα οφέλη που προέρχονται από τη χρήση του περιουσιακού στοιχείου από την οικονομική μονάδα.

3.1.2 Καταχώρηση και Αποτίμηση

Η καταχώρηση ενός στοιχείου ως άυλου περιουσιακού στοιχείου απαιτεί από την επιχείρηση να αποδείξει ότι το στοιχείο πληρεί:

- (α) τα κριτήρια του ορισμού ως άυλο περιουσιακό στοιχείο και
- (β) τα κριτήρια καταχώρησης (αναλύονται παρακάτω)

Η απαίτηση αυτή ισχύει τόσο για δαπάνες που προέκυψαν για την αρχική απόκτηση ή εσωτερική δημιουργία του άυλου στοιχείου όσο και για εκείνες που προέκυψαν στη συνέχεια για να συμπληρώσουν, να αντικαταστήσουν ή να συντηρήσουν το στοιχείο αυτό. Επειδή όμως η φύση των άυλων στοιχείων είναι τέτοια που σε πολλές περιπτώσεις δεν είναι δυνατή η συμπλήρωση ή η αντικατάσταση τους, σπάνια δαπάνες που προκύπτουν μετά την αρχική καταχώρηση ενός αποκτημένου περιουσιακού στοιχείου ή μετά την ολοκλήρωση της εσωτερικής δημιουργίας, αναγνωρίζονται στη λογιστική αξία των στοιχείων αυτών.

Ένα άυλο περιουσιακό στοιχείο πρέπει να καταχωρείται όταν, και μόνο όταν:

- (α) πιθανολογείται ότι τα μελλοντικά οικονομικά οφέλη που αποδίδονται στο στοιχείο θα εισρέουν στην επιχείρηση, και
- (β) το κόστος του περιουσιακού στοιχείου μπορεί να αποτιμηθεί αξιόπιστα.

Η πιθανότητα μελλοντικών οικονομικών οφελών θα πρέπει να εκτιμάται με λογικές και βάσιμες παραδοχές, αντιπροσωπευτικών της ορθής εκτίμησης της Διεύθυνσης για το πλαίσιο των οικονομικών συνθηκών που θα υπάρχουν κατά τη διάρκεια της ωφέλιμης ζωής του περιουσιακού στοιχείου, ενώ η αρχική αποτίμηση του άυλου περιουσιακού στοιχείου θα πρέπει να είναι το κόστος του.

Ακολούθως παρουσιάζεται η εφαρμογή των κριτηρίων καταχώρησης για τα άυλα περιουσιακά στοιχεία που αποκτήθηκαν μεμονωμένα, ως μέρος μιας

¹⁰ Π.χ. η χρήση της πνευματικής ιδιοκτησίας σε μια παραγωγική διαδικασία μπορεί να μειώσει το μελλοντικό κόστος παραγωγής μάλλον παρά να αυξήσει τα μελλοντικά έσοδα.

ενοποίησης επιχειρήσεων, μέσω μιας κρατικής επιχορήγησης ή με ανταλλαγή, όπως και ο χειρισμός της εσωτερικώς δημιουργούμενης υπεραξίας και των εσωτερικώς δημιουργούμενων άυλων περιουσιακών στοιχείων.

Μεμονωμένη απόκτηση

Στην περίπτωση μεμονωμένης απόκτησης ενός άυλου περιουσιακού στοιχείου ικανοποιούνται και τα δύο κριτήρια καταχώρησης. Αυτό συμβαίνει γιατί η τιμή, που μια επιχείρηση καταβάλει για την απόκτηση του στοιχείου, αντανακλά τις προσδοκίες της αναφορικά με την πιθανότητα εισροής στην επιχείρηση των αναμενόμενων οικονομικών ροών που ενσωματώνονται στο στοιχείο αυτό. Επιπλέον το κόστος κτήσης ενός στοιχείου που αποκτάται μεμονωμένα μπορεί συνήθως να μετρηθεί αξιόπιστα, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που η απόκτηση πραγματοποιήθηκε με την καταβολή μετρητών ή άλλων νομισματικών στοιχείων.

Το κόστος ενός άυλου περιουσιακού στοιχείου που αποκτάται μεμονωμένα αποτελείται από (α) την τιμή αγοράς, συμπεριλαμβανομένων των εισαγωγικών δασμών και των μη επιστρεπτέων φόρων αγοράς, μείον τις εμπορικές εκπτώσεις και μειώσεις τιμής και (β) κάθε δαπάνη¹¹ που μπορεί να αποδοθεί απευθείας στην προετοιμασία του στοιχείου για την προβλεπόμενη χρήση.

Αν η πληρωμή για ένα άυλο περιουσιακό στοιχείο αναβάλλεται πέραν των κανονικών πιστωτικών όρων, το κόστος του είναι η ισοδύναμη τιμή σε μετρητά. Η διαφορά μεταξύ αυτού του ποσού και του συνόλου των πληρωμών καταχωρείται ως δαπάνη τόκου κατά τη διάρκεια της περιόδου της πιστώσεως, εκτός αν αυτή κεφαλαιοποιείται, σύμφωνα με την επιτρεπόμενη εναλλακτική μέθοδο του ΔΛΠ 23 «Κόστος Δανεισμού».

Απόκτηση ως μέρος μιας Ενοποίησης Επιχειρήσεων

Το κριτήριο των μελλοντικών οικονομικών οφελών, που ενσωματώνονται στο άυλο περιουσιακό στοιχείο και πιθανολογείται ότι θα εισρέουν στην επιχείρηση,

¹¹ Παραδείγματα τέτοιων δαπανών είναι τα επιδόματα των υπαλλήλων και οι αμοιβές των επαγγελματιών που καταβάλλονται για την προετοιμασία του άυλου περιουσιακού στοιχείου για τη χρήση που αυτό προορίζεται, όπως και τα κόστη δοκιμής της σωστής λειτουργίας του στοιχείου. Αντίθετα, οι δαπάνες παρουσίασης ενός νέου προϊόντος ή υπηρεσίας (π.χ. δαπάνες διαφήμισης και προώθησης), οι δαπάνες επέκτασης της επιχείρησης σε μια νέα εγκατάσταση ή σε μια νέα κατηγορία πελατών και τα γενικά έξοδα διοίκησης δεν περιλαμβάνονται στο κόστος του άυλου περιουσιακού στοιχείου.

ικανοποιείται στην περίπτωση των άυλων στοιχείων που αποκτούνται ως μέρος μιας ενοποίησης επιχειρήσεων, καθώς σύμφωνα με το IFRS 3 «Ενοποιήσεις Επιχειρήσεων», εάν ένα άυλο περιουσιακό αποκτηθεί μέσω μιας ενοποίησης, το κόστος του είναι η δίκαιη αξία (fair value) την ημέρα απόκτησης, αξία που θεωρείται ότι αντανακλά τις προσδοκίες σχετικά με την πιθανότητα εισροής των μελλοντικών οικονομικών οφελών στην επιχείρηση.

Ένα στοιχείο καταχωρείται την ημέρα απόκτησης ξεχωριστά από την υπεραξία αν η δίκαιη αξία του στοιχείου μπορεί να αποτιμηθεί αξιόπιστα, ανεξάρτητα αν το στοιχείο αυτό καταχωρούνταν πριν την ενοποίηση. Κατά συνέπεια ο αγοραστής καταχωρεί ως άυλο στοιχείο ενεργητικού ξεχωριστά από την υπεραξία ένα πρόγραμμα έρευνας και ανάπτυξης που βρίσκεται σε εξέλιξη αν το πρόγραμμα ικανοποιεί τα κριτήρια του άυλου περιουσιακού στοιχείου και η δίκαιη αξία του μπορεί να μετρηθεί αξιόπιστα.

Για την αξιόπιστη εκτίμηση της δίκαιης αξία ενός άυλου περιουσιακού στοιχείου θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας τα ακόλουθα:

- ↑ αν υπάρχει μια ενεργή¹² αγορά για το άυλο περιουσιακό στοιχείο, η καλύτερη εκτίμηση είναι συνήθως η προσφερόμενη τιμή. Αν οι τρέχουσες προσφερόμενες τιμές δεν είναι διαθέσιμες, η τιμή της πιο πρόσφατης παρόμοιας συναλλαγής μπορεί να παρέχει μια βάση για την εκτίμηση της δίκαιης αξίας, με δεδομένο ότι δεν υπήρξαν σημαντικές αλλαγές στις οικονομικές συνθήκες στο χρονικό διάστημα από την ημερομηνία της συναλλαγής ως την ημερομηνία που γίνεται η εκτίμηση.
- ↑ αν δεν υπάρχει ενεργή αγορά για ένα περιουσιακό στοιχείο, το κόστος του αντανακλά το ποσό που η επιχείρηση θα είχε πληρώσει, κατά την ημερομηνία της αγοράς, για το περιουσιακό στοιχείο σε μια συναλλαγή με κανονικές συνθήκες μεταξύ δύο μερών που γνωρίζουν και επιθυμούν τη συναλλαγή αυτή, βασιζόμενη στην καλύτερη διαθέσιμη πληροφόρηση. Κατά τον προσδιορισμό αυτού του ποσού μια επιχείρηση λαμβάνει υπόψη το

¹² Η ενεργή αγορά ορίζεται ως αυτή στην οποία ένα στοιχείο διακινείται μαζί με άλλα ομοειδή στοιχεία, όπου υπάρχουν αγοραστές και πωλητές πρόθυμοι να κάνουν τη συναλλαγή και οποιαδήποτε στιγμή οι τιμές (οι πληροφορίες) είναι διαθέσιμες σε οποιονδήποτε ενδιαφέρεται για αυτές. Είναι προφανές ότι οι τιμές που διαμορφώνονται σε μία ενεργή αγορά είναι και οι πλέον αξιόπιστες για τη διαμόρφωση μιας δίκαιης αξίας.

αποτέλεσμα των πρόσφατων συναλλαγών για όμοια περιουσιακά στοιχεία.

- ↑ ορισμένες επιχειρήσεις που συνήθως εμπλέκονται στην αγορά και πώληση μοναδικών άυλων περιουσιακών στοιχείων έχουν αναπτύξει τεχνικές για την εκτίμηση των πραγματικών αξιών τους έμμεσα. Αυτές οι τεχνικές¹³ μπορεί να χρησιμοποιούνται για αρχική αποτίμηση ενός άυλου περιουσιακού στοιχείου που αποκτήθηκε σε μια ενοποίηση επιχειρήσεων, αν επιδίωξη τους είναι να εκτιμούν την πραγματική αξία και αν αυτές αντανακλούν τρέχουσες συναλλαγές και πρακτικές σε επιχειρήσεις.

Οι μεταγενέστερες της απόκτησης δαπάνες για ένα εν εξελίξει πρόγραμμα έρευνας και ανάπτυξης, που αποκτήθηκε μεμονωμένα ή μέσω μιας ενοποίησης επιχειρήσεων, θα πρέπει να αντιμετωπίζονται όπως και οι δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης των εσωτερικώς δημιουργούμενων άυλων περιουσιακών στοιχείων.

Απόκτηση μέσω μιας Κρατικής Επιχορήγησης

Ένα άυλο περιουσιακό στοιχείο μπορεί να αποκτηθεί δωρεών ή έναντι τεκμαρτής αντιπαροχής μέσω μιας Κρατικής Επιχορήγησης. Αυτό συμβαίνει όταν μια Κυβέρνηση μεταβιβάζει ή διαθέτει σε μια επιχείρηση άυλα περιουσιακά στοιχεία, τέτοια όπως δικαιώματα προσγειώσεως σε αεροδρόμια, άδειας λειτουργίας ραδιοφωνικών ή τηλεοπτικών σταθμών, άδειες εισαγωγής ή ποσοτώσεις ή δικαιώματα πρόσβασης σε άλλους δεσμευμένους πόρους. Στις περιπτώσεις αυτές η επιχείρηση μπορεί να επιλέξει να καταχωρήσει αμφότερα, το άυλο περιουσιακό στοιχείο και την επιχορήγηση στην πραγματική αξία αρχικώς. Αν μια επιχείρηση επιλέξει να μην καταχωρήσει το περιουσιακό στοιχείο αρχικώς στην πραγματική αξία, η επιχείρηση καταχωρεί το περιουσιακό στοιχείο αρχικώς σε μια τεκμαρτή αξία πλέον κάθε δαπάνη που είναι άμεσα αποδοτέα στην προετοιμασία του περιουσιακού στοιχείου για τη χρήση που αυτό προορίζεται.

Ανταλλαγές περιουσιακών στοιχείων

Ένα ή περισσότερα περιουσιακά στοιχεία μπορούν αν αποκτηθούν μέσω ανταλλαγής με ένα ή περισσότερα στοιχεία, ή ένα συνδυασμό χρηματικών ή μη

¹³ Τέτοιες τεχνικές είναι η χρήση δεικτών (όπως έσοδα, τιμές μετοχών, λειτουργικά κέρδη κλπ.) που δείχνουν τη μελλοντική κερδοφορία ενός πάγιου όπως αναφέρονται κατά την εφαρμογή τους στις συναλλαγές της αγοράς ή η χρήση της μεθόδου προεξόφλησης των μελλοντικών καθαρών χρηματικών εισροών που προκύπτουν από το πάγιο.

στοιχείων. Το κόστος ενός τέτοιου περιουσιακού στοιχείου καταχωρείται στην δίκαιη αξία εκτός αν η ανταλλαγή δεν έχει εμπορική ουσία ή η δίκαιη αξία κανενός από τα ανταλλασσόμενα στοιχεία δεν μπορεί να αποτιμηθεί αξιόπιστα. Εάν το αποκτηθέν στοιχείο δεν αποτιμάται στη δίκαιη αξία του, το κόστος του αποτιμάται στη λογιστική αξία του παραχωρηθέντος στοιχείου.

Η εμπορική ουσία μιας ανταλλαγής καθορίζεται από την επίδραση που έχει αυτή στις μελλοντικές οικονομικές ροές. Αν οι ταμειακές ροές του αποκτηθέντος στοιχείου διαφέρουν από αυτές του παραχωρηθέντος και η διαφορά αυτή είναι σημαντική σε σχέση με τη δίκαιη αξία των στοιχείων που ανταλλάχθηκαν, τότε η ανταλλαγή έχει εμπορική ουσία.

Εσωτερικώς Δημιουργούμενη Υπεραξία

Η εσωτερικώς δημιουργούμενη υπεραξία δεν θα πρέπει να καταχωρείται ως περιουσιακό στοιχείο. Αυτό επιβάλλεται γιατί η εσωτερικώς δημιουργούμενη υπεραξία δεν είναι μια αναγνώριση πηγής πόρων ελεγχόμενη από την επιχείρηση, που μπορεί να αποτιμάται αξιόπιστα στο κόστος. Επιπλέον, οι διαφορές μεταξύ της αγοραίας αξίας μιας επιχείρησης και της λογιστικής αξίας της αναγνωρίσιμης καθαρής περιουσίας της σε οποιαδήποτε χρονική στιγμή, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αντιπροσωπεύουν το κόστος των άυλων περιουσιακών στοιχείων που ελέγχονται από την επιχείρηση, καθώς προκαλούνται από μια σειρά παραγόντων που επηρεάζουν την αξία της επιχείρησης.

Εσωτερικώς Δημιουργούμενα Άυλα Περιουσιακά Στοιχεία

Είναι μερικές φορές δύσκολο να καθοριστεί εάν ένα εσωτερικώς δημιουργούμενο άυλο περιουσιακό στοιχείο πληρεί τα κριτήρια αναγνώρισης καθώς υπάρχουν προβλήματα στον προσδιορισμό του εάν και πότε αυτό θα δημιουργήσει οικονομικά οφέλη, όπως και στον καθορισμό του κόστους του με αξιοπιστία. Για το σκοπό αυτό η εσωτερική δημιουργία ενός άυλου περιουσιακού στοιχείου χωρίζεται στη φάση έρευνας και στη φάση ανάπτυξης. Αν η επιχείρηση αδυνατεί να διαχωρίσει τις δύο φάσεις ενός εσωτερικού προγράμματος για τη δημιουργία ενός άυλου περιουσιακού στοιχείου, μεταχειρίζεται τις δαπάνες αυτού του προγράμματος ως πραγματοποιηθέντες μόνο στη φάση έρευνας.

Φάση Έρευνας

Κανένα άυλο περιουσιακό στοιχείο που προκύπτει από έρευνα (ή από φάση έρευνας ενός εσωτερικού προγράμματος) δεν καταχωρείται αλλά οι δαπάνες έρευνας καταχωρούνται ως έξοδα, όταν πραγματοποιούνται. Αυτό συμβαίνει γιατί στη φάση έρευνας η επιχείρηση δεν μπορεί να αποδείξει ότι υπάρχει ένα άυλο περιουσιακό στοιχείο που θα δημιουργήσει πιθανά μελλοντικά οικονομικά οφέλη.

Παραδείγματα ερευνητικών δραστηριοτήτων είναι: δραστηριότητες που στοχεύουν στην απόκτηση νέων γνώσεων, η αναζήτηση, εκτίμηση και τελική επιλογή, εφαρμογών πορισμάτων έρευνας ή άλλων γνώσεων, η αναζήτηση εναλλακτικών υλικών, συσκευών, προϊόντων, διαδικασιών, συστημάτων ή υπηρεσιών, η διαμόρφωση, ο σχεδιασμός, η αξιολόγηση και η τελική επιλογή των δυνατών εναλλακτικών λύσεων για νέα ή βελτιωμένα υλικά, συσκευές, προϊόντα, διαδικασίες, συστήματα ή υπηρεσίες.

Φάση Ανάπτυξης

Ένα άυλο περιουσιακό στοιχείο που προέρχεται από ανάπτυξη (ή από τη φάση ανάπτυξης ενός εσωτερικού προγράμματος) καταχωρείται όταν, και μόνο όταν, η επιχείρηση μπορεί να αποδείξει τα ακόλουθα:

- ↑ την τεχνική δυνατότητα ολοκλήρωσεως του άυλου περιουσιακού στοιχείου, ώστε να είναι διαθέσιμο προς χρήση ή πώληση
- ↑ την πρόθεση της να ολοκληρώσει το άυλο περιουσιακό στοιχείο και να χρησιμοποιήσει ή να πωλήσει αυτό
- ↑ την ικανότητα της να χρησιμοποιήσει ή να πωλήσει το άυλο περιουσιακό στοιχείο
- ↑ πως το άυλο περιουσιακό στοιχείο θα δημιουργήσει πιθανά μελλοντικά οικονομικά οφέλη. Μεταξύ άλλων πραγμάτων, η επιχείρηση πρέπει να αποδείξει την ύπαρξη μιας αγοράς για το προϊόν του άυλου περιουσιακού στοιχείου ή, αν πρόκειται να χρησιμοποιηθεί εσωτερικώς, τη χρησιμότητα του άυλου περιουσιακού στοιχείου
- ↑ τη διαθεσιμότητα¹⁴ των κατάλληλων τεχνικών, οικονομικών και άλλων

¹⁴ Η διαθεσιμότητα μπορεί να αποδεικνύεται π.χ. από ένα επιχειρησιακό πρόγραμμα που παρουσιάζει τους τεχνικούς, οικονομικούς και άλλους πόρους που απαιτούνται και την ικανότητα της επιχείρησης να εξασφαλίσει αυτούς τους πόρους. Σε ορισμένες περιπτώσεις μια επιχείρηση αποδεικνύει τη

πόρων για την ολοκλήρωση της ανάπτυξης και τη χρησιμοποίηση ή πώληση του άυλου περιουσιακού στοιχείου και

↑ την ικανότητα της να αποτιμά αξιόπιστα¹⁵ τις αποδοτέες δαπάνες στο άυλο περιουσιακό στοιχείο, κατά τη διάρκεια της αναπτύξεως του.

Κατά τη φάση ανάπτυξης μια επιχείρηση μπορεί, σε κάποιες περιπτώσεις, να αναγνωρίσει ένα άυλο περιουσιακό στοιχείο και να καταδείξει ότι το περιουσιακό στοιχείο θα δημιουργήσει πιθανά μελλοντικά οικονομικά οφέλη, γιατί η φάση ανάπτυξης είναι περισσότερο προωθημένη από τη φάση έρευνας.

Παραδείγματα δραστηριοτήτων ανάπτυξης είναι: ο σχεδιασμός, κατασκευή και δοκιμή προ-παραγωγής ή προ-χρησιμοποίησης πρωτοτύπων και προτύπων, ο σχεδιασμός εργαλείων, συσκευών, καλουπιών και πρεσών που εμπερικλείουν νέα τεχνολογία, ο σχεδιασμός, κατασκευή και λειτουργία μιας πιλοτικής εγκατάστασης, που δεν είναι μιας κλίμακας οικονομικώς δυνατής για εμπορική παραγωγή και ο σχεδιασμός, κατασκευή και δοκιμή μιας επιλεγμένης εναλλακτικής λύσης για νέα ή βελτιωμένα υλικά, συσκευές, προϊόντα, διαδικασίες, συστήματα ή υπηρεσίες.

Όσον αφορά στα εσωτερικώς δημιουργούμενα σήματα, τίτλους εφημερίδων και περιοδικών, τίτλους εκδόσεων, πελατολόγια και στοιχεία όμοια σε ουσία δεν επιτρέπεται η καταχώρηση τους ως άυλα περιουσιακά στοιχεία, καθώς οι δαπάνες για τα στοιχεία αυτά δεν μπορεί να διαχωριστούν από το συνολικό κόστος ανάπτυξης της επιχείρησης.

Κόστος ενός Εσωτερικώς Δημιουργούμενου Άυλου Περιουσιακού Στοιχείου

Το κόστος ενός εσωτερικώς δημιουργούμενου άυλου περιουσιακού στοιχείου ορίζεται ως το σύνολο των δαπανών που πραγματοποιήθηκαν από τη στιγμή που το στοιχείο για πρώτη φορά πληρεί τα κριτήρια καταχώρησης. Δαπάνες που καταχωρήθηκαν ως έξοδα πριν από αυτή τη στιγμή δεν μπορούν να αποκατασταθούν ως ενεργητικό.

Δαπάνες που μπορούν να υπολογιστούν στο κόστος του άυλου περιουσιακού

διαθεσιμότητα της εξωτερικής χρηματοδότησης με την εξασφάλιση ενδείξεων για τη θέληση του δανειστή να χρηματοδοτήσει το πρόγραμμα.

¹⁵ Τα κοστολογικά συστήματα μιας επιχείρησης μπορεί συχνά να αποτιμούν αξιόπιστα το κόστος της δημιουργίας ενός άυλου περιουσιακού στοιχείου εσωτερικά, τέτοιου όπως μισθοί και άλλες δαπάνες που πραγματοποιούνται για να εξασφαλίσουν συγγραφικά δικαιώματα ή άδειες ή ανάπτυξη ηλεκτρονικού λογισμικού.

στοιχείου είναι ενδεικτικά οι δαπάνες υλικών και υπηρεσιών που χρησιμοποιούνται η αναλύσκονται στη δημιουργία του στοιχείου, οι μισθοί, τα ημερομίσθια και άλλα σχετικά έξοδα προσωπικού άμεσα απασχολούμενου στη δημιουργία του περιουσιακού στοιχείου, οι αμοιβές για κατοχύρωση ενός νομικού δικαιώματος και η απόσβεση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και αδειών που χρησιμοποιούνται για να δημιουργήσουν το περιουσιακό στοιχείο.

Αντίθετα, έξοδα πώλησεως, διοικήσεως και άλλα γενικά έξοδα, εκτός αν μπορούν να αποδοθούν άμεσα στην προετοιμασία του περιουσιακού στοιχείου για χρήση, καθαρά διαπιστωμένες ανεπάρκειες και αρχικές λειτουργικές ζημιές που πραγματοποιούνται πριν ένα περιουσιακό στοιχείο επιτύχει προγραμματισμένη απόδοση και δαπάνες εκπαίδευσης προσωπικού στη λειτουργία του περιουσιακού στοιχείου δεν υπολογίζονται στο κόστος ενός εσωτερικώς δημιουργούμενου άυλου περιουσιακού στοιχείου.

3.1.3 Καταχώρηση μιας Δαπάνης

Οι δαπάνες για ένα άυλο περιουσιακό στοιχείο καταχωρούνται ως έξοδα, όταν αυτές πραγματοποιούνται, εκτός αν είναι μέρος του κόστους του στοιχείου που πληρεί τα κριτήρια καταχώρησης ή το στοιχείο αποκτάται σε μια ενοποίηση επιχειρήσεων και δεν μπορεί να καταχωρηθεί ως άυλο περιουσιακό στοιχείο. Στη δεύτερη αυτή περίπτωση, οι δαπάνες πρέπει να αποτελούν μέρος του ποσού που αποδίδεται στην υπεραξία (αρνητική υπεραξία) κατά την ημερομηνία της ενοποίησης.

Παραδείγματα δαπανών που καταχωρούνται άμεσα ως έξοδα είναι οι δαπάνες έρευνας, το κόστος εκκίνησης μιας επιχείρησης, οι δαπάνες για δραστηριότητες εκπαίδευσης, διαφήμισης και προώθησης, όπως και οι δαπάνες για επανεγκατάσταση ή αναδιοργάνωση μέρους ή του συνόλου της επιχείρησης.

Αξίζει να τονιστεί ότι δαπάνες που καταχωρήθηκαν αρχικώς ως έξοδα δεν επιτρέπεται να καταχωρηθούν ως μέρος του κόστους του άυλου περιουσιακού στοιχείου σε μεταγενέστερη ημερομηνία.

3.1.4 Αποτίμηση μετά την καταχώρηση

Για την αποτίμηση των άυλων περιουσιακών στοιχείων κατόπιν της αρχικής

τους καταχώρησης, η επιχείρηση θα πρέπει να επιλέξει είτε το μοντέλο του κόστους (cost model) ή το μοντέλο επανεκτίμησης (revaluation model) ως λογιστική πολιτική. Αν επιλεγεί το μοντέλο επανεκτίμησης για ένα άυλο περιουσιακό στοιχείο, το ίδιο μοντέλο θα πρέπει να εφαρμοστεί σε όλα τα άλλα στοιχεία της ίδιας κατηγορίας¹⁶ (class), εκτός αν δεν υπάρχει ενεργή αγορά για τα στοιχεία αυτά.

Μοντέλο Κόστους

Μετά την αρχική καταχώρηση, ένα άυλο περιουσιακό στοιχείο πρέπει να απεικονίζεται στο κόστος του μείον κάθε σωρευμένη απόσβεση και κάθε σωρευμένη ζημία απομείωσης.

Μοντέλο Επανεκτίμησης

Μετά την αρχική καταχώρηση, ένα άυλο περιουσιακό στοιχείο πρέπει να απεικονίζεται σε μια αναπροσαρμοσμένη αξία, που είναι η πραγματική αξία του κατά την ημερομηνία της αναπροσαρμογής μείον κάθε μεταγενέστερη σωρευμένη απόσβεση και κάθε σωρευμένη ζημία απομείωσης. Για το σκοπό των αναπροσαρμογών, η πραγματική αξία πρέπει να προσδιορίζεται με παραπομπή σε μια ενεργό αγορά¹⁷ και οι αναπροσαρμογές να γίνονται αρκετά τακτικά¹⁸ ώστε η λογιστική αξία να μη διαφέρει ουσιωδώς από εκείνη που θα προσδιοριζόταν χρησιμοποιώντας την πραγματική αξία κατά την ημερομηνία του ισολογισμού.

Το μοντέλο αυτό εφαρμόζεται σε περιουσιακά στοιχεία που έχουν αρχικώς καταχωρηθεί στο κόστος, ακόμα και αν μέρος μόνο του κόστους ενός στοιχείου έχει καταχωρηθεί ως περιουσιακό στοιχείο. Σ' αυτή την περίπτωση, το μοντέλο εφαρμόζεται στο σύνολο αυτού του περιουσιακού στοιχείου. Επίσης, επιτρέπεται η εφαρμογή του μοντέλου στα άυλα περιουσιακά στοιχεία που έχουν παραληφθεί μέσω

¹⁶ Μια κατηγορία άυλων περιουσιακών στοιχείων είναι μια ομάδα στοιχείων παρόμοιας φύσης και χρήσης στη λειτουργία της επιχείρησης. Τα στοιχεία μιας κατηγορίας επανεκτιμούνται ταυτόχρονα για την αποφυγή επιλεκτικής επανεκτίμησης και της παρουσίασης ποσών στις λογιστικές καταστάσεις που θα αντιπροσώπευαν ένα μείγμα κόστους και αξίας σε διαφορετικές χρονικές στιγμές.

¹⁷ Η ύπαρξη ενεργής αγοράς για ένα άυλο περιουσιακό στοιχείο δεν είναι κάτι συνηθισμένο. Ωστόσο υπάρχουν τέτοιες αγορές όπως π.χ. αγορές για άδειες ταξί, αλιευτικές άδειες ή ποσοστώσεις παραγωγής. Όμως, περιουσιακά στοιχεία που είναι μοναδικά, π.χ. σήματα, τίτλοι εφημερίδων και περιοδικών, μουσικά δικαιώματα κλπ, δεν διαπραγματεύονται σε ενεργές αγορές. Επίσης μολονότι άυλα περιουσιακά στοιχεία αγοράζονται και πωλούνται, οι συναλλαγές είναι σχετικά σπάνιες και οι τιμές σπανίως διαθέσιμες στο κοινό. Συνεπώς, η τιμή που πληρώνεται για ένα περιουσιακό στοιχείο μπορεί να μην αποτελεί επαρκή απόδειξη της πραγματικής αξίας του άλλου.

¹⁸ Η συχνότητα των αναπροσαρμογών εξαρτάται από τη μεταβλητότητα των πραγματικών αξιών των άυλων περιουσιακών στοιχείων που επανεκτιμούνται.

μιας κρατικής επιχορήγησης και καταχωρηθεί με ένα τεκμαρτό ποσό.

Η επανεκτίμηση ενός άυλου περιουσιακού στοιχείου συνεπάγεται την αναπροσαρμογή και κάθε σωρευμένη απόσβεση κατά την ημερομηνία της επανεκτίμησης. Έτσι, η σωρευμένη απόσβεση είτε επαναπροσδιορίζεται κατ' αναλογία με τη μεταβολή στην προ-αποσβέσεων λογιστική αξία του περιουσιακού στοιχείου, ούτως ώστε η αναπόσβεστη αξία του περιουσιακού στοιχείου μετά την αναπροσαρμογή να είναι ίση με την αναπροσαρμοσμένη αξία του, είτε συμψηφίζεται έναντι της προ-αποσβέσεων λογιστικής αξίας του περιουσιακού στοιχείου και το καθαρό ποσό επαναπροσδιορίζεται σύμφωνα με το αναπροσαρμοσμένο ποσό του περιουσιακού στοιχείου.

Η αύξηση της αξίας του στοιχείου που προκύπτει από τη διαδικασία επανεκτίμησης πιστώνεται κατευθείαν στην καθαρή θέση κάτω από τον τίτλο «Διαφορά Αναπροσαρμογής», εκτός και αν αντιστραφεί μια παλιότερη μείωση της αξίας του στοιχείου που είχε καταγραφεί ως κέρδος ή ζημία. Αντίστοιχα, κάθε μείωση της αξίας ενός στοιχείου καταγράφεται ως κέρδος ή ζημία. Ωστόσο, μια μείωση πρέπει να καταλογίζεται άμεσα σε βάρος κάθε σχετικής «Διαφοράς Αναπροσαρμογής», κατά την έκταση που η μείωση δεν υπερβαίνει το ποσό που παραμένει στη «Διαφορά Αναπροσαρμογής» σε σχέση με αυτό το ίδιο περιουσιακό στοιχείο.

3.1.5 Ωφέλιμη Ζωή

Μια επιχείρηση θα πρέπει να εκτιμά αν η ωφέλιμη ζωή ενός άυλου περιουσιακού στοιχείου είναι πεπερασμένη ή αόριστη. Αν η ωφέλιμη ζωή ενός στοιχείου είναι πεπερασμένη, θα πρέπει να προσδιορίζεται η διάρκεια της, είτε ως χρονικό διάστημα ή με βάση τον αριθμό των μονάδων παραγωγής. Η ωφέλιμη ζωή ενός άυλου περιουσιακού στοιχείου θα θεωρείται ότι είναι αόριστη¹⁹ όταν, με βάση μια ανάλυση όλων των σχετικών παραγόντων, δεν υπάρχει προβλεπόμενο όριο στο χρονικό διάστημα που το στοιχείο αναμένεται να δημιουργήσει καθαρές ταμειακές ροές στην επιχείρηση.

Η εκτίμηση της ωφέλιμης ζωής ενός άυλου περιουσιακού στοιχείου είναι μεγάλης σημασίας καθώς καθορίζει τη λογιστική του αντιμετώπιση. Ένα στοιχείο με

¹⁹ Ο όρος αόριστη δεν σημαίνει άπειρη.

πεπερασμένη ωφέλιμη ζωή αποσβένεται, ενώ ένα με αόριστη όχι.

Κατά τον προσδιορισμό της ωφέλιμης ζωής ενός άυλου περιουσιακού στοιχείου θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα ακόλουθα:

- ↑ η προσδοκώμενη χρήση του περιουσιακού στοιχείου από την επιχείρηση και αν το περιουσιακό στοιχείο θα μπορούσε να επαρκώς να διευθύνεται από μια άλλη διευθυντική ομάδα
- ↑ τυπικοί κύκλοι παραγωγικής ζωής για το περιουσιακό στοιχείο και δημόσια πληροφόρηση σε εκτιμήσεις ωφέλιμης ζωής όμοιων τύπων περιουσιακών στοιχείων,
- ↑ τεχνική, τεχνολογική ή άλλου τύπου απαξίωση
- ↑ η σταθερότητα της επιχείρησης στην οποία το περιουσιακό στοιχείο λειτουργεί και οι μεταβολές στη ζήτηση της αγοράς για προϊόντα ή υπηρεσίες προερχόμενα από το περιουσιακό στοιχείο
- ↑ οι αναμενόμενες πράξεις ανταγωνιστών ή πιθανών ανταγωνιστών
- ↑ το επίπεδο των δαπανών συντήρησης που απαιτούνται για να λαμβάνονται τα αναμενόμενα μελλοντικά οικονομικά οφέλη από το περιουσιακό στοιχείο και την ικανότητα και πρόθεση της εταιρίας να φθάσει σε τέτοιο επίπεδο
- ↑ η περίοδος ελέγχου πάνω στο περιουσιακό στοιχείο και τα νόμιμα ή όμοια όρια στη χρήση του περιουσιακού στοιχείου, τέτοια όπως ημερομηνίες λήξης σχετικών μισθώσεων²⁰, και
- ↑ αν η ωφέλιμη ζωή του περιουσιακού στοιχείου εξαρτάται από την ωφέλιμη ζωή άλλων περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης.

²⁰ Η ωφέλιμη ζωή ενός άυλου περιουσιακού στοιχείου που προκύπτει από δικαιώματα συμβάσεων ή άλλα νόμιμα δικαιώματα δεν θα πρέπει να υπερβαίνει το χρονικό διάστημα ισχύς αυτών των δικαιωμάτων, αλλά μπορεί να είναι μικρότερη ανάλογα με το χρονικό διάστημα που η επιχείρηση προσδοκά να χρησιμοποιεί το περιουσιακό στοιχείο. Αν τα νόμιμα δικαιώματα έχουν παραχωρηθεί για μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο που μπορεί να ανανεωθεί, η ωφέλιμη ζωή του άυλου στοιχείου μπορεί να περιλαμβάνει τις περιόδους ανανέωσης μόνο αν υπάρχουν στοιχεία που υποστηρίζουν την ανανέωση των δικαιωμάτων χωρίς σημαντικό κόστος.

3.1.6 Άυλα Περιουσιακά Στοιχεία με Πεπερασμένες Ωφέλιμες Ζωές

Περίοδος και Μέθοδος Απόσβεσης

Το αποσβέσιμο ποσό ενός άυλου περιουσιακού στοιχείου με πεπερασμένη ωφέλιμη ζωή θα πρέπει να κατανέμεται συστηματικά στη διάρκεια της ωφέλιμης ζωής του. Η περίοδος απόσβεσης θα πρέπει να ξεκινάει όταν το περιουσιακό στοιχείο είναι έτοιμο προς χρήση και θα πρέπει να λήγει όταν το στοιχείο καταχωρείται προς πώληση ή παύει να πληρεί τα κριτήρια αναγνώρισης.

Μια ποικιλία μεθόδων απόσβεσης μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την κατανομή του αποσβεστέου ποσού κατά τη διάρκεια της ωφέλιμης ζωής του. Αυτές οι μέθοδοι περιλαμβάνουν τη σταθερή μέθοδο, τη μέθοδο του φθίνοντος υπολοίπου και τη μέθοδο της μονάδας παραγωγής. Η μέθοδος απόσβεσης που χρησιμοποιείται θα πρέπει να αντανakλά το πρόγραμμα κατά το οποίο τα οικονομικά οφέλη αναλίσκονται από την επιχείρηση και να εφαρμόζεται σταθερά από χρήση σε χρήση, εκτός αν υπάρχει μια μεταβολή στο προσδοκώμενο πρόγραμμα αναλώσεως των οικονομικών ωφελημάτων, που προέρχονται από αυτό το περιουσιακό στοιχείο. Αν αυτό το πρόγραμμα δεν μπορεί να καθοριστεί με αξιοπιστία, πρέπει να χρησιμοποιείται η σταθερή μέθοδος.

Η επιβάρυνση της απόσβεσης για κάθε χρήση θα πρέπει να καταχωρείται ως έξοδο, εκτός αν ένα άλλο ΔΛΠ επιτρέπει η απαιτεί αυτή να συμπεριλαμβάνεται στη λογιστική αξία ενός άλλου περιουσιακού στοιχείου.

Υπολειμματική Αξία

Η υπολειμματική αξία ενός άυλου περιουσιακού στοιχείου πρέπει να εκτιμάται ότι είναι μηδέν, εκτός αν υπάρχει δέσμευση από ένα τρίτο μέρος να αγοράσει το περιουσιακό στοιχείο κατά το τέλος της ωφέλιμης ζωής του, ή υπάρχει μια ενεργός αγορά για το περιουσιακό στοιχείο, που πιθανολογείτε ότι θα υπάρχει στο τέλος της ωφέλιμης ζωής του στοιχείου. Στη δεύτερη αυτή περίπτωση, η υπολειμματική αξία μπορεί να προσδιοριστεί με παραπομπή σε αυτή την αγορά.

Το αποσβεστέο ποσό ενός περιουσιακού στοιχείου προσδιορίζεται μετά την αφαίρεση της υπολειμματικής του αξίας. Μια υπολειμματική αξία διαφορετική του μηδενός υπονοεί ότι η επιχείρηση προσδοκά τη διάθεση του περιουσιακού στοιχείου

πριν το τέλος της οικονομικής του ζωής.

Μια εκτίμηση της υπολειμματικής αξίας ενός περιουσιακού στοιχείου βασίζεται στη χρησιμοποίηση τιμών που επικρατούν κατά την ημερομηνία της αγοράς του περιουσιακού στοιχείου, για την πώληση ενός όμοιου περιουσιακού στοιχείου που έχει φθάσει στο τέλος της εκτιμώμενης ωφέλιμης ζωής του και έχει χρησιμοποιηθεί κάτω από συνθήκες όμοιες με αυτές, στις οποίες το περιουσιακό στοιχείο θα χρησιμοποιηθεί. Οι υπολειμματικές αξίες θα πρέπει να αναθεωρούνται τουλάχιστον κάθε οικονομικό έτος. Αν προκύψουν αλλαγές²¹ στην υπολειμματική αξία αυτές αντιμετωπίζονται σύμφωνα με το ΔΛΠ 8 «Λογιστικές Πολιτικές, Αλλαγές στις Λογιστικές Εκτιμήσεις και Λάθη».

Αναθεώρηση της Περιόδου και Μεθόδου Απόσβεσης

Η περίοδος και η μέθοδος απόσβεσης ενός άυλου περιουσιακού στοιχείου με πεπερασμένη ωφέλιμη ζωή πρέπει να αναθεωρούνται τουλάχιστον στο τέλος κάθε οικονομικού έτους. Αν η αναμενόμενη ωφέλιμη ζωή ενός στοιχείου είναι διαφορετική από προηγούμενες εκτιμήσεις, η περίοδος απόσβεσης πρέπει να μεταβάλλεται ανάλογα. Αν υπάρξει μια αλλαγή στο προσδοκώμενο πρόγραμμα των οικονομικών ωφελειών από το περιουσιακό στοιχείο, ή μέθοδος απόσβεσης πρέπει να μεταβληθεί για να αντανakλά το αλλαγμένο πρόγραμμα. Τέτοιες αλλαγές πρέπει να αντιμετωπίζονται ως αλλαγές στις λογιστικές εκτιμήσεις σύμφωνα με το ΔΛΠ 8.

3.1.7 Άυλα Περιουσιακά Στοιχεία με Αόριστες Ωφέλιμες Ζωές

Ένα άυλο περιουσιακό στοιχείο με αόριστη ωφέλιμη ζωή δεν αποσβένεται. Ωστόσο, το στοιχείο αυτό θα πρέπει να ελέγχεται για απομείωση συγκρίνοντας την ανακτήσιμη με τη λογιστική του αξία ετησίως ή όποτε υπάρχει κάποια ένδειξη ότι το στοιχείο απομειώνεται.

Αναθεώρηση της Αποτίμησης της Ωφέλιμης Ζωής

Η ωφέλιμη ζωή ενός άυλου περιουσιακού στοιχείου που δεν αποσβένεται θα πρέπει να επανεξετάζεται κάθε περίοδο ώστε να ελέγχεται αν υπάρχουν γεγονότα και περιστάσεις που εξακολουθούν να στηρίζουν μια εκτίμηση για αόριστη ωφέλιμη ζωή

²¹ Η υπολειμματική αξία ενός άυλου περιουσιακού στοιχείου μπορεί να φθάσει ή να ξεπεράσει τη λογιστική αξία του στοιχείου. Αν αυτό συμβεί, η απόσβεση του στοιχείου είναι μηδενική ώσπου η υπολειμματική του αξία μειωθεί σε ένα ποσό μικρότερο από τη λογιστική αξία του στοιχείου.

του στοιχείου. Αν δεν υπάρχουν επαρκείς ενδείξεις που να υποστηρίζουν κάτι τέτοιο, η μεταβολή της εκτίμησης της ωφέλιμης ζωής του στοιχείου από αόριστη σε πεπερασμένη θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως μεταβολή των λογιστικών εκτιμήσεων σύμφωνα με το ΔΛΠ 8.

3.1.8 Ανακτησιμότητα της Λογιστικής Αξίας – Αποσύρσεις και Διαθέσεις

Μια επιχείρηση ελέγχει τα άυλα περιουσιακά της στοιχεία για απομείωση σύμφωνα με το ΔΛΠ 36 «Απομείωση Στοιχείων Ενεργητικού».

Ένα άυλο περιουσιακό στοιχείο θα πρέπει να διαγράφεται με τη διάθεσή²² του, ή όταν δεν προσδοκούνται μελλοντικές οικονομικές ωφέλειες από τη χρήση ή τη διάθεσή του.

Το κέρδος ή η ζημία που προκύπτει από τη διαγραφή ενός άυλου περιουσιακού στοιχείου πρέπει να καθορίζεται ως η διαφορά ανάμεσα στα καθαρά έσοδα διάθεσης, αν υπάρχουν, και την λογιστική αξία του στοιχείου και να παρουσιάζεται ως κέρδος ή ζημία και όχι ως έσοδο ή έξοδο.

3.1.9 Γνωστοποιήσεις

Γενικά

Μια επιχείρηση θα πρέπει να γνωστοποιεί τα ακόλουθα για κάθε κατηγορία²³ άυλων περιουσιακών στοιχείων, διακρίνοντας τα εσωτερικώς δημιουργούμενα άυλα περιουσιακά στοιχεία από τα υπόλοιπα:

- ↑ αν οι ωφέλιμες ζωές των στοιχείων είναι αόριστες²⁴ ή πεπερασμένες και, αν είναι πεπερασμένες, τις ωφέλιμες ζωές ή τους συντελεστές αποσβέσεως που χρησιμοποιούνται
- ↑ τις μεθόδους απόσβεσης που χρησιμοποιούνται για τα στοιχεία με πεπερασμένη ωφέλιμη ζωή

²² Η διάθεση ενός στοιχείου μπορεί να γίνει με διάφορους τρόπους, π.χ. πώληση, δωρεά κλπ.

²³ Κατηγορίες άυλων περιουσιακών στοιχείων είναι τα σήματα, οι τίτλοι εφημερίδων και περιοδικών, το ηλεκτρονικό λογισμικό, οι άδειες και οι παραχωρήσεις χρήσεως δικαιωμάτων, συγγραφικά δικαιώματα, δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας, συνταγές, τύποι, σχέδια και πρότυπα, άυλα περιουσιακά στοιχεία υπό ανάπτυξη κλπ.

²⁴ Στην περίπτωση των άυλων περιουσιακών στοιχείων με αόριστη ωφέλιμη ζωή θα πρέπει επίσης να δημοσιοποιούνται η λογιστική αξία του στοιχείου και οι λόγοι που υποστηρίζουν την εκτίμηση αόριστης ωφέλιμης ζωής.

- ↑ την προ αποσβέσεων λογιστική αξία και τη σωρευμένη απόσβεση (συναθροιζομένων των σωρευμένων ζημιών απομείωσης) κατά την έναρξη και το τέλος της χρήσης
- ↑ τη θέση του στοιχείου (στοιχείων) στην Κατάσταση Αποτελεσμάτων στην οποία η απόσβεση των άυλων περιουσιακών στοιχείων περιλαμβάνεται
- ↑ μια συμφωνία της λογιστικής αξίας κατά την έναρξη και λήξη της χρήσεως που δείχνει:
 - προσθήκες, εμφανίζοντας ξεχωριστά αυτές από εσωτερική ανάπτυξη, μεμονωμένη απόκτηση και μέσω ενοποίησης επιχειρήσεων
 - αποσύρσεις και διαθέσεις
 - αυξήσεις ή μειώσεις κατά τη διάρκεια της χρήσης που προέρχονται από αναπροσαρμογές και από ζημιές απομείωσης που καταχωρήθηκαν ή αναστράφηκαν απευθείας από την καθαρή θέση
 - ζημιές απομείωσης που καταχωρήθηκαν στην ή αναστράφηκαν από την Κατάσταση Αποτελεσμάτων κατά τη διάρκεια της χρήσης
 - απόσβεση που καταχωρήθηκε κατά τη διάρκεια της χρήσης
 - καθαρές συναλλαγματικές διαφορές που ανακύπτουν κατά τη μετατροπή των οικονομικών καταστάσεων μιας αλλοδαπής επιχείρησης και
 - άλλες μεταβολές στη λογιστική αξία κατά τη διάρκεια της χρήσης

Οι οικονομικές καταστάσεις πρέπει επίσης να περιέχουν την περιγραφή, τη λογιστική αξία και την απομένουσα περίοδο απόσβεσης κάθε άυλου περιουσιακού στοιχείου, που είναι σημαντικό στις ως σύνολο οικονομικές καταστάσεις της επιχείρησης. Επίσης, για τα άυλα περιουσιακά στοιχεία που αποκτήθηκαν μέσω μιας κρατικής επιχορήγησης και αρχικώς καταχωρήθηκαν στην πραγματική αξία, θα πρέπει να κοινοποιούνται η αρχική αξία καταχώρησης, η λογιστική αξία τους και το μοντέλο που χρησιμοποιείται για την αποτίμηση τους μετά την αρχική καταχώρηση. Ταυτόχρονα επιβάλλεται η γνωστοποίηση της ύπαρξης και της λογιστικής αξίας των άυλων περιουσιακών στοιχείων των οποίων ο τίτλος κυριότητας είναι υπό όρους, των λογιστικών αξιών των στοιχείων που είναι ενεχυριασμένα σε εξασφάλιση

υποχρεώσεων, όπως και η γνωστοποίηση του ποσού των δεσμεύσεων για την αγορά άυλων περιουσιακών στοιχείων.

Άυλα Περιουσιακά Στοιχεία Αποτιμημένα με το Μοντέλο Επανεκτίμησης

Αν άυλα περιουσιακά στοιχεία απεικονίζονται σε αναπροσαρμοσμένα ποσά, πρέπει να γνωστοποιούνται, κατά κατηγορία άυλων περιουσιακών στοιχείων, η ημερομηνία ισχύος της αναπροσαρμογής, η λογιστική αξία των αναπροσαρμοσμένων άυλων περιουσιακών στοιχείων, η λογιστική αξία που θα είχε περιληφθεί στις οικονομικές καταστάσεις αν είχε χρησιμοποιηθεί το μοντέλο κόστους και το ποσό της «Διαφοράς Αναπροσαρμογής» που αφορά τα άυλα περιουσιακά στοιχεία κατά την έναρξη και λήξη της χρήσης.

Δαπάνες Έρευνας και Ανάπτυξης

Μια επιχείρηση θα πρέπει να γνωστοποιεί το συνολικό ποσό των δαπανών έρευνας και ανάπτυξης που καταχωρήθηκε ως έξοδο κατά τη διάρκεια της χρήσης.

Άλλες Πληροφορίες

Μια επιχείρηση ενθαρρύνεται, αλλά δεν υποχρεώνεται, να δημοσιοποιεί μια περιγραφή κάθε πλήρως αποσβεσμένου άυλου περιουσιακού στοιχείου που είναι ακόμα σε χρήση και μια σύντομη περιγραφή των σημαντικών άυλων περιουσιακών στοιχείων που ελέγχονται από την επιχείρηση, αλλά δεν καταχωρήθηκαν ως περιουσιακά στοιχεία.

3.2 Το άυλο ενεργητικό κατά τον ελληνικό νόμο

Στη συνέχεια παρουσιάζεται ο τρόπος αντιμετώπισης των άυλων περιουσιακών στοιχείων από τον ελληνικό νόμο 2190/1920 όπως αυτός τροποποιήθηκε και ισχύει μέχρι σήμερα.

3.2.1 Ορισμοί

Κατά τον ελληνικό νόμο τα άυλα πάγια στοιχεία έχουν την ίδια λογιστική αντιμετώπιση με τα έξοδα πολυετούς αποσβέσεως και για αυτό παρουσιάζονται στην ίδια ομάδα λογαριασμών του Γενικού Λογιστικού Σχεδίου (ΓΛΣ).

Πιο αναλυτικά, ο λογαριασμός 16 «ασώματες ακινητοποιήσεις και έξοδα

πολυετούς απόσβεσης» του ΓΛΣ περιλαμβάνει τις ασώματες ακινητοποιήσεις, δηλαδή τα άυλα περιουσιακά στοιχεία (π.χ. διπλώματα ευρεσιτεχνίας, πνευματική ιδιοκτησία, φήμη και πελατεία, σήματα, καλή οργάνωση, λογισμικά προγράμματα Η/Υ κλπ.) και τα έξοδα πολυετούς απόσβεσης, δηλαδή εκείνα που απαιτούνται για να ιδρυθεί και να οργανωθεί αρχικά μια επιχείρηση. Ονομάζονται δε έξοδα πολυετούς απόσβεσης διότι επιτρέπει ο νόμος να αποσβεστούν σε διάστημα πολλών ετών. Ειδικότερα, σύμφωνα με το Ν.2190/1920:

↑ Ασώματες ακινητοποιήσεις (άυλα πάγια στοιχεία) είναι τα ασώματα οικονομικά αγαθά, που αποκτώνται από την εταιρία με σκοπό να χρησιμοποιούνται παραγωγικά για χρονικό διάστημα οπωσδήποτε μεγαλύτερο από ένα έτος. Στους λογαριασμούς της κατηγορίας των ασώματων ακινητοποιήσεων περιλαμβάνονται τα ποσά που καταβάλλονται για την απόκτηση τέτοιων αγαθών, καθώς και τα ποσά που δαπανούνται από την εταιρία για τη δημιουργία των αγαθών αυτών.

↑ Έξοδα εγκατάστασης (πολυετούς απόσβεσης) είναι οι υποκείμενες σε τμηματική απόσβεση δαπάνες, οι οποίες πραγματοποιούνται για την ίδρυση και οργάνωση της εταιρείας την απόκτηση των διαρκών μέσων εκμετάλλευσης και την επέκταση ή την αναδιοργάνωσή της.

Τα άυλα πάγια στοιχεία θα πρέπει να μπορούν να αποτιμηθούν χρηματικά, διακρίνονται δε στις εξής δύο κατηγορίες:

↑ δικαιώματα, όπως π.χ. διπλώματα ευρεσιτεχνίας, εμποροβιομηχανικά σήματα ή πνευματική ιδιοκτησία και

↑ πραγματικές καταστάσεις, ιδιότητες και σχέσεις, όπως π.χ. η πελατεία, η φήμη, η πίστη, η καλή οργάνωση της οικονομικής μονάδας ή ειδίκευση στην παραγωγή ορισμένων αγαθών.

Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν τα στοιχεία τα οποία συνθέτουν, κατά κύριο λόγο, το γνωστό όρο της «υπεραξίας» ή «φήμης και πελατείας» της οικονομικής μονάδας και τα οποία προσδίδουν στη μονάδα, που λειτουργεί παραγωγικά, συνολική αξία μεγαλύτερη από εκείνη που προκύπτει από την αποτίμηση των επιμέρους περιουσιακών της στοιχείων (Αληφαντή, 2005).

3.2.2 Ανάπτυξη του λογαριασμού 16 «Ασώματες Ακίνητοποιήσεις και Έξοδα Πολυετούς Απόσβεσης» του ΓΛΣ

Ο λογαριασμός 16 του ΓΛΣ αναπτύσσεται στους παρακάτω λογαριασμούς:

- ↑ 16.00 Υπεραξία επιχείρησης. Η υπεραξία της επιχειρήσεως (goodwill) που δημιουργείται κατά την εξαγορά ή συγχώνευση ολόκληρης οικονομικής μονάδας και που είναι ίση με τη διαφορά μεταξύ του ολικού τιμήματος αγοράς και της πραγματικής αξίας των επιμέρους περιουσιακών στοιχείων της, καταχωρείται στο λογαριασμό «υπεραξία επιχειρήσεως» των ασώματων ακίνητοποιήσεων και αποσβένεται, είτε εφάπαξ είτε τμηματικά και ισόποσα, σε περισσότερες από μια χρήσεις οι οποίες δεν είναι δυνατό να υπερβαίνουν τα πέντε έτη. Τα ποσά που εμφανίζονται στο λογαριασμό «υπεραξία επιχειρήσεως» αναλύονται και επεξηγούνται στο προσάρτημα. Η υπεραξία της οικονομικής μονάδας στηρίζεται στην εκτίμηση για την ικανότητα της να πραγματοποιεί υψηλά κέρδη λόγω κυρίως της καλής της φήμης, της εκτεταμένης πελατείας, της μεγάλης πίστης της αγοράς, της καλής οργάνωσης, της ιδιαίτερης εξειδίκευσης στην παραγωγή ορισμένων αγαθών, της καλής προοπτικής ανάπτυξης του κλάδου στον οποίο ανήκει, των εξαιρετικών πλεονεκτημάτων της θέσης όπου είναι εγκατεστημένη, της υψηλής στάθμης των στελεχών που απασχολεί (επιστημονική κατάρτιση, εμπειρία) και του κύρους, του δυναμικού και της αποτελεσματικότητας του διοικητικού και διευθυντικού της μηχανισμού
- ↑ 16.01 Δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Παρακολουθούνται τα άυλα περιουσιακά στοιχεία, τα οποία αποκτώνται με αντάλλαγμα, είτε λόγω αγοράς, είτε λόγω παραγωγής από την ίδια την οικονομική μονάδα. Με την κατοχή και αξιοποίηση των στοιχείων αυτών η μονάδα αποκτά πλεονεκτήματα μονοπωλιακής ή εξειδικευμένης δράσης στην αγορά για το χρονικό διάστημα που διαρκεί π.χ. η προστασία του σχετικού δικαιώματος ή η γνώση του τρόπου παραγωγής ενός προϊόντος ή της μεθόδου κατεργασίας υλικών. Για την καταχώρηση εξόδων αγοράς ή παραγωγής στο λογαριασμό αυτό αποτελεί προϋπόθεση η προσδοκία ότι τα δικαιώματα, για τα οποία γίνονται έξοδα, θα αποδώσουν αποτελέσματα στην οικονομική μονάδα.

- ↑ 16.02 Δικαιώματα (παραχώρησης κλπ.) εκμετάλλευσης ορυχείων – μεταλλείων – λατομείων. Παρακολουθείται η αξία κτήσεως του δικαιώματος εκμετάλλευσης του ορυχείου ή μεταλλείου.
- ↑ 16.03 Λοιπές παραχωρήσεις.
- ↑ 16.04 Δικαιώματα χρήσης ενσώματων πάγιων στοιχείων. Παρακολουθείται η αξία της εισφοράς κατά χρήση, στην οικονομική μονάδα, ενσώματων πάγιων στοιχείων, για ορισμένο χρόνο, η οποία καθορίζεται με νόμιμη διαδικασία εκτίμησης.
- ↑ 16.05 Λοιπά δικαιώματα. Παρακολουθούνται τα άυλα εκείνα περιουσιακά στοιχεία που δεν εντάσσονται σε άλλη κατηγορία π.χ. μισθωτικά δικαιώματα.
- ↑ 16.10 Έξοδα ίδρυσης και πρώτης εγκατάστασης. Παρακολουθούνται τα έξοδα κατάρτισης και δημοσίευσης του καταστατικού των οικονομικών μονάδων εταιρικής μορφής, τα έξοδα δημόσιας προβολής της ίδρυσης, της κάλυψης του εταιρικού κεφαλαίου, της εκπόνησης τεχνικών, εμπορικών και οργανωτικών μελετών, καθώς και τα έξοδα διοίκησης που πραγματοποιούνται μέχρι την έναρξη της εκμετάλλευσης. Στον ίδιο λογαριασμό καταχωρούνται και τα παρόμοια έξοδα που δημιουργούνται μεταγενέστερα για την επέκταση της δραστηριότητας της επιχείρησης (π.χ. συμβολαιογραφικά, έξοδα δικηγόρων, διάφοροι φόροι, έξοδα οργανωτών λογιστών, έξοδα μελετών, έξοδα ερευνών κλπ).
- ↑ 16.11 Έξοδα ερευνών ορυχείων – μεταλλείων – λατομείων.
- ↑ 16.12 Έξοδα λοιπών ερευνών. Καταχωρούνται τα έξοδα που γίνονται για έρευνες σε άλλους κλάδους και τομείς δραστηριότητας της οικονομικής μονάδας, εκτός από τα ορυχεία – μεταλλεία – λατομεία.
- ↑ 16.13 Έξοδα αύξησης κεφαλαίου και έκδοσης ομολογιακών δανείων. Καταχωρούνται τα ποσά που καταβάλλονται για εκτυπώσεις ή ανακοινώσεις, όταν αυξάνεται το κεφαλαίο της επιχείρησης ή εκδίδεται ομολογιακό δάνειο.
- ↑ 16.14 Έξοδα κτήσης ακινητοποιήσεων. Παρακολουθούνται τα έξοδα που γίνονται για την απόκτηση των ενσώματων ή ασώματων ακινητοποιήσεων, όπως π.χ. ο φόρος μεταβίβασης, τα συμβολαιογραφικά έξοδα, τα μεσιτικά και

οι αμοιβές μελετητών ή δικηγόρων, τα οποία δεν προσαυξάνουν το κόστος κτήσης των ακινητοποιήσεων.

↑ 16.15 Συναλλαγματικές διαφορές από πιστώσεις και δάνεια για κτήσεις πάγιων στοιχείων. Ο λογαριασμός αυτός χρησιμοποιείται όταν προκύψουν συναλλαγματικές διαφορές σε περίπτωση απόκτησης ενός πάγιου στοιχείου από το εξωτερικό.

↑ 16.16 Διάφορες έκδοσης και εξόφλησης ομολογιών.

↑ 16.17 Έξοδα αναδιοργάνωσης. Παρακολουθούνται τα έξοδα μελετών οικονομικής, εμπορικής, τεχνικής και διοικητικής αναδιοργάνωσης ριζικού χαρακτήρα, με την οποία επιδιώκεται η κάλυψη νέων αναγκών που προκύπτουν από το μέγεθος της οικονομικής μονάδας σαν αποτέλεσμα σημαντικών επεκτάσεων του παραγωγικού της δυναμικού ή αλλαγών στην οργανωτική της δομή ή ριζικών μεταβολών στην εμπορική της δραστηριότητα.

↑ 16.17.00 Λογισμικά προγράμματα Η/Υ. Καταχωρούνται τα λογισμικά προγράμματα.

↑ 16.18 Τόκοι δανείων κατασκευαστικής περιόδου. Καταχωρούνται οι τόκοι, μόνο της κατασκευαστικής περιόδου, δανείων ή πιστώσεων που χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για κτήσεις πάγιων στοιχείων.

↑ 16.19 Λοιπά έξοδα πολυετούς απόσβεσης. Παρακολουθούνται τα έξοδα εκείνα που δεν εντάσσονται σε μια καμία από τις προηγούμενες κατηγορίες των λογαριασμών 16.10 – 16.18.

↑ 16.98 Προκαταβολές κτήσης ασώματων ακινητοποιήσεων. Παρακολουθούνται οι προκαταβολές που δίνονται για τη δημιουργία ή κτήση κάποιου από τα παραπάνω στοιχεία.

↑ 16.99 Αποσβεσμένες ασώματες ακινητοποιήσεις και αποσβεσμένα έξοδα πολυετούς απόσβεσης.

3.2.3 Αποσβέσεις

Οι αποσβέσεις των στοιχείων του πάγιου ενεργητικού και των εξόδων εγκατάστασης καταχωρούνται στο ενεργητικό αφαιρετικά από την αξία κτήσης ή ιδιοκατασκευής του κάθε στοιχείου του ισολογισμού ώστε για κάθε λογαριασμό να εμφανίζεται η αξία κτήσης ή ιδιοκατασκευής, οι σωρευμένες μέχρι τη λήξη της χρήσης αποσβέσεις και η αναπόσβεστη αξία του στοιχείου.

Η απόσβεση του καθενός από τα πάγια περιουσιακά στοιχεία είναι ανάλογη της ετήσιας μείωσης της αξίας του που οφείλεται τόσο στη χρησιμοποίηση του στοιχείου αυτού, όσο και στη πάροδο του χρόνου και στην οικονομική αποζημίωση του. Η απόσβεση του κάθε στοιχείου ενεργείται συστηματικά και ομοιόμορφα μέσα στις χρήσεις της πιθανολογούμενης διάρκειας παραγωγικής χρησιμοποίησης του και σύμφωνα με τις ειδικές διατάξεις της νομοθεσίας που ισχύει κάθε φορά. Τυχόν πρόσθετες αποσβέσεις που γίνονται με βάση ειδικές φορολογικές διατάξεις με τη μορφή αναπτυξιακών κινήτρων, παρατίθενται αναλυτικά, κατά κατηγορία παγίου, στο προσάρτημα, με μνεία των σχετικών φορολογικών διατάξεων.

Το ποσό του λογαριασμού «υπεραξία επιχειρήσεως» των ασώματων ακινητοποιήσεων αποσβένεται, είτε εφάπαξ είτε τμηματικά και ισόποσα, σε περισσότερες από μια χρήσεις οι οποίες δεν είναι δυνατό να υπερβαίνουν τα πέντε έτη.

Τα ποσά των εξόδων εγκατάστασης (πολυετούς απόσβεσης) των κατηγοριών «έξοδα ιδρύσεως και πρώτης εγκαταστάσεως» και «τόκοι δανείων κατασκευαστικής περιόδου», καθώς και τα ποσά των λογαριασμών «έξοδα αυξήσεως κεφαλαίου και εκδόσεως ομολογιακών δανείων», «έξοδα κτήσεως ακινητοποιήσεων», «έξοδα αναδιοργανώσεως» και «λοιπά έξοδα πολυετούς απόσβεσεως» της κατηγορίας «λοιπά έξοδα εγκαταστάσεως» αποσβένονται είτε εφάπαξ κατά το έτος πραγματοποίησής τους, είτε τμηματικά και ισόποσα μέσα σε μία πενταετία.

Το ίδιο ισχύει και για τα έξοδα ερευνών και ανάπτυξης των λογαριασμών «έξοδα ερευνών ορυχείων - μεταλλείων - λατομείων» και «έξοδα λοιπών ερευνών» καθώς και για τις παραχωρήσεις και δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας των λογαριασμών «δικαιώματα εκμεταλλεύσεως ορυχείων - μεταλλείων - λατομείων» και «λοιπές παραχωρήσεις», εκτός αν ειδικές διατάξεις της νομοθεσίας προβλέπουν διαφορετική ρύθμιση.

Τα ποσά που καταχωρούνται στο λογαριασμό «δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας» της κατηγορίας των ασώματων ακινητοποιήσεων «παραχωρήσεις και δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας» αποσβένονται με ισόποσες ετήσιες αποσβέσεις μέσα στο χρόνο της παραγωγικής χρησιμότητας κάθε άυλου στοιχείου. Πάντως η απόσβεση πρέπει να έχει ολοκληρωθεί μέχρι τη λήξη του χρόνου της παρεχόμενης από το νόμο προστασίας σε περιπτώσεις που η προστασία αυτή έχει περιορισμένη διάρκεια.

Τα ποσά της κατηγορίας «λοιπές ασώματες ακινητοποιήσεις» των λογαριασμών «δικαιώματα χρήσεως ενσώματων παγίων στοιχείων» και «λοιπά δικαιώματα» αποσβένονται με ισόποσες ετήσιες αποσβέσεις μέσα στο χρόνο που καθορίζεται συμβατικά για τη χρησιμοποίηση κάθε άυλου πάγιου στοιχείου.

Τα ποσά της κατηγορία «Λογισμικά προγράμματα Η/Υ» αποσβένονται με ποσοστό 25% ετησίως.

Οι αποσβέσεις διενεργούνται με τη σταθερή μέθοδο απόσβεσης επί της αξίας κτήσης των πάγιων περιουσιακών στοιχείων, προσαυξημένης με τις δαπάνες προσθηκών και βελτιώσεων.

Στην περίπτωση της πλήρους απόσβεσης ενός στοιχείου, χρεώνεται ο λογαριασμός «αποσβεσμένες ασώματες ακινητοποιήσεις και αποσβεσμένα έξοδα πολυετούς απόσβεσης» και πιστώνεται ο λογαριασμός «ασώματες ακινητοποιήσεις και έξοδα πολυετούς απόσβεσης» με την αξία ολόκληρου του ποσού για να εξισωθεί. Αν κάποιο άυλο περιουσιακό στοιχείο για οποιοδήποτε λόγο έχει χάσει την αξία του, τότε το αναπόσβεστο τμήμα του μεταφέρεται στο λογαριασμό «λοιπές έκτακτες ζημίες».

3.2.4 Μεταβολές στα στοιχεία πάγιου ενεργητικού

Οι μεταβολές που έγιναν μέσα στη χρήση στα στοιχεία πάγιου ενεργητικού και στις αποσβέσεις τους αναφέρονται στο προσάρτημα. Ειδικότερα, για τον καθένα από τους λογαριασμούς παγίων στοιχείων που εμφανίζονται στο ενεργητικό αναφέρονται χωριστά η αξία κτήσης ή το κόστος ιδιοκατασκευής, οι προσθήκες και βελτιώσεις, οι μειώσεις και οι μεταφορές που έγιναν μέσα στη χρήση, καθώς και οι αποσβέσεις της χρήσης, οι τυχόν διορθώσεις που έγιναν μέσα στη χρήση πάνω στις αποσβέσεις των

προηγούμενων χρήσεων, οι συνολικές αποσβέσεις μέχρι την ημερομηνία κλεισίματος του ισολογισμού και η αναπόσβεστη αξία κατά την ημερομηνία αυτή.

Τα ίδια ισχύουν και για τα έξοδα εγκατάστασης.

3.2.5 Κανόνες αποτίμησης

Η αποτίμηση των περιουσιακών στοιχείων (συνεπώς και των άυλων) γίνεται με βάση την αρχή της τιμής κτήσης ή του κόστους παραγωγής και των πιο κάτω γενικών αρχών:

- ↑ θεωρείται ως δεδομένη η συνέχιση της δραστηριότητας της εταιρείας.
- ↑ οι μέθοδοι αποτίμησης εφαρμόζονται πάγια, χωρίς μεταβολές από χρήση σε χρήση.
- ↑ η αρχή της συντηρητικότητας εφαρμόζεται πάντοτε και ιδιαίτερα σε κάθε χρήση περιλαμβάνονται μόνο τα κέρδη που έχουν πραγματοποιηθεί μέσα σ' αυτή, λαμβάνονται υπόψη όλοι οι πιθανοί κίνδυνοι και όλες οι πιθανές ζημιές που αφορούν την κλειόμενη ή τις προηγούμενες χρήσεις έστω και αν οι σχετικές ενδείξεις άρχισαν να διαφαίνονται μετά το τέλος της κλειόμενης χρήσης, αλλά μέσα στην περίοδο περάτωσης των πράξεων κλεισίματος του ισολογισμού, λογίζονται οι απαραίτητες αποσβέσεις και προβλέψεις ανεξάρτητα από το αν κατά τη χρήση προκύπτει καθαρό κέρδος ή ζημία.
- ↑ τα έσοδα και έξοδα που αφορούν τη χρήση λογίζονται σ' αυτή, ανεξάρτητα από το χρόνο της είσπραξης ή της πληρωμής τους.
- ↑ τα περιουσιακά στοιχεία των λογαριασμών του ενεργητικού και του παθητικού αποτιμούνται χωριστά.
- ↑ τα ποσά ανοίγματος των λογαριασμών της χρήσης συμφωνούν απόλυτα με τον ισολογισμό κλεισίματος της προηγούμενης χρήσης.

Παρέκκλιση από τις παραπάνω αρχές επιτρέπεται μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Κάθε τέτοια παρέκκλιση αναφέρεται στο προσάρτημα, κατάλληλα αιτιολογημένη, όπου παρατίθενται οι επιδράσεις της στην περιουσιακή διάρθρωση, στην χρηματοοικονομική θέση και στα αποτελέσματα χρήσης της εταιρίας.

Τιμή κτήσης είναι η τιμολογιακή αξία αγοράς, η οποία προσαυξάνεται με τα ειδικά έξοδα αγοράς και μειώνεται με τις σχετικές εκπτώσεις.

Κόστος παραγωγής ή ιδιοκατασκευής είναι η τιμή κτήσης των πρώτων υλών και διαφόρων υλικών, που χρησιμοποιήθηκαν στην παραγωγή των συγκεκριμένων προϊόντων ή ιδιοκατασκευών. Η τιμή αυτή προσαυξάνεται με αναλογία γενικών εξόδων αγορών καθώς και με το κόστος κατεργασίας που απαιτήθηκε για να φθάσουν τα σχετικά προϊόντα ή οι ιδιοκατασκευές στη θέση και στην κατάσταση που βρίσκονται τη στιγμή της απογραφής τους.

Σε περίπτωση υποτίμησης πάγιου περιουσιακού στοιχείου, άσχετα αν αυτό υπόκειται ή όχι σε απόσβεση, εφόσον η υποτίμηση προβλέπεται ότι θα είναι διαρκής, σχηματίζεται ανάλογη πρόβλεψη, ώστε η αποτίμηση του στοιχείου αυτού, κατά την ημέρα κλεισίματος του ισολογισμού, να γίνεται στη χαμηλότερη τιμή μεταξύ της τιμής κτήσης ή του κόστους ιδιοκατασκευής και της υποτιμημένης τρέχουσας τιμής του. Οι προβλέψεις αυτές βαρύνουν τα αποτελέσματα χρήσης και το ποσό τους εμφανίζεται χωριστά στο λογαριασμό «αποτελέσματα χρήσεως» ή στο προσάρτημα όταν είναι αξιόλογο. Η αποτίμηση στην παραπάνω χαμηλότερη τιμή μπορεί να μη συνεχισθεί σε περίπτωση που οι λόγοι που επέβαλαν την προσαρμογή της αξίας έπαψαν να υπάρχουν.

Αναπροσαρμογή της αξίας των περιουσιακών στοιχείων του πάγιου ενεργητικού δεν επιτρέπεται, εκτός αν αυτή γίνεται σε εφαρμογή ειδικού νόμου. Για την εφαρμογή αυτού του Νόμου, η αναπροσαρμοσμένη αξία των στοιχείων αυτών θεωρείται και αξία κτήσης τους. Κάθε τέτοια αναπροσαρμογή, που έγινε μέσα στην κλειόμενη χρήση, αναφέρεται και επεξηγείται στο προσάρτημα, μαζί με πλήρη ανάλυση της κίνησης του σχετικού λογαριασμού που περιλαμβάνεται στις «διαφορές αναπροσαρμογής».

3.2.6 Γνωστοποιήσεις

Πέραν των όσων αναφέρθηκαν παραπάνω ότι αναφέρονται και επεξηγούνται στο προσάρτημα, πρέπει να περιλαμβάνονται στο ίδιο προσάρτημα και οι παρακάτω, τουλάχιστον, πληροφορίες: οι μέθοδοι που εφαρμόστηκαν για την αποτίμηση των διάφορων περιουσιακών στοιχείων του ισολογισμού, καθώς και οι μέθοδοι υπολογισμού των αποσβέσεων και των προβλέψεων.

Στοιχείο που δημοσιεύεται στο προσάρτημα είναι επίσης ο μέσος όρος του αριθμού του προσωπικού που απασχολήθηκε στη διάρκεια της χρήσης ο οποίος προσδιορίζεται με βάση το συνολικό αριθμό των ατόμων που απασχολήθηκαν στην κάθε εργάσιμη ημέρα. Ο μέσος αυτός αριθμός αναλύεται σε κατηγορίες (π.χ. εργατοτεχνικό προσωπικό, διοικητικό προσωπικό) για τις οποίες παρατίθεται αναλυτικά η επιβάρυνση της εταιρίας για τη χρήση από μισθούς και ημερομίσθια, κοινωνικές επιβαρύνσεις και βοηθήματα.

Επιπλέον, στην Έκθεση Διαχείρισης αναφέρονται οι δραστηριότητες της επιχείρησης στον τομέα ερευνών και ανάπτυξης.

4 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΩΝ ΑΨΛΩΝ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΔΛΠ 38 ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΝΟΜΟ

Ο τρόπος που αντιμετωπίζει το ΔΛΠ 38 τα άυλα περιουσιακά στοιχεία διαφέρει ουσιωδώς από τον τρόπο αντιμετώπισης των ίδιων στοιχείων από την ελληνική νομοθεσία. Παρατηρούμε ότι το ΔΛΠ 38 εξετάζει τα άυλα περιουσιακά στοιχεία συστηματικά και ενδελεχώς, παρέχοντας τόσο κριτήρια αναγνώρισης και καταχώρησης, όσο και μεθόδους αποτίμησης μετά την αρχική καταχώρηση, απόσβεσης, υπολογισμού της αποσβεστέας αξίας κλπ. Αντίθετα, η ελληνική νομοθεσία προσεγγίζει τα άυλα περιουσιακά στοιχεία κατά τρόπο αποσπασματικό, χωρίς να διαφοροποιεί ουσιαστικά τον τρόπο λογιστικού χειρισμού τους. Παρακάτω, αναλύονται οι σημαντικότερες διαφορές στην αντιμετώπιση των άυλων περιουσιακών στοιχείων από το ΔΛΠ 38 και τον ελληνικό νόμο.

4.1 Ορισμός – Κριτήρια Αναγνώρισης

Η πρώτη σημαντική διαφορά, που εντοπίζουμε μεταξύ του ελληνικού νόμου και του ΔΛΠ 38 στην αντιμετώπιση των άυλων περιουσιακών στοιχείων, είναι ο ίδιος ο ορισμός των άυλων περιουσιακών στοιχείων.

Το ΔΛΠ 38, στην τελευταία αναθεώρηση του το Μάρτιο του 2004, όρισε τα άυλα περιουσιακά στοιχεία ως αναγνωρίσιμα μη χρηματικά περιουσιακά στοιχεία χωρίς φυσική υπόσταση, παραλείποντας το τμήμα εκείνο του ορισμού της προηγούμενης έκδοσης, που ανέφερε το σκοπό τήρησης του στοιχείου από την επιχείρηση: «...που τηρείται από την επιχείρηση για χρήση στην παραγωγή ή παροχή υπηρεσιών, για εκμίσθωση σε άλλους ή για διοικητικούς σκοπούς». Η παράλειψη αυτή προέκυψε καθώς ο σκοπός τήρησης θεωρήθηκε άσχετος προς την ουσία των άυλων περιουσιακών στοιχείων ως πόρων που ελέγχονται από την επιχείρηση και από τους οποίους προσδοκείται η εισροή μελλοντικών οικονομικών οφελών στην επιχείρηση, στερούνται φυσικής υπόστασης και είναι αναγνωρίσιμοι.

Αντίθετα, στον ελληνικό νόμο συναντώνται δύο ορισμοί: αυτός των εξόδων εγκατάστασης και ο ορισμός των ασώματων ακινητοποιήσεων.

«Έξοδα εγκατάστασης (πολυετούς απόσβεσης) είναι οι υποκείμενες σε τμηματική απόσβεση δαπάνες, οι οποίες πραγματοποιούνται για την ίδρυση και οργάνωση της εταιρίας, την απόκτηση των διαρκών μέσων εκμετάλλευσης και την επέκταση ή την αναδιοργάνωση της». Από τα έξοδα πολυετούς απόσβεσης κάποια, όπως τα έξοδα πρώτης εγκατάστασης (start up costs), περιλαμβάνονται στα άυλα περιουσιακά στοιχεία κατά το ΔΛΠ 38, ενώ κάποια άλλα, π.χ. έξοδα κτήσης ακινητοποιήσεων, δεν ικανοποιούν το ορισμό του ΔΛΠ 38.

«Ασώματες ακινητοποιήσεις (άυλα πάγια στοιχεία) είναι τα ασώματα οικονομικά αγαθά, που αποκτώνται από την εταιρία με σκοπό να χρησιμοποιούνται παραγωγικά για χρονικό διάστημα οπωσδήποτε μεγαλύτερο από ένα έτος». Συγκρίνοντας αυτό τον ορισμό με τον αντίστοιχο του ΔΛΠ 38, παρατηρήσουμε ότι ο ελληνικός νόμος θεωρεί απαραίτητο τον προσδιορισμό του σκοπού, όπως και της χρονικής διάρκειας των άυλων περιουσιακών στοιχείων.

Είναι λοιπόν ο ορισμός των άυλων περιουσιακών στοιχείων κατά το ΔΛΠ 38 ευρύτερος από τον αντίστοιχο του ελληνικού νόμου. Επιπλέον, παρά την αρχική διαφοροποίηση των εξόδων πρώτης εγκατάστασης και των ασώματων ακινητοποιήσεων, στη συνέχεια η αντιμετώπισή τους από τον ελληνικό νόμο παραμένει κοινή.

Κατά το ΔΛΠ 38 ένα στοιχείο για να αναγνωριστεί ως άυλο περιουσιακό στοιχείο θα πρέπει να είναι αναγνωρίσιμο, να έχει τον έλεγχο του η επιχείρηση και να είναι πιθανό ότι θα αποφέρει στην επιχείρηση συγκεκριμένα οικονομικά οφέλη. Για την καταχώρηση ενός άυλου περιουσιακού στοιχείου απαιτείται (α) η εξέταση της πιθανότητας εισροής στην επιχείρηση μελλοντικών οικονομικών εισροών που αποδίδονται στο στοιχείο και (β) η αποτίμηση του κόστους του με αξιοπιστία. Αν το άυλο περιουσιακό στοιχείο δεν ικανοποιεί τόσο τα κριτήρια αναγνώρισης, όσο και τα κριτήρια καταχώρησης, οι δαπάνες που πραγματοποιούνται για αυτό καταχωρούνται ως έξοδα, όταν προκύπτουν. Αντίθετα, κατά τον ελληνικό νόμο στους λογαριασμούς της κατηγορίας των ασώματων ακινητοποιήσεων περιλαμβάνονται τα ποσά που καταβάλλονται για την απόκτηση άυλων αγαθών, καθώς και τα ποσά που δαπανώνται από την εταιρία για τη δημιουργία των αγαθών αυτών, χωρίς καμία προϋπόθεση.

4.2 Καταχώρηση – Αποτίμηση – Υπεραξία

Η καταχώρηση ενός άυλου περιουσιακού στοιχείου κατά το ΔΛΠ 38 γίνεται αρχικά στο κόστος. Το ΔΛΠ 38 παρουσιάζει αναλυτικά για κάθε κατηγορία άυλου περιουσιακού στοιχείου τον τρόπο προσδιορισμού του κόστους. Έτσι, το κόστος ενός άυλου περιουσιακού στοιχείου που αποκτάται μεμονωμένα αποτελείται από (α) την τιμή αγοράς, συμπεριλαμβανομένων των εισαγωγικών δασμών και των μη επιστρεπτέων φόρων αγοράς, μείον τις εμπορικές εκπτώσεις και μειώσεις τιμής και (β) κάθε δαπάνη που μπορεί να αποδοθεί απευθείας στην προετοιμασία του στοιχείου για την προβλεπόμενη χρήση. Εάν ένα άυλο περιουσιακό αποκτηθεί μέσω μιας ενοποίησης, το κόστος του είναι η δίκαιη αξία (fair value), με αναφορά σε κάποια ενεργή αγορά ή συναλλαγή του παρελθόντος. Στις περιπτώσεις που η επιχείρηση αποκτά ένα άυλο περιουσιακό στοιχείο μέσω μιας κρατικής επιχορήγησης μπορεί να επιλέξει να καταχωρήσει το άυλο περιουσιακό στοιχείο στην πραγματική αξία αρχικώς ή σε μια τεκμαρτή αξία πλέον κάθε δαπάνη που είναι άμεσα αποδοτέα στην προετοιμασία του περιουσιακού στοιχείου για τη χρήση που αυτό προορίζεται. Το κόστος των περιουσιακών στοιχείων που αποκτήθηκαν μέσω ανταλλαγής καταχωρείται στην δίκαιη αξία εκτός αν η ανταλλαγή δεν έχει εμπορική ουσία ή η δίκαιη αξία κανενός από τα ανταλλασσόμενα στοιχεία δεν μπορεί να αποτιμηθεί αξιόπιστα. Εάν το αποκτηθέν στοιχείο δεν αποτιμάται στη δίκαιη αξία του, το κόστος του αποτιμάται στη λογιστική αξία του παραχωρηθέντος στοιχείου.

Ο ελληνικό νόμος δεν προβλέπει για την αποτίμηση των άυλων περιουσιακών στοιχείων ειδικούς κανόνες, κατά συνέπεια ισχύει η γενική πρόβλεψη για την αποτίμηση των πάγιων στοιχείων, δηλαδή η καταχώρηση με βάση την αρχή της τιμής κτήσης ή του κόστους παραγωγής. Τιμή κτήσης είναι η τιμολογιακή αξία αγοράς, η οποία προσανξάνεται με τα ειδικά έξοδα αγοράς και μειώνεται με τις σχετικές εκπτώσεις. Οι περιπτώσεις καταχώρησης στοιχείων που αποκτήθηκαν με διαφορετικό τρόπο πέρα της μεμονωμένης απόκτησης δεν αναφέρονται.

Όσον αφορά στα εσωτερικά δημιουργούμενα άυλα περιουσιακά στοιχεία η αποτίμηση τους περιλαμβάνει, κατά την ελληνική νομοθεσία, τα ποσά που δαπανούνται από την εταιρία για τη δημιουργία των αγαθών αυτών. Σε αντιδιαστολή, το ΔΛΠ διακρίνει τη διαδικασία εσωτερικής δημιουργίας άυλων περιουσιακών στοιχείων στη φάση έρευνας και στη φάση ανάπτυξης. Οι δαπάνες που

πραγματοποιούνται στη φάση της έρευνας σε καμία περίπτωση δεν καταχωρούνται ως περιουσιακά στοιχεία, καθώς στη φάση αυτή η επιχείρηση δεν μπορεί να αποδείξει την ικανότητα του στοιχείου να δημιουργήσει μελλοντικές οικονομικές ροές. Μόνο οι δαπάνες που προκύπτουν στη φάση ανάπτυξης ενός εσωτερικώς δημιουργούμενου περιουσιακού στοιχείου μπορούν να καταχωρηθούν και εφόσον πληρούνται κάποιες προϋποθέσεις.

Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία οι δαπάνες έρευνας πρέπει να καταχωρούνται στα αποτελέσματα χρήσης κατά την περίοδο που πραγματοποιούνται και να μην μεταφέρονται ως ενεργητικό στοιχείο σε επόμενη χρήση.

Αναφορικά με την υπεραξία της επιχειρήσεως (goodwill), ο ελληνικός νόμος ασχολείται μόνο με αυτήν που δημιουργείται κατά την εξαγορά ή συγχώνευση ολόκληρης οικονομικής μονάδας, η οποία αποσβένεται, είτε εφάπαξ είτε τμηματικά και ισόποσα, σε περισσότερες από μια χρήσεις οι οποίες δεν είναι δυνατό να υπερβαίνουν τα πέντε έτη. Η ελληνική νομοθεσία δεν αναφέρεται στην εσωτερικά δημιουργούμενη υπεραξία, η οποία κατά το ΔΛΠ 38 σε καμία περίπτωση δεν αναγνωρίζεται. Η υπεραξία που δημιουργείται από εξαγορά ή συγχώνευση δεν άπτεται του αντικείμενου του ΔΛΠ 38, αλλά αποτελεί αντικείμενο διαπραγμάτευσης για το ΔΠΧΠ 3 «Ενοποιήσεις Επιχειρήσεων».

Από το ΔΛΠ 38 προβλέπεται ότι για την αποτίμηση των άυλων περιουσιακών στοιχείων κατόπιν της αρχικής τους καταχώρησης, η επιχείρηση θα πρέπει να επιλέξει είτε το μοντέλο του κόστους (cost model) ή το μοντέλο επανεκτίμησης (revaluation model) ως λογιστική πολιτική. Αν επιλεγεί το μοντέλο επανεκτίμησης για ένα άυλο περιουσιακό στοιχείο, το ίδιο μοντέλο θα πρέπει να εφαρμοστεί σε όλα τα άλλα στοιχεία της ίδιας κατηγορίας (class), εκτός αν δεν υπάρχει ενεργή αγορά για τα στοιχεία αυτά.

Η αύξηση της αξίας του στοιχείου που προκύπτει από τη διαδικασία επανεκτίμησης πιστώνεται κατευθείαν στην καθαρή θέση κάτω από τον τίτλο «Διαφορά Αναπροσαρμογής», εκτός και αν αντιστραφεί μια παλιότερη μείωση της αξίας του στοιχείου που είχε καταγραφεί ως κέρδος ή ζημία. Αντίστοιχα, κάθε μείωση της αξίας ενός στοιχείου καταγράφεται ως κέρδος ή ζημία. Ωστόσο, μια μείωση πρέπει να καταλογίζεται άμεσα σε βάρος κάθε σχετικής «Διαφοράς Αναπροσαρμογής», κατά την έκταση που η μείωση δεν υπερβαίνει το ποσό που

παραμένει στη «Διαφορά Αναπροσαρμογής» σε σχέση με αυτό το ίδιο περιουσιακό στοιχείο.

Αντίστοιχα, για το θέμα της αναπροσαρμογή της αξίας των περιουσιακών στοιχείων του πάγιου ενεργητικού, η ελληνική νομοθεσία είναι απαγορευτική, εκτός αν προβλέπεται διαφορετικά από διάταξη ειδικού νόμου. Για την εφαρμογή αυτού του νόμου, η αναπροσαρμοσμένη αξία των στοιχείων του πάγιου ενεργητικού θεωρείται και αξία κτήσης τους. Κάθε τέτοια αναπροσαρμογή, που έγινε μέσα στην κλειόμενη χρήση, αναφέρεται και επεξηγείται στο προσάρτημα, μαζί με πλήρη ανάλυση της κίνησης του σχετικού λογαριασμού που περιλαμβάνεται στις «Διαφορές Αναπροσαρμογής».

4.3 Ωφέλιμη Ζωή – Απόσβεση- Υπολειμματική Αξία

Για το ΔΛΠ 38, καθοριστικής σημασίας για την αντιμετώπιση ενός άυλου περιουσιακού στοιχείου είναι ο προσδιορισμός της ωφέλιμης ζωής του στοιχείου αυτού. Έτσι με βάση τη διάρκεια της ωφέλιμης ζωής του στοιχείου καθορίζεται και ο χρόνος απόσβεσής του. Μάλιστα, το ΔΛΠ 38 διακρίνει τα άυλα περιουσιακά στοιχεία σε αυτά με πεπερασμένη ωφέλιμη ζωή και σε όσα η ωφέλιμη ζωή τους είναι αόριστη. Τα άυλα περιουσιακά στοιχεία με πεπερασμένη ωφέλιμη ζωή αποσβένονται συστηματικά στη διάρκεια της ωφέλιμης ζωής του, ενώ όσα αναγνωρίζονται με αόριστη ωφέλιμη ζωή δεν αποσβένονται, αλλά ελέγχονται για απομείωση τουλάχιστον ετησίως.

Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία, οι δαπάνες για άυλα πάγια στοιχεία αποσβένονται είτε εφάπαξ κατά το έτος πραγματοποίησής τους, είτε τμηματικά και ισόποσα, σε περισσότερες από μια χρήσεις οι οποίες δεν είναι δυνατό να υπερβαίνουν τα πέντε έτη. Εξαιρέση αποτελούν ορισμένα άυλα περιουσιακά στοιχεία, π.χ. δικαιώματα εκμετάλλευσης και άδειες λειτουργίας, που αποσβένονται στο χρόνο της παραγωγικής τους ζωής ή στο χρόνο της νομικής διάρκειάς τους.

Κατά το ΔΛΠ 38, η μέθοδος απόσβεσης που χρησιμοποιείται θα πρέπει να αντανακλά το πρόγραμμα κατά το οποίο τα οικονομικά οφέλη αναλίσκονται από την επιχείρηση και να εφαρμόζεται σταθερά από χρήση σε χρήση, εκτός αν υπάρχει μια μεταβολή στο προσδοκώμενο πρόγραμμα αναλώσεως των οικονομικών ωφελημάτων, που προέρχονται από αυτό το περιουσιακό στοιχείο. Αν αυτό το πρόγραμμα δεν

μπορεί να καθοριστεί με αξιοπιστία, πρέπει να χρησιμοποιείται η σταθερή μέθοδος, που είναι και η επιλογή του ελληνικού νόμου για την απόσβεση των άυλων περιουσιακών στοιχείων.

Σύμφωνα με το ΔΛΠ 38, η υπολειμματική αξία ενός άυλου περιουσιακού στοιχείου πρέπει να εκτιμάται ότι είναι μηδέν, εκτός αν υπάρχει δέσμευση από ένα τρίτο μέρος να αγοράσει το περιουσιακό στοιχείο κατά το τέλος της ωφέλιμης ζωής του, ή υπάρχει μια ενεργός αγορά για το περιουσιακό στοιχείο, που πιθανολογείτε ότι θα υπάρχει στο τέλος της ωφέλιμης ζωής του στοιχείου. Στη δεύτερη αυτή περίπτωση, η υπολειμματική αξία μπορεί να προσδιοριστεί με παραπομπή σε αυτή την αγορά. Αντίθετα, ο ελληνικός νόμος όταν η υπολειμματική αξία ενός άυλου περιουσιακού στοιχείου είναι μηδέν, επιβάλλει την απεικόνιση του στις λογιστικές καταστάσεις με αξία ενός ευρώ, ενώ δεν εξετάζεται η ύπαρξη δέσμευσης από τρίτους για αγορά του στοιχείου ή ενεργής αγοράς.

4.4 Αποσύρσεις – διαγραφές – Γνωστοποιήσεις

Ένα άυλο περιουσιακό στοιχείο θα πρέπει να διαγράφεται με τη διάθεσή του, ή όταν δεν προσδοκούνται μελλοντικές οικονομικές ωφέλειες από τη χρήση ή τη διάθεσή του, σύμφωνα με το ΔΛΠ 38. Το κέρδος ή η ζημία που προκύπτει από τη διαγραφή ενός άυλου περιουσιακού στοιχείου πρέπει να καθορίζεται ως η διαφορά ανάμεσα στα καθαρά έσοδα διάθεσης, αν υπάρχουν, και την λογιστική αξία του στοιχείου και να παρουσιάζεται ως κέρδος ή ζημία και όχι ως έσοδο ή έξοδο

Η ελληνική νομοθεσία προβλέπει ότι στην περίπτωση της πλήρους απόσβεσης ενός στοιχείου, χρεώνεται ο λογαριασμός «αποσβεσμένες ασώματες ακινητοποιήσεις και αποσβεσμένα έξοδα πολυετούς απόσβεσης» και πιστώνεται ο λογαριασμός «ασώματες ακινητοποιήσεις και έξοδα πολυετούς απόσβεσης» με την αξία ολόκληρου του ποσού για να εξισωθεί. Αν κάποιο άυλο περιουσιακό στοιχείο για οποιοδήποτε λόγο έχει χάσει την αξία του, τότε το αναπόσβεστο τμήμα του μεταφέρεται στο λογαριασμό «λοιπές έκτακτες ζημίες».

Κατά το ΔΛΠ 38, μια επιχείρηση θα πρέπει να γνωστοποιεί για κάθε κατηγορία άυλων περιουσιακών στοιχείων, διακρίνοντας τα εσωτερικώς δημιουργούμενα άυλα περιουσιακά στοιχεία από τα υπόλοιπα, τουλάχιστον τις ωφέλιμες ζωές, τις μεθόδους απόσβεσης, την προ αποσβέσεων λογιστική αξία και τη σωρευμένη απόσβεση, τη

θέση του στοιχείου (στοιχείων) στην Κατάσταση Αποτελεσμάτων στην οποία η απόσβεση των άυλων περιουσιακών στοιχείων περιλαμβάνεται, όπως και μια συμφωνία της λογιστικής αξίας κατά την έναρξη και λήξη της χρήσεως.

Ο ελληνικός νόμος δεν είναι τόσο απαιτητικός όσον αφορά στις πληροφορίες για τα άυλα περιουσιακά στοιχεία που πρέπει να δημοσιοποιούνται. Όπως και για τα ενσώματα πάγια, στο προσάρτημα αναφέρονται και επεξηγούνται οι μέθοδοι που εφαρμόστηκαν για την αποτίμηση των διάφορων περιουσιακών στοιχείων του ισολογισμού, καθώς και οι μέθοδοι υπολογισμού των αποσβέσεων και των προβλέψεων. Πάντως η επιχείρηση έχει τη δυνατότητα να αναφέρει στις σημειώσεις των οικονομικών καταστάσεων τις πληροφορίες που θεωρεί σημαντικές, όταν το άυλο στοιχείο κατέχει σημαντική αξία ως προς το σύνολο της αξίας του ενεργητικού.

Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι ο ελληνικός νόμος προβλέπει τη δημοσίευση στο προσάρτημα του μέσου όρου του αριθμού του προσωπικού που απασχολήθηκε στη διάρκεια της χρήσης ο οποίος προσδιορίζεται με βάση το συνολικό αριθμό των ατόμων που απασχολήθηκαν στην κάθε εργάσιμη ημέρα. Ο μέσος αυτός αριθμός αναλύεται σε κατηγορίες (π.χ. εργατοτεχνικό προσωπικό, διοικητικό προσωπικό) για τις οποίες παρατίθεται αναλυτικά η επιβάρυνση της εταιρίας για τη χρήση από μισθούς και ημερομίσθια, κοινωνικές επιβαρύνσεις και βοηθήματα. Επίσης, στην Έκθεση Διαχείρισης αναφέρονται οι δραστηριότητες της επιχείρησης στον τομέα ερευνών και ανάπτυξης. Για τα στοιχεία αυτά δεν απαιτείται δημοσιοποίηση σύμφωνα με το ΔΛΠ 38.

4.5 Απομείωση

Το ΔΛΠ 38 ορίζει ότι, μια επιχείρηση ελέγχει τα άυλα περιουσιακά της στοιχεία για απομείωση σύμφωνα με το ΔΛΠ 36 «Απομείωση Στοιχείων Ενεργητικού».

Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία, σε περίπτωση υποτίμησης πάγιου περιουσιακού στοιχείου, άσχετα αν αυτό υπόκειται ή όχι σε απόσβεση, εφόσον η υποτίμηση προβλέπεται, ότι θα είναι διαρκής, σχηματίζεται ανάλογη πρόβλεψη, ώστε η αποτίμηση του στοιχείου αυτού, κατά την ημέρα κλεισίματος του ισολογισμού, να γίνεται στη χαμηλότερη τιμή μεταξύ της τιμής κτήσης ή του κόστους ιδιοκατασκευής και της υποτιμημένης τρέχουσας τιμής του. Οι προβλέψεις αυτές βαρύνουν τα

αποτελέσματα χρήσης και το ποσό τους εμφανίζεται χωριστά στο λογαριασμό «Αποτελέσματα χρήσεως» ή στο προσάρτημα όταν είναι αξιόλογο. Η αποτίμηση στην παραπάνω χαμηλότερη τιμή μπορεί να μη συνεχισθεί σε περίπτωση που οι λόγοι που επέβαλαν την προσαρμογή της αξίας έπαψαν να υπάρχουν.

Τέλος, θα πρέπει να αναφερθεί εδώ ότι ως προς τα έξοδα ερευνών ορυχείων – μεταλλείων – λατομείων αντιμετωπίζονται κατά τον ελληνικό νόμο όπως και τα υπόλοιπα άυλα περιουσιακά στοιχεία, ενώ τα έξοδα αυτά δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ΔΛΠ 38.

5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η παρούσα εργασία δεν θα ήταν ολοκληρωμένη αν δεν περιελάμβανε μια σύντομη παρουσίαση των επιπτώσεων της εφαρμογής των ΔΛΠ ή των ΔΠΧΠ (Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Παρουσίασης), όπως αυτά είναι γνωστά μετά το 2001, από τις εισηγμένες στο Χρηματιστήριο εταιρίες, των προβλημάτων που παρουσιάζονται κατά την εφαρμογή των προτύπων καθώς και κάποια συμπεράσματα και προτάσεις για το μέλλον.

5.1 Επιπτώσεις από την εφαρμογή των ΔΠΧΠ

Στις επιπτώσεις από την εφαρμογή των ΔΠΧΠ στον ελληνικό χώρο συγκαταλέγονται σημαντικές διαφοροποιήσεις στην εικόνα που παρουσίασαν οι εισηγμένες κατά το πρώτο έτος εφαρμογής τους, σύμφωνα με ειδική έρευνα που εκπόνησε η ελεγκτική εταιρεία Grant Thornton, για το διάστημα 2004-2005.

Πριν από τη μετάβαση στα ΔΠΧΠ, οι οικονομικές καταστάσεις που δημοσιεύονταν με το ΕΓΛΣ διακρίνονταν από την ομοιομορφία, προσανατολιζόνταν στην παροχή πληροφοριών στο κύριο σώμα των οικονομικών καταστάσεων και διέπονταν από την αρχή του Ιστορικού Κόστους. Το προσάρτημα που συνόδευε τις οικονομικές καταστάσεις περιείχε περιορισμένο ίσως, αλλά σημαντικό αριθμό πληροφοριών και αναλύσεων. Επίσης, τα πιστοποιητικά των ορκωτών ελεγκτών που συνόδευαν τις οικονομικές καταστάσεις περιείχαν παρατηρήσεις, πολλές φορές ιδιαίτερα σημαντικές, χωρίς όμως να λαμβάνονται πάντοτε υπόψη από τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Παρόλα αυτά υποστηρίζεται ότι με την εφαρμογή των ΔΠΧΠ τα οφέλη για τους χρήστες είναι μεγαλύτερα. Συγκεκριμένα, με την εφαρμογή των νέων λογιστικών αρχών προέκυψαν ωφέλειες σε δύο επίπεδα. Αρχικά στην ποιότητα και το είδος των παρεχομένων πληροφοριών αλλά και στον βαθμό οργάνωσης των επιχειρήσεων προκειμένου να παρέχουν τις απαιτούμενες πληροφορίες.

Με την εφαρμογή των ΔΠΧΠ οι χρήστες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων έχουν αποκτήσει πλέον μια βάση ποιοτικής σύγκρισης των επιχειρήσεων μέσα από τις γνωστοποιήσεις των χρηματοοικονομικών τους καταστάσεων. Όσο πιο πλήρεις είναι οι δημοσιοποιούμενες γνωστοποιήσεις τόσο πιο

εύκολο είναι για τους χρήστες να αναλύσουν και να αξιολογήσουν την απόδοση και τη χρηματοοικονομική θέση μιας επιχείρησης, καθώς και την ποιότητα της διοίκησής της. Η πληρότητα των χρηματοοικονομικών καταστάσεων ενισχύθηκε από την ενσωμάτωση των παρατηρήσεων των ελεγκτών.

Η υιοθέτηση των ΔΠΧΠ ανέδειξε τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν διάφοροι κλάδοι της ελληνικής οικονομίας. Η αναγνώριση επισφαλών απαιτήσεων, η αναγνώριση υποχρεώσεων προς εργαζομένους, η διαγραφή κεφαλαιοποιημένων δαπανών, η αναγνώριση ασφαλιστικών προβλέψεων είναι ζητήματα που απασχολούσαν τους χρήστες και με την εφαρμογή των ΔΠΧΠ λήφθηκαν μέτρα για την αντιμετώπισή τους. Από την άλλη πλευρά, οι επιχειρήσεις είχαν τη δυνατότητα να εμφανίσουν υπεραξίες και να αποκαλύψουν την εύλογη αξία πολλών περιουσιακών τους.

Επιπλέον η υιοθέτηση των ΔΠΧΠ αναβάθμισε το ρόλο και τις ευθύνες των εποπτικών αρχών, καθώς οι εποπτικές αρχές έχουν πλέον τη δυνατότητα να παρακολουθούν πιο ολοκληρωμένα τις δραστηριότητες των επιχειρήσεων, να συγκρίνουν το επίπεδο της παρεχόμενης πληροφόρησης και να ασκούν πιο αποτελεσματικό έλεγχο.

Σε ό,τι αφορά την οργάνωση των επιχειρήσεων η δυναμική των ΔΠΧΠ, οι συνεχείς αλλαγές και ο όγκος των απαιτούμενων πληροφοριών αναγκάζει τις επιχειρήσεις να οργανωθούν με τέτοιο τρόπο, ώστε να ανταποκριθούν στις αυξημένες ανάγκες.

Η εγκατάλειψη ανορθόδοξων πρακτικών από τις επιχειρήσεις που επέλεγαν τις ωραιοποιήσεις των ισολογισμών μέσα από τρικ και απόκρυψη στοιχείων και η εξυγίανση των οικονομικών καταστάσεων ήταν τα σημαντικότερα οφέλη που αποκόμισαν οι 322 εισηγμένες στο Χ.Α. εταιρίες από την εφαρμογή των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (ΔΠΧΠ), σύμφωνα με μελέτη που εκπόνησε η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς με θέμα τις επιπτώσεις εφαρμογής των διεθνών λογιστικών προτύπων (Καθημερινή, 10-09-2006).

Η μελέτη αυτή καταλήγει στα εξής βασικά συμπεράσματα: η εφαρμογή των ΔΛΠ και η χρήση της αναβαλλόμενης φορολογίας, διαχώρισε τις λογιστικές καταστάσεις από τις φορολογικές, που στόχο έχουν τον προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης, υιοθετώντας συχνά πρακτικές που αποσκοπούν στη

μεγιστοποίηση του φορολογητέου αποτελέσματος και μέσω αυτού τη διανομή σε αρκετές περιπτώσεις μη πραγματικών κερδών, όπως συνέβαινε για παράδειγμα με την κεφαλαιοποίηση και τμηματική απόσβεση χρεωστικών συναλλαγματικών διαφορών.

Επιπροσθέτως, τονίζεται στη μελέτη, ότι η εφαρμογή των νέων προτύπων και η έμφαση που δόθηκε στην παροχή εκθέσεων ελέγχου χωρίς εξαιρέσεις, ώθησε τις εταιρείες να λογιστικοποιήσουν τις παρατηρήσεις που μέχρι και το 2004 εμφάνιζαν στα πιστοποιητικά ελέγχου των ορκωτών ελεγκτών λογιστών τους, απαλλάσσοντας έτσι το ενεργητικό τους από απαξιωμένα περιουσιακά στοιχεία και απαιτήσεις. Από την άλλη πλευρά, παρά το γεγονός ότι οι εταιρείες προχώρησαν στη διαγραφή ή την απομείωση της αξίας προβληματικών στοιχείων του ενεργητικού τους, η συνολική επίπτωση από τη μετάβαση των ΔΠΧΠ, στη καθαρή θέση και τα αποτελέσματα για το 2004 ήταν κατά μέσο όρο θετική. Το γεγονός ερμηνεύεται από τη κεφαλαιοποίηση σημαντικών υπεραξιών αποτίμησης παγίων περιουσιακών στοιχείων, από σημαντική μερίδα εταιρειών (64%), καθώς και από τη χρήση συντελεστών απόσβεσης που κατά μέσο όρο ήταν μικρότεροι των φορολογικών, εξαιτίας του προσδιορισμού τους, βάσει εκτιμήσεων των διοικήσεων σχετικά με την ωφέλιμη ζωή αυτών των περιουσιακών στοιχείων. Τα συμπεράσματα της έρευνας των στελεχών της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς καταλήγουν στη διαπίστωση ότι τα ΔΛΠ αποτελούν ένα επιστημονικά σύγχρονο πλαίσιο για την κατάρτιση οικονομικών καταστάσεων, οι οποίες παρουσιάζουν ακριβοδίκαια την περιουσιακή διάρθρωση, τη χρηματοοικονομική θέση και τα αποτελέσματα μιας οικονομικής μονάδας, με την προϋπόθεση της ορθολογικής και πλήρους εφαρμογής τους.

Όμως, μια άλλη εμπειρική έρευνα ευρείας κλίμακας (περιλαμβάνονται πλέον των 8.000 επιχειρήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης) ανέδειξε 4 σημαντικά ζητήματα που αναφέρονται στο έλλειμμα μεταξύ συνέπειας / συνάφειας και συγκρισιμότητας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων (Καθημερινή, 07-09-2006). Αυτά είναι τα εξής:

- ↑ Πρώτον, πολλές οικονομικές καταστάσεις βάσει ΔΠΧΠ διακρίνονται από μια ισχυρή εθνική ταυτότητα. Η κύρια επίδραση των ΔΠΧΠ ήταν στον τρόπο με τον οποίο μια επιχείρηση αναγνωρίζει, αποτιμά και γνωστοποιεί την κάθε μία πληροφορία και όχι στον τρόπο παρουσίασης των αποτελεσμάτων. Κάποιες

επιχειρήσεις έχουν υιοθετήσει μια προσέγγιση που ελαχιστοποιεί τις αλλαγές σε σχέση με τα προηγούμενα εθνικά πρότυπα, περιορίζοντας, για παράδειγμα, τη δυνατότητα διενέργειας συγκρίσεων σε επίπεδο κλάδου.

- ↑ Δεύτερον, εξαιτίας κενών και ανακολουθιών στα ίδια τα ΔΠΧΠ καθώς και της απουσίας λογιστικής καθοδήγησης προσανατολισμένης στις ανάγκες του κάθε κλάδου, η εφαρμογή των ΔΠΧΠ εμπλέκει σε μεγάλο βαθμό υποκειμενικές κρίσεις στην επιλογή και την εφαρμογή των σχετικών λογιστικών χειρισμών, στοιχείο το οποίο αποβαίνει εις βάρος της συνέπειας και συγκρισιμότητας.
- ↑ Τρίτον, οι επιχειρήσεις δεν έχουν πεισθεί ότι η οικονομική πληροφόρηση που παρέχεται βάσει ΔΠΧΠ είναι επαρκής ή και σε ορισμένες περιπτώσεις κατάλληλη για να επικοινωνήσουν την απόδοσή τους στην αγορά.
- ↑ Τέταρτον, οι οικονομικές καταστάσεις που βασίζονται στα ΔΠΧΠ είναι πολύ πιο σύνθετες από αυτές που στηρίζονται σε εθνικά λογιστικά πρότυπα. Η πολυπλοκότητα αυτή απειλεί να υποβαθμίσει τη χρησιμότητα των ΔΠΧΠ οικονομικών καταστάσεων σε ό,τι αφορά τη λήψη αποφάσεων. Η προετοιμασία των οικονομικών καταστάσεων κινδυνεύει να εξελιχθεί σε μια άσκηση τεχνικής συμμόρφωσης που απευθύνεται σε απολύτως εξειδικευμένους επαγγελματίες και όχι σε έναν μηχανισμό για την επικοινωνία της απόδοσης και της οικονομικής κατάστασης των επιχειρήσεων.

5.2 Προτάσεις

Όλη η παραπάνω ανάλυση θα ήταν άσκοπη αν δεν είχε ως κατάληξη την παρουσίαση κάποιων προτάσεων, η εφαρμογή των οποίων θα συμβάλει στην πληρέστερη παρουσίαση των άυλων ενεργητικών στοιχείων και στην κατανόηση της συμβολής των στοιχείων αυτών στη δημιουργία αξίας για την επιχείρηση. Στο τελευταίο μέρος της εργασίας αυτής παρουσιάζονται οι προτάσεις, που ασφαλώς δεν εξαντλούν το εύρος των όσων μπορούν να γίνουν, σηματοδοτούν όμως την αρχή για τη λογιστική «αναβάθμιση» των άυλων πόρων μιας επιχείρησης.

Για τη διατύπωση των προτάσεων θα πρέπει να ληφθεί υπόψη το ιδιαίτερο περιβάλλον μέσα στο οποίο δρουν οι ελληνικές επιχειρήσεις Όπως είναι γνωστό, τα

Λογιστικά Πρότυπα που ισχύουν στην Ελλάδα προβλέπονται από το Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο και τον Κ.Ν. 2190/1920. Στην εφαρμογή αυτών των προτύπων υποχρεούται το σύνολο των κεφαλαιουχικών οικονομικών μονάδων, που είναι εγκατεστημένες στην Ελλάδα, εκτός βέβαια εκείνων που εφαρμόζουν υποχρεωτικά τα ΔΠΧΠ, αλλά και αυτών που έχουν επιλέξει την προαιρετική εφαρμογή τους.

Ανεξάρτητα από το αν και το πότε η Ελλάδα (της οποίας τα ισχύοντα εθνικά λογιστικά πρότυπα διαφέρουν σε αρκετές περιπτώσεις από τα ΔΠΧΠ) θα εναρμονίσει πλήρως τα Λογιστικά της Πρότυπα με αυτά των ΔΠΧΠ (ευκαταίο είναι να γίνει όσο το δυνατόν συντομότερα), ένα εύλογο ερώτημα που τίθεται είναι αν, με δεδομένη τη δυνατότητα της επιλεκτικής εφαρμογής των ΔΠΧΠ, υπάρχουν σημαντικοί λόγοι που θα έκαναν τις οικονομικές μονάδες, που δεν έχουν από τον νόμο υποχρέωση, να υιοθετήσουν την εφαρμογή τους.

Είναι προφανές ότι η χρησιμοποίηση της «κοινής λογιστικής γλώσσας» δεν αφορά μόνο τις οικονομικές μονάδες στις οποίες ο νόμος το επιβάλλει, αλλά και τις αντίστοιχες, κυρίως μεγάλου και μεσαίου μεγέθους, οι οποίες επιθυμούν να έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο στο περιβάλλον της παγκόσμιας οικονομίας, εκμεταλλευόμενες αυξημένο κύρος, δυνατότητες εξεύρεσης επενδυτών από τη διεθνή αγορά, δυνατότητες απόκτησης δανειακών κεφαλαίων με μικρότερο κόστος.

Η Ελλάδα θα πρέπει να αναθεωρήσει το λογιστικό της μοντέλο. Δεδομένης της εφαρμογής των ΔΠΧΠ από τις εισηγμένες εταιρείες, δεν είναι λογικό να υπάρχουν στη χώρα μας δύο λογιστικά μοντέλα –ένα για εισηγμένες και ένα για μη εισηγμένες– τόσο διαφορετικά στην εμφάνιση (μορφή οικονομικών καταστάσεων) και κυρίως στο περιεχόμενο (λογιστικοί κανόνες). Συνεπώς, πρέπει να υπάρξει μια προσπάθεια προσέγγισης του υπάρχοντος λογιστικού μοντέλου των μη εισηγμένων επιχειρήσεων με τα ΔΠΧΠ. Φυσικά, οι ρυθμίσεις για τις μη εισηγμένες θα πρέπει να είναι τέτοιες ώστε να ελαχιστοποιηθεί το κόστος εφαρμογής του νέου μοντέλου, και σε κάθε περίπτωση το κόστος αυτό να είναι μικρότερο από τα οφέλη που θα προκύψουν.

Μια αλλαγή σε αυτή την κατεύθυνση πρέπει να έχει τρεις στόχους. Πρώτον, τη διευκόλυνση των αλλοδαπών επιχειρήσεων, μειώνοντας το κόστος λειτουργίας τους και καθιστώντας την Ελλάδα ελκυστικότερο επενδυτικό προορισμό. Και τούτο γιατί στο εξαιρετικά ανταγωνιστικό διεθνές περιβάλλον, μια πολυεθνική επιχείρηση δεν

είναι εύκολο να αποδεχθεί, αποκλειστικά για τη θυγατρική της στην Ελλάδα, το πρόσθετο κόστος που συνεπάγεται η ιδιαιτερότητα του ελληνικού λογιστικού συστήματος. Δεύτερον, την καλύτερη διασφάλιση της βιωσιμότητας των ελληνικών επιχειρήσεων καθώς στον σημερινό ταχύτατα μεταβαλλόμενο κόσμο, η βιωσιμότητα δεν εξασφαλίζεται με «συντηρητικές» λογιστικές αρχές αλλά με την παροχή χρήσιμων πληροφοριών για την έγκαιρη λήψη αποφάσεων. Τρίτον, την ακριβέστερη αποτύπωση της χρηματοοικονομικής κατάστασης των επιχειρήσεων και τη μεγαλύτερη διαφάνεια, που μπορεί να λειτουργήσουν ως πίεση για τη μείωση του κόστους και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Ειδικά στο θέμα της διαφάνειας είναι γνωστό ότι τα τελευταία χρόνια οι ισολογισμοί πολλών επιχειρήσεων «κρύβουν ζημιές, όχι κέρδη».

Οι προτεινόμενες αλλαγές δεν θα βλάψουν ούτε τη δυνατότητα διενέργειας ελέγχου από κρατικά ή άλλα όργανα ούτε βέβαια τα φορολογικά έσοδα. Σύμφωνα με τη ρύθμιση για τις εισηγμένες εταιρείες (Ν. 3301/2004), είναι απαραίτητο να γίνει διαχωρισμός των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, που απευθύνονται βασικά στο ευρύτερο επενδυτικό κοινό, από τις καταστάσεις που μια επιχείρηση μπορεί να καταρτίζει για φορολογικούς σκοπούς (φορολογικός ισολογισμός). Πρέπει, επίσης, να αναγνωριστεί ότι η πληροφοριακή τεχνολογία προσφέρει μεγάλες δυνατότητες για περιορισμό τόσο του κόστους λειτουργίας των επιχειρήσεων όσο και του κόστους ελέγχου. Ένα άλλο σημαντικό θέμα είναι η δημιουργία στο νέο λογιστικό μοντέλο ενός μηχανισμού που θα εξασφαλίζει τη διαρκή και άμεση επικαιροποίησή του με βάση τις εξελίξεις της λογιστικής έρευνας και πρακτικής. Αυτή άλλωστε είναι και η βασική αδυναμία του σημερινού μοντέλου το οποίο δεν έχει αλλάξει στα βασικά του χαρακτηριστικά από την εισαγωγή του πριν από 20 χρόνια περίπου. Τέλος, η υιοθέτηση του νέου λογιστικού μοντέλου θα πρέπει να συνοδεύεται από την ισχυροποίηση του ρόλου των θεσμικών εποπτικών και ελεγκτικών φορέων, και λόγω της μεγαλύτερης δυνατότητας που εκ των πραγμάτων το νέο σύστημα κανόνων θα παρέχει για την εφαρμογή κρίσης στον προσδιορισμό βασικών οικονομικών μεγεθών (Καραμάνης, 2005).

Αναμφισβήτητα, η εφαρμογή των ΔΠΧΠ γενικά, όσο και του ΔΛΠ 38, ειδικότερα είχε θετικές επιπτώσεις στην πληροφόρηση που παρέχουν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Ωστόσο, το ΔΛΠ 38 είναι ένα περιοριστικό λογιστικό πρότυπο το οποίο οδηγεί τα περισσότερα εσωτερικώς δημιουργούμενα

άλλα περιουσιακά στοιχεία στην άμεση εξοδοποίηση. Το πρότυπο κωδικοποιεί την παραδοσιακή λογιστική προσέγγιση η οποία ορίζει ένα περιουσιακό στοιχείο με τέτοιο τρόπο, ώστε να αποκλείει τα περιουσιακά στοιχεία που δεν μπορούν να συνδεθούν άμεσα με κάποια ταμειακή ροή. Το ΔΛΠ 38 δεν λαμβάνει υπόψη τη φύση της οικονομικής συνεισφοράς των διαφόρων τύπων επένδυσης σε άλλα στοιχεία και τη δυνητική επίδραση αυτής της πληροφορίας στις ομάδες ενδιαφέροντος της επιχείρησης. Αυτά υπογραμμίζονται στη μελέτη που πραγματοποίησαν τα πανεπιστήμια της Ferrara, της Νέας Υόρκης και της Μελβούρνης.

Στην ίδια μελέτη, που διεξήχθη για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, επισημαίνεται ότι οι τρέχουσες λογιστικές αρχές που διέπουν την αναγνώριση των άυλων περιουσιακών στοιχείων εστιάζουν στην εσωτερική συνέπεια της λογιστικής μέσα σε ένα παρωχημένο σύνολο αρχών παρά στις συγκεκριμένες ιδιότητες των ίδιων των στοιχείων. Για την επίτευξη οικονομικής ανάπτυξης μέσω της αποτελεσματικής κατανομής των πόρων, τόσο σε επίπεδο επιχείρησης όσο και σε εθνικό επίπεδο, θα πρέπει να βελτιωθούν οι αρχές αποτίμησης (τόσο των άυλων περιουσιακών στοιχείων όσο και των ενσώματων που δεν αποτιμώνται σωστά) και να αναπτυχθούν νέα συστήματα μέτρησης για τα άλλα περιουσιακά στοιχεία που δεν καταγράφονται (π.χ. κοινωνικό κεφάλαιο) σε επιχειρησιακό αλλά και μακροοικονομικό επίπεδο.

Τα συστήματα καταγραφής και αποτίμησης των άυλων περιουσιακών στοιχείων που έχουν αναπτυχθεί από επιχειρήσεις ως εσωτερικά εργαλεία διοίκησης καθώς και για την παροχή πληροφοριών σε εξωτερικούς χρήστες, θα πρέπει να αναθεωρηθούν ώστε να αναπτυχθεί μια ευρέως αποδεκτή μεθοδολογία που θα επιτρέπει διαχρονικές και διαστρωματικές συγκρίσεις.

Παράλληλα με την υποχρεωτική πληροφόρηση σχετικά με τα άλλα περιουσιακά στοιχεία θα πρέπει να ενισχυθούν οι εθελοντικές προσπάθειες²⁵ για παρουσίαση και δημοσιοποίηση των άυλων περιουσιακών στοιχείων με τα όποια πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα αυτές παρουσιάζουν.

Επιπλέον, θα πρέπει να ευνοηθεί η δημιουργία μιας πιο αναπτυγμένης και πιο εύκολα προσβάσιμης αγοράς για άλλα περιουσιακά στοιχεία, πιο συγκεκριμένα η

²⁵ Τέτοιες προσπάθειες προωθούνται από το MERITUM Project, τη Διεθνή Ομοσπονδία Λογιστών, το Υπουργείο Εμπορίου και Βιομηχανίας της Δανίας κ.α.

δημιουργία ενός ευρωπαϊκού συστήματος ευρεσιτεχνιών. Κάτι τέτοιο θα βοηθήσει καταλυτικά προς την κατεύθυνση της θεώρησης των άυλων πόρων ως ενεργητικών στοιχείων, αφού θα υπάρχει συναλλακτική αγορά και άρα αντικειμενοποίηση της αξίας των άυλων πόρων.

Σε μακροοικονομικό επίπεδο, η διεξαγωγή ερευνών μπορεί να συμβάλει στη συγκέντρωση ποιοτικών πληροφοριών, όπως στοιχεία που αφορούν το οργανωσιακό και το ανθρώπινο κεφάλαιο. Αυτό που έχει ιδιαίτερη σημασία είναι η παροχή πληροφοριών και όχι δεδομένων. Για παράδειγμα, πέρα από τα στατιστικά στοιχεία που παρέχονται για τους εργαζομένους, υπάρχει ανάγκη για ανάλυση και παρουσίαση πληροφοριών αναφορικά με την παραγωγικότητα και τη συμβολή των άυλων πόρων σε αυτή την παραγωγικότητα και την κερδοφορία της επιχείρησης τελικά.

Τέλος, οι εκθέσεις για το διανοητικό κεφάλαιο (IC – Intellectual Capital Statements) παρουσιάζουν πολλά κοινά σημεία με τις περιβαλλοντολογικές και κοινωνικές εκθέσεις, αν και κάθε μια από τις πρωτοποριακές αυτές μορφές πληροφόρησης απευθύνεται σε διαφορετικό κοινό και εξυπηρετεί διαφορετικούς σκοπούς. Χρειάζεται να διερευνηθεί η εννοιολογική και τεχνική βιωσιμότητα των εκθέσεων για το διανοητικό κεφάλαιο ως συνδεδετικός κρίκος ανάμεσα στις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντολογικές εκθέσεις. Ο τελικός στόχος είναι η δημιουργία μιας ενοποιημένης έκθεσης που θα παρουσιάζει την οικονομική, διοικητική, ανταγωνιστική, οργανωσιακή, ηθική και πελατειακή απόδοση της επιχείρησης, περιλαμβάνοντας τις κοινωνικές και περιβαλλοντολογικές επιπτώσεις. Στα πλεονεκτήματα αυτής της έκθεσης συγκαταλέγεται η αποφυγή της αδικαιολόγητης εξάπλωσης των δαπανηρών εκθέσεων και η συγκέντρωση όλων των απαιτούμενων πληροφοριών σχετικά με την απόδοση και τη συμπεριφορά της επιχείρησης σε μια μόνο έκθεση.

6 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Aboody, D. and Lev, B. (2001): *The Productivity of Chemical Research and Development*. Working Paper: New York University, Stern School of Business.

Barth, M., Clement, M., Foster, G. and Kasznik, R. (1998): Brand Values and Capital Market Valuation. *Review of Accounting Studies*, 3(1):41-68.

Baum, G., Ittner, C. Larcker, D., Low, J., Siesfeld, T. and Malone, M. (2000): *Introducing the New Value Creation Index*. Forbes ASAP (<http://www.forbes.com>).

Beaver, W. H., Richard A. L. and Stephen G. R. (1987): The Information Content of Security Prices: A Second Look. *Journal of Accounting and Economics*, 9: 139-157.

Black, S. E. and Lynch, L. M. (2002): *What's Driving the New Economy: The Benefits of Workplace Innovation*. Working Papers 02-03: Center for Economic Studies, U.S. Census Bureau.

Bontis, N. (1999): Managing Organizational Knowledge by Diagnosing Intellectual Capital: Framing and Advancing the State of the Field. *International Journal of Technology Management*, 18(5): 433-62.

Brynjolfsson, E., Hitt, L. M. and Shinkyu Y. (2001): *Intangible Assets: How the Interaction of Computers and Organizational Structure Affects Stock Market Valuation*. Working Paper.

Chan, S. H., Kensinger, J. W. and Martin, J. D. (1992): The Market Rewards Promising R & D – And Punishes the Rest. *Journal of Applied Corporate Finance*, 5(2): 59-66.

Choi, W. W., Sung, S. K. and Lobo, G. J. (2000): Market Valuation of Intangible Assets. *Journal of Business Research*, 49(1-July): 35-45.

Cummins, J. G. (2002): *A New approach to the Valuation of Intangible Capital*. Division of Research and Statistics Federal Reserve Board.

Daum, J. H. (2001): *Value Drivers Intangible Assets: Do We Need a New Approach to Financial and Management Accounting? A Blueprint for an Improved Management System*. SAP AG (<http://www.juergendaum.com>)

Glosten, L. R. and Milgrom, P. R. (1985): Bid Ask and Transaction Prices in a Specialist Market with Heterogeneously Informed Traders. *Journal of Financial Economics*, 14: 71-100.

Grant Thornton, (2006). Έρευνα για τις επιπτώσεις των I.F.R.S. κατά την πρώτη εφαρμογή τους στις εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών εταιρείες.

Griliches, Z. (1995): Comments on Measurement Issues in Relating IT Expenditures to Productivity Growth. *Economics of Innovation and New Technology*, 3: 317-321.

Gu, F. and Lev, B. (2003): Intangible assets: Measurement, Drivers, Usefulness. Working Paper: Boston University School of Management Accounting.

Hall, B. H. (1993): The Stock Market's Valuation of R&D Investment During the 1980's. *American Economic Review*, 83(2): 259-264.

Hall, B. H. (1999): Innovation and Market Value. NBER Working Paper Series, Vol. w6984.

Harris, T., Lang, M. and Moller, H. (1994): The Value Relevance of German Accounting Measures: An Empirical Analysis. *Journal of Accounting Research*, 32(2): 187-210.

Holthausen, R. and Watts, R. (2001): The Relevance of the Value – Relevance Literature for Financial Accounting Standard Setting. *Journal of Accounting and Economics*, 31(1-3): 3-75.

IASC (International Accounting Standards Committee) (2004): IAS 36 Impairment of Assets and IAS 38 Intangible Assets. London: IASC.

Iversen, E. J. and Kaloudis, A. (2002): Valuation as a tool to sustain innovation. The STEP-Group.

Jalbert, T. and Laundry S. P. (2003): Which Performance Measurement Is Best For Your Company?. *Management Accounting Quarterly*, (Spring).

Kallapur, S. and Kwan, S. Y. S. (2004): The Value Relevance and Reliability of Brand Assets Recognized by the U.K. Firms. *The Accounting Review*, 79(1–January): 151-172.

Kaplan, R. S, and Norton D. P. (1996): Linking the Balanced Scorecard to Strategy. *California Management Review*, 39(1–Fall).

- King, A. M. and Henry, J. M. (1999):** Valuing Intangible Assets through appraisals. *Strategic Finance Magazine*, 81(5): 32-37.
- King, R. D. and Langki, J. C. (1997):** Accounting Diversity and Firm Valuation. *International Journal of Accounting*, 33: 529-567.
- Lev, B. (2001):** *Intangibles: Management, Measurement and Reporting*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press.
- Lev, B. (2002):** Intangibles at a Crossroads: What's next?. *Financial Executive*, (March/April).
- Lev, B. and Zarowin, P. (1999):** The Boundaries of Financial Reporting and How to Extend Them. *Journal of Accounting Research*, 37(2–Autumn): 353-385.
- Nesta, L. and Saviotti P.P. (2003):** *The Coherence of the Knowledge Base and the Firms' Innovative Performance: Evidence from the Bio-Pharmaceutical Industry*. Submitted to the Journal of Industrial Economics.
- Seethamraju, C. (2000):** *The Value Relevance of Trademarks*. Working paper: New York University.
- Stewart, T. A. (1994):** Your Company's Most Valuable Asset: Intellectual Capital. *Fortune Magazine*, 130(7): 68-74.
- Sveiby, K. E. (1997):** *The New Organizational Wealth: Managing and Measuring Knowledge-based Assets*. San Francisco: Barrett-Koehler Publishers, Inc.
- University of Ferrara, New York University and University of Melbourne (2003).** *Study on the Measurement of Intangibles Assets and Associated Reporting Practices*. Prepared for the Commission of the European Communities, Enterprise Directorate General, Contract n. FIF.20010720 (April).
- Van Buren, M. E. (1999):** A yardstick for knowledge Management. *Training and Development (Alexandria)*, 35(5): 71-73.
- Van Deventer, M. J. (2002):** *Measuring Intellectual Capital*. University of Pretoria, Chapter 4
- Αληφαντή, Γ. (2005):** *Λογιστικές εργασίες τέλους χρήσης 2005*. Αθήνα: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Η Καθημερινή, (07-09-2006). Επιτυχημένη η εφαρμογή των Διεθνών λογιστικών Προτύπων.

Η Καθημερινή, (10-09-2006). Εξυγίανση στις οικονομικές καταστάσεις των εισηγμένων απέφερε η εφαρμογή των ΔΛΠ.

Καραγιάννης, Δ. (1997). Λογιστικά, Κοστολόγηση, Φοροτεχνικά, Γενικό Λογιστικό Σχέδιο. Θεσσαλονίκη.

Καραμάνης, Κ. (2005). Ο ρόλος της λογιστικής στο διεθνοποιημένο περιβάλλον. Η Καθημερινή, 06-06-2005.

Σκαλίδης, Α. και Βελέντζας, Γ. (1998). Εμπορικός κώδικας. Ius, 4^η έκδοση.